

ศูนย์พัฒนาหนังสือ
กรมวิชาการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมวดวิชาสังคมศึกษา

ชุด วิชาหน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม ตามหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2520

ก 170 ม.ค

ก 684 ก

ก.2

DCID LIBRARY

0000008734

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

เล่ม 1

๙.-

หอสมุดกรมวังการ

เพลงชาติ

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล
ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี
ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด
เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี
เถลิงประเทศชาติไทยทวี มีชัย ชโย

วันที่ ๒๒ พ.ค. ๒๕๓๔ ค.๒

เลขทะเบียน ก ๐๓๙๐๑

เลขเรียกหนังสือ ก ๑๗๐ ม:๓

ก ๖๘๔ ๓

เพลงสรรเสริญพระบารมี

ข้าพระพุทธเจ้า
เฝ้ามโนและศิระกราน
นบพระภูมิบาลบุญญतिเรก
เอกบรมจักริน พระสยามินทร์
พระยศยิ่งยง
เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ผลพระคุณ ๘ รักษา
ปวงประชาเป็นสุขศานต์
ขอบันดาล ๘ ประสงค์ใด
จงสถุณต์ดังหวังวรหฤทัย
ดุษฎาวายชัย ชโย

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

หมวดวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชุด

วิชาหน้าที่พลเมือง—ศีลธรรม เล่ม ๑

ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๒๐

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๑

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๙.๐๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการ ได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมวดวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชุดวิชาหน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม เล่ม ๑ สำหรับประกอบการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๑

(นายรังสฤษดิ์ เชาวนศิริ)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มหาวชิราวุธศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๐ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย และเพื่อฝึกฝนอบรมเยาวชนไทยให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าวบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กรมวิชาการจึงได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม มหาวชิราวุธศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชุดวิชาหน้าที่พลเมือง—ศีลธรรม เพื่อประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น ๖ เล่ม

หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่ ๑ ใช้สำหรับประกอบการเรียนการสอนภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการให้ นายสาโรช บัวศรี นายรุ่ง เจริญจิต นายกฤตชัยน์ สามะพุทธิ และนายรุ่ง แก้วแดง เป็นผู้เรียบเรียง และแต่งตั้งให้คุณหญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา นายสมาน แสงมณี และนายประโมทย์ ไชยกิจ เป็นผู้ตรวจ

หวังว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่กระบวนการเรียนการสอนตามสมควร และขอขอบคุณทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

กรมวิชาการ

๖ มีนาคม ๒๕๒๑

สารบัญ

	หน้า
หน่วยพระมหากษัตริย์	๑
หน่วยวัฒนธรรม	๑๔
หน่วยประชาธิปไตย	๕๗
หน่วยการศึกษาเพื่องานอาชีพ	๕๐
หน่วยชาติ	๑๐๐

๑. หน่วยพระมหากษัตริย์

สภาพ ปัญหา ความต้องการ ของการธำรงรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์

คนเรานั้นไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ยุคใด สมัยใด ก็ตามล้วนแต่จะต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นพวก ถ้ารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่มากขึ้นก็จะรวมกันเป็นเผ่าพันธุ์ และเป็นประเทศชาติในที่สุด สังคมที่มนุษย์อยู่รวมกันเช่นนี้จำเป็นจะต้องมีผู้นำหรือหัวหน้า แม้ในกลุ่มสังคมที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัวก็ต้องมีหัวหน้าครอบครัว หรือถ้าอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันก็จะต้องมีหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าเผ่า จนในที่สุดรวมกันเป็นประเทศก็จะต้องมีประมุขของประเทศ การที่จะต้องมีหัวหน้าหรือผู้นำในลักษณะต่างๆ กันดังกล่าวแล้วนี้ นับเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการอยู่รวมกันของมนุษย์ เพราะชีวิตทางสังคมนั้น สิ่งแรกที่เกิดขึ้นก็คือ ความต้องการบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีความเข้มแข็ง กล้าหาญ หรือฉลาดกว่าคนอื่นในกลุ่มเดียวกัน มาเป็นผู้คุ้มครองดูแลและช่วยเหลือบุคคลที่อ่อนแอกว่า บุคคลเช่นนี้เองจะกลายมาเป็นหัวหน้ากลุ่มของเขา และในที่สุดเขาจะเป็นตัวแทนด้านความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของสมาชิกในสังคม

ปัจจุบันนี้ทุกประเทศที่เป็นเอกราชล้วนแต่มีประมุขของตนเองทั้งสิ้น แต่ประมุขของประเทศจะเป็นรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับแบบแผนการปกครองที่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนรวมทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศนั้นๆ ในโลกปัจจุบันนี้ ประมุขประเทศปรากฏว่ามีอยู่สองแบบใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ ดำรงตำแหน่งโดยการสืบเชื้อสาย และโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง

๑. ประมุขโดยการสืบเชื้อสาย ได้แก่การมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ลักษณะเช่นนี้นับเป็นลักษณะการปกครองที่เก่าแก่ตั้งแต่โบราณกาลมาแล้ว มีอยู่ในประเทศที่เคยรุ่งเรืองมาแต่โบราณ คำว่า “พระมหากษัตริย์” หากแปลตามศัพท์หมายถึง “นักรบผู้ยิ่งใหญ่” แต่โดยฐานะเดียวกันนี้บางแห่งก็เรียกว่า “พระราชา” “พระเจ้าจักรพรรดิ” “พระเจ้าแผ่นดิน” หรือเมื่อครั้งสมัยสุโขทัยเราเรียกว่า “พ่อขุน” เป็นต้น

ฐานะเช่นนี้ได้วิวัฒนาการมาจากการที่บุคคลที่มีความสามารถกว่าคนอื่น ๆ ได้เป็นผู้นำในสังคมในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรค หรือเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น เมื่อนานเข้า

คุณความดีที่บุคคลนั้นได้สร้างขึ้นก็จะทำให้ผู้คนเคารพนับถือยำเกรงและยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญในสังคม ทำให้เกิดมีฐานะหรือศักดิ์เหนือบุคคลอื่น ๆ และศักดิ์หรือฐานะนั้นก็จะสืบต่อไปให้แก่บุคคลรุ่นต่อไปในตระกูลและครองตำแหน่งต่อมาเรื่อย ๆ

๒. ประมุขโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง ได้แก่การมีตำแหน่งประธานาธิบดี หรือประธานสภาประชาชน ต่างกับในแบบแรกตรงที่มีได้มีการสืบเชื้อสายกันมาแต่ดั้งเดิม หากแต่เป็นไปโดยการเลือกตั้งจากประชาชนในประเทศนั้น ๆ หรือโดยการแต่งตั้งจากบุคคลคณะใดคณะหนึ่งในประเทศนั้น ๆ หรือบางแห่งก็ได้จากการยึดอำนาจกลายมาเป็นผู้เผด็จการ ทำการปกครองประเทศโดยลำพังตนเองเป็นใหญ่ ฐานะเช่นนี้ได้เกิดขึ้นมาในระยะหลัง ๆ อันเนื่องจากการล้มล้างระบบการปกครองดั้งเดิม หรือในประเทศที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ ซึ่งได้รับเอกราชจากการถูกชาติอื่นครอบครอง ทิ้งแล้วแต่เบื้องหลังความเป็นมาของประเทศนั้น ๆ

ความหมายของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

จากหลักใหญ่สองประการที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อนำมาปฏิบัติในประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปรากฏว่าประมุขของประเทศมีฐานะและบทบาทต่าง ๆ กันดังนี้

๑. ประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ และเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารในเวลาเดียวกัน ประธานาธิบดีได้รับตำแหน่งโดยการเลือกตั้งจากประชาชนทั้งประเทศ เมื่อหมดสิ้นระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อาจจะเป็น ๔ ปี หรือ ๗ ปี แล้วแต่จะกำหนด ก็จะมีการเลือกตั้งกันใหม่ ลักษณะเช่นนี้มีในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เม็กซิโก เป็นต้น

๒. ประธานาธิบดีเป็นประมุข แต่มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งจากประชาชน หรือผู้แทนราษฎร แต่มิได้มีส่วนรับผิดชอบกับงานบริหารประเทศโดยตรง หากแต่เป็นประมุขของประเทศ เป็นที่เคารพของประชาชน เป็นตัวแทนในการทำรัฐพิธีต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเช่นนี้มีในอินเดีย สิงคโปร์ เยอรมนี อิตาลี เป็นต้น

๓. พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีนายกรัฐมนตรีที่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรผลัดกันขึ้นมาทำหน้าที่บริหารประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยการสืบสันตติวงศ์ ลักษณะเช่นนี้มีในไทย อังกฤษ ญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยนั้นต่างไปจากสองแบบแรกตรงที่มีได้ทรงดำรงตำแหน่งโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง หากแต่ทรงดำรงตำแหน่งขึ้นมาจากความยินยอมพร้อมใจของประชาชนทั้งชาติ โดยที่ประเทศนั้นๆ ได้ยอมรับว่าเป็นประเพณีการปกครองสืบต่อกันมา หรือโดยที่ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยทรงอยู่เหนือการเมือง จะไม่ทรงสนับสนุนพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งโดยเฉพาะ ทรงวางพระองค์เป็นกลางในทางการเมือง ค้ำยเหตุทุกกิจการใดๆ ที่เกี่ยวพันกับการเมือง จะต้องมิผู้รับผิดชอบแทนพระองค์อยู่เสมอ ซึ่งได้แก่ผู้รับสนองพระบรมราชโองการนั่นเอง ผิดกับประมุขในรูปแบบของประธานาธิบดีซึ่งเห็นได้ว่าต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยจะต้องสังกัดพรรคการเมือง จะได้ดำรงตำแหน่งต่อเมื่อมีเสียงสนับสนุนอย่างเพียงพอ

สำหรับประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่ได้ก่อตั้งเป็นชาติไทยขึ้นมา เราก็มียพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำของชาติมาตลอดจนถึงทุกวันนี้ สมัยก่อนพระมหากษัตริย์ไทยปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาเราได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ฐานะของพระองค์นั้นแตกต่างกันถึงจะเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

พระมหากษัตริย์

ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช

๑. ทรงเป็นประมุขของประเทศ ทรงดำรงตำแหน่งโดยการสืบสันตติวงศ์
๒. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ
๓. ทรงใช้อำนาจปกครองประเทศด้วยพระองค์เอง หรือจะทรงมอบหมายอำนาจในการปกครองให้แก่ผู้ใดก็ได้แล้วแต่พระราชอัธยาศัย
๔. ทรงแต่งตั้งและ ถอดถอน ผู้ที่จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เอง

พระมหากษัตริย์

ในระบอบประชาธิปไตย

๑. ทรงเป็นประมุขของประเทศ ทรงดำรงตำแหน่งโดยการสืบสันตติวงศ์
๒. อำนาจอิสระในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนทั้งประเทศ
๓. ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจ ปกครองประเทศก็แต่โดยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ
๔. ทรงแต่งตั้งและ ถอดถอน ผู้ที่จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

พระบรมราชตระกูลของพระมหากษัตริย์ไทยองค์ปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งมีความเป็นมาโดยย่อดังนี้

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. ๒๓๒๕ — ๒๓๕๒)

เมื่อครั้งพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราชของชาติไทย หลังจากที่ไทยได้เสียกรุงให้แก่พม่าครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๑๐) พระองค์ทรงมีทหารเอกคู่ใจทำการรบเคียงข้างพระองค์มาโดยตลอด โดยทำการรวบรวมชาติไทยให้เป็นปึกแผ่น ทำสงครามขับไล่พม่าที่เข้ามารุกรานไทย ขยายอำนาจไปยังเขมร ลาว และแหลมมลายู จนกระทั่งทำให้ชาติมีอำนาจเข้มแข็งอีกครั้งหนึ่ง ทหารเอกทั้งสองของพระเจ้าตากสินมหาราชนั้นต่อมาก็คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระอนุชาของพระองค์คือ สมเด็จพระบรมราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ปกครองประเทศไทยต่อจากพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงย้ายเมืองหลวงมาตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ทรงนำทัพไทยต่อสู้ป้องกันการรุกรานจากพม่าหลายครั้ง และสร้างกำลังกองทัพไทยจนเป็นที่เกรง ขามแก่ประเทศ

เพื่อนบ้าน นอกจากนั้นยังได้ทรงจัดระเบียบการปกครองจนเป็นที่เรียบร้อย ได้ทรงปลูกปลอบจิตใจของชาวไทยให้กลับมีความเข้มแข็งขึ้น พร้อมทั้งจะสร้างชาติต่อไป หลังจากທີ່ประสบความหายนะจากการเสียกรุงครั้งที่ ๒

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. ๒๓๕๒ — ๒๓๖๗)

ทรงเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ ๑ ในรัชกาลของพระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญมั่นคงยิ่งขึ้น ในรัชสมัยของพระองค์ นับเป็นยุคทองของศิลปและวรรณคดี รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗ — ๒๓๙๔)

ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ ได้ทรงปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศด้วยการค้าขายกับนานาประเทศ จนทำให้ประเทศไทยเริ่มมั่งคั่งขึ้น ได้ทรงป้องกันการขยายอำนาจของญวนที่พยายามจะเข้ามามีอิทธิพลในเขมร โดยได้ส่งกองทัพไปสู้รบป้องกันยึดเยื่อถึง ๑๔ ปี ถึงแม้จะไม่มี การแพ้ชนะกันก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของไทยในอันที่จะปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติอย่างไ้ผลยิ่ง

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๙๔ — ๒๔๑๑)

ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเป็นพระอนุชาต่างพระราชมารดาของรัชกาลที่ ๓ พระองค์ทรงมีนิสัยโปรดการศึกษาทั้งในทางศาสนาและศิลปวิทยาของชาติตะวันตก ทรงรอบรู้ถึงผลดีผลร้ายที่จะเกิดขึ้น อันเกิดจากการที่ชาติตะวันตกเข้ามาติดต่อกับไทย ดังนั้นด้วยพระบรมราโชบายอันชาญฉลาดของพระองค์ทรงตัดสินพระทัยนำชาติไทยเข้าสู่ยุคใหม่ นั่นคือการพัฒนาประเทศตามแบบสมัยใหม่ อันเป็นผลช่วยให้ไทยสามารถรอดพ้นจากการครอบครองของชาติตะวันตก

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑ — ๒๔๕๓)

ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ ตลอดรัชสมัยอันยาวนานถึง ๔๒ ปีของพระองค์ ได้ทรงดำเนินรอยตามพระบรมราโชบายของพระชนก ทรงนำชาติไทยสู่ความเจริญแบบสมัยใหม่ ในขณะเดียวกันก็ยังรักษาความเป็นไทยไว้ ผลจากการพัฒนาประเทศในครั้งนั้นนับเป็นรากฐานของความเจริญของชาติไทยมาจนทุกวันนี้ ทรงนำชาติให้พ้นจากการคุกคามของชาติตะวันตก ทรงยกฐานะของราษฎรจากการเป็นข้าแผ่นดินให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองโดยเต็มภาคภูมิด้วยการยกเลิกระบบไพร่และทาส พระราชกรณียกิจของพระองค์มีอยู่มากมาย ดังนั้นประชาชนชาวไทยจึงได้พร้อมใจกันยกย่องให้พระองค์เป็น “พระปิยมหาราช”

รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๓ — ๒๔๖๘)

ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงปลูกฝังให้ชาวไทยมีความรักชาติบ้านเมือง และได้ทรงวางพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันเป็นการสืบเจตนารมณ์ของพระชนก ได้ทรงนำชาติไทยให้มีฐานะและเกียรติยศเสมอด้วยนานาประเทศที่มีอำนาจอยู่ในสมัยนั้น ได้ทรงเพียรพยายามเจรจาแก้ไขสนธิสัญญากับนานาประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยได้เอกราชทางการศาลและการตั้งพิศัยคดีตามกฎหมายเป็นผลสำเร็จ ทรงเป็นนักปราชญ์มีผลงานพระราชนิพนธ์มากมาย ชาวไทยทั้งปวงได้ถวายพระนามว่า “พระมหาธีรราชเจ้า”

รัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๘ — ๒๔๗๗)

ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ และเป็นพระอนุชาของรัชกาลที่ ๖ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ในสมัยของพระองค์ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ราษฎรของพระองค์ เป็นผลให้ประเทศไทยก้าวมาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตราบเท่าทุกวันนี้ ทรงสละราชสมบัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗

รัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (พ.ศ. ๒๔๗๗ — ๒๔๘๘)

ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ ทรงครองราชสมบัติต่อจากรัชกาลที่ ๗ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ก็เสด็จสวรรคต

รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ทรงเป็นพระอนุชาในรัชกาลที่ ๘ ทรงครองราชย์ต่อจากพระเชษฐา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นมิ่งขวัญของชาวไทยทั้งปวงมาจนทุกวันนี้

ทศพิธราชธรรม

พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทยนับแต่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น เราถือว่าพระองค์เป็นผู้มีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น ไม่มีผู้ใดจะขัดขวางได้ พระองค์เป็นทั้ง “เจ้าชีวิต” และ “เจ้าแผ่นดิน” ของคนไทยทั้งปวง จะกระทำการอย่างใดกับราษฎรของพระองค์ก็ได้โดยปราศจากความผิดใด ๆ แต่แม้ว่าจะมีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น ไม่มีขอบเขตจำกัด พระองค์ก็มีได้ใช้อำนาจในทางที่จะก่อให้เกิดภัยแก่ราษฎรของพระองค์ ตรงกันข้าม กลับทรง

ใช้พระราชอำนาจของพระองค์ไปในทางที่จะก่อให้เกิดความสุข ความเจริญให้แก่อาณาประชาราษฎร์มาโดยตลอด ทั้งได้กล่าวมาแล้วในพระราชตระกูลของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี แม้ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ก็ยังใช้พระราชอำนาจที่มีอยู่ไปในทางที่จะก่อให้เกิดความสุขความเจริญ ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันได้ทรงตั้งพระราชสัจยาริฐานในพระราชพิธีราชาภิเษกว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” “ธรรม” ที่ทรงสร้างไว้นั้นก็คือหลักธรรมอันเบญจไปด้วยความเมตตาของพุทธศาสนาที่เรียกว่า “ทศพิธราชธรรม” หรือ ธรรมสิบประการสำหรับพระราชา หมายความว่า การใช้อำนาจอันล้นพินนี้ ควรประกอบด้วย

๑. ทาน หมายถึงการให้ พระองค์เป็นผู้ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อราษฎรของพระองค์ ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อความสุขของอาณาประชาราษฎร์ การที่ทรงโสมนัสเพื่ออาณาประชาราษฎร์มีความสุข และโทมัสเมื่อราษฎรของพระองค์ประสบกับความทุกข์ยาก แสดงให้เห็นชัดเจนถึงว่าพระองค์มีความจริงใจต่อ “การให้” ของพระองค์แก่ประชาชนเพียงใด

๒. ศีล คือการที่ทรงประพฤติพระราชจริยานวัตร พระวรกาย พระวาจาที่ปราศจากโทษ ทรงเป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรมมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่ดีแก่ราษฎรของพระองค์มาโดยตลอด

๓. บริจาค หมายถึงความเสียสละ ทรงสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อความผาสุกของประชาชน แม้กระทั่งทรงสละพระชนม์ชีพของพระองค์เพื่อความอยู่รอดของชาติ ทั้งเช่นที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระเจ้าตากสิน มหาราชได้ทรงออกทำสงครามด้วยพระองค์เอง เพื่อนำชาติให้รอดพ้นจากการคุกคามของข้าศึกด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ออกเยี่ยมเยียนช่วยเหลือราษฎรโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยากของพระองค์เอง

๔. ความซื่อตรง ทรงเป็นผู้ซื่อตรงต่อหน้าที่ของผู้นำปกครอง ไม่เคยละเลยต่อหน้าที่ที่จะต้องทรงปฏิบัติ จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าเมื่อข้าศึกไม่ว่าจะมาจากทิศทางใดเข้ามารุกราน พระมหากษัตริย์ก็ไม่เคยละเลยที่จะออกไปต่อสู้ป้องกัน เป็นผลให้บ้านเมืองเราเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังทรงซื่อตรงต่อบุคคลทั่วไป จนได้รับความไว้วางใจจากอาณาประชาราษฎร์มาจนทุกวันนี้

๕. ความเป็นผู้มีอริยาศัยอ่อนโยน ทรงถ่อมพระองค์และมีสัมมาคารวะแก่ผู้อาวุโส และอ่อนโยนแก่ผู้เสมอกันและต่ำกว่า เราคงจะได้พบเห็นอยู่เสมอว่าพระองค์ไม่เคยถือพระองค์เลย ทรงกันข้ามทรงโปรดให้ราษฎรเข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด

๖. ความเพียรที่จะแผดเผาคความเกียจคร้าน พระมหากษัตริย์ไทยไม่ว่าจะเป็นในยุคใด ครอบบรมสมบูรณาญาสิทธิราชหรือระบอบประชาธิปไตย ล้วนแต่มีพระราชกรณียกิจมากมาย และภารกิจเหล่านั้นจะต้องทรงกระทำตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ แต่ทุกพระองค์ก็ไม่เคยที่จะละเลยภาระหน้าที่ของพระองค์เลย

๗. ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ผู้ปกครองนั้นโดยปกติย่อมจะต้องมีอำนาจมากกว่าผู้อื่น ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้อื่น ถ้าให้ผู้นั้นย่อมจะเกิดคุณอนันต์แก่ผู้นั้น ถ้าให้โทษผู้นั้นก็ย่อมจะได้รับโทษอย่างมหันต์ ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงต้องทรงยกตนถนอมต่อความโกรธ ความชิงความรักที่เกิดขึ้นในพระราชหฤทัยของพระองค์มากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันขึ้นครองราชย์มา ยังไม่เคยปรากฏว่าพระองค์ได้แสดงอารมณ์เกลียดชังใด ๆ แก่ประชาชนของพระองค์เลย

๘. การมีพระราชอัธยาศัยก่อบริด้วยความกรุณา พระองค์ปกครองด้วยความเมตตาต่อประชากรราษฎร ทรงบำบัตทุกขบำรุงสุขให้แก่ราษฎรโดยไม่ว่างเว้น

๙. การที่ทรงมีพระราชจริยาวัตรอันอดทนต่อสิ่งขั้วปวง การเป็นพระมหากษัตริย์นั้น นอกจากจะทรงมีภาระมากมายหลายท่านที่ต้องทรงอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติพระราชภารกิจแล้ว ยังเป็นจุดสนใจของบุคคลทั่วไป จึงต้องคอยรักษาพระราชหฤทัยและพระอาการ พระวาจา ให้เรียบร้อย นับว่าจะต้องใช้ความอดทนอย่างมากต่อภาระดังกล่าวมากกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไป

๑๐. ทรงตั้งอยู่ในชาติติยราชประเพณี ไม่ทรงประพฤติดิฉันไปจากระเบียบกฎเกณฑ์ อำนาจในการออกกฎหมาย อำนาจในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายจะต้องใช้โดยพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ดังนั้นพระองค์จึงทรงตั้งอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ และทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมโดยปราศจากอคติใด ๆ ทั้งยังทรงยึดมั่นในแบบแผน ประเพณีโดยไม่คลาตเคลื่อน อันเป็นแบบอย่างให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามอยู่เสมอมา

ทศพิธราชธรรมนี้มีใช้แต่จะเป็นธรรมของพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่ผู้ปกครองไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด ถ้าได้นำไปปฏิบัติก็ย่อมจะนำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะทั้งสิ้น

พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทยองค์ปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบำเพ็ญมานับแต่ได้ทรงครองราชย์ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้น นับว่ามีอยู่มากมาย ซึ่งไม่ว่าจะนำมากล่าวในที่นี้ได้อย่างครบถ้วน เราอาจจะแบ่งกว้าง ๆ ออกเป็น ๒ ลักษณะคือ พระราชภาระตามรัฐธรรมนูญและ พระราชภารกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

๑. พระราชภาระตามรัฐธรรมนูญ โดยฐานะตามที่รัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ ภาระของพระองค์ที่ติดตามมาก็คือ การที่ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของคนในชาติ เป็นสัญลักษณ์สูงสุดของชาวไทยทั้งมวล การบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญ ๆ ได้ถูกกำหนดให้กระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ซึ่งก็หมายความว่าเรื่องสำคัญ ๆ ของราชการแผ่นดิน พระองค์จะต้องทรงรับรู้โดยตลอด นอกจากนี้พระองค์ยังมีการทรงแบ่งพระพรราชพิธี รัฐพิธี พิธีทางศาสนา เสด็จไปในงานกุศล เสด็จไปในงานเกี่ยวกับการศึกษา เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร เยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ ออกต้อนรับบุคคลสำคัญที่มาเข้าเฝ้า

๒. พระราชภารกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน พระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน นอกเหนือจากราชการแผ่นดินตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ได้ทรงเริ่มปฏิบัติ นับแต่พระองค์เสด็จพระราชดำเนิน กลับจาก ทรงศึกษาใน ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ เริ่มต้นด้วยการเสด็จเยี่ยมราษฎรที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับแต่นั้น มาพระองค์ ก็เสด็จไปยังทุกภาคของ ประเทศไทย และทรง กระทำอยู่ทุกปี ไม่ได้ขาด พร้อมกันนั้นพระองค์ก็ได้ทรงริเริ่มโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎรมากมาย โดยจะขอสรุปอย่างย่อ ๆ ดังนี้

โครงการด้านเกษตรกรรม ทรงเล็งเห็นว่าประเทศไทยเป็น ประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพทางการเกษตร ดังนั้นจึงทรงกำหนดโครงการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น โครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ โครงการนี้มุ่งจัดหาที่ดินให้ราษฎรทำกินและบำรุงที่ดินให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ทำการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์ด้วยการสร้างถนน พัฒนาแหล่งน้ำ พัฒนาการปลูกพืช ตลอดจนให้การอบรมสมาชิกในหมู่บ้านสหกรณ์ให้รู้จักการอยู่กินด้วยดี

โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ช่วยให้ชาวเขารู้จักการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกฝิ่น เป็นผลให้ประเทศไทยสามารถผลิตพืชผลเมืองหนาวได้เป็นจำนวนมาก

โครงการขุดคลองระบายน้ำ ได้ช่วยให้เกษตรกรสามารถมีน้ำใช้ในการเพาะปลูกและช่วยป้องกันอุทกภัยตามที่ต่าง ๆ

โครงการฝนเทียม ช่วยให้ราษฎรได้รอดพ้นจากความเสียหายอันเนื่องมาจากความแห้งแล้งในหลายท้องที่

โครงการปลูกป่า ได้ช่วยชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการที่ป่าไม้อันมีค่าของชาติถูกทำลาย และยังเป็นการช่วยรักษาแหล่งน้ำสำหรับใช้ในเกษตรกรรมอีกด้วย

ในเขตพระราชฐาน ไคร่กัตามที่ผ่านสวนจิตรลดา แทนที่จะเห็นพระราชวังก่อสร้างหรูหราและใหญ่โตสวยงามสมกับเป็นที่ประทับของประมุข กลับจะได้เห็นแปลงทดลองปลูกข้าว ฝรั่ง โรงสีข้าว โรงนม โรงบดเกล็ด และบ่อเลี้ยงปลา พระองค์ทรงจัดทำขึ้นนี้เพื่อส่งเสริมการเกษตรของชาติบ้านเมืองขึ้นทั้งสิ้น

โครงการด้านสาธารณสุข ทรงจัดตั้งโครงการแพทย์หลวงและแพทย์พระราชทาน ซึ่งแต่เดิมแพทย์หลวงนั้นเป็นแพทย์ซึ่งประจำกับสำนักพระราชวัง เพื่อรักษาพยาบาลองค์พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการบริพารเท่านั้น แต่ปัจจุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ขยายวงการปฏิบัติงานออกไปถึงพสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกลแพทย์และการคมนาคม

โครงการด้านการศึกษา ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษาเป็นหัวใจของความเจริญ จึงทรงริเริ่มโครงการสาธารณกุศลสำหรับเด็ก โครงการสร้างโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาคาดแคลนโรงเรียน ทรงเสด็จพระราชทานปริญญาบัตรให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของรัฐในทุกสถาบันและทุกปีโดยมิได้ว่างเว้น

๓. พระราชภารกิจเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ทรงทำนุบำรุงขวัญทหารที่ทำหน้าที่ต่อสู้ป้องกันอธิปไตยของชาติ โดยเสด็จไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจทหารที่ได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้ เสด็จพระราชทานเพลิงศพผู้ที่พลีชีพเพื่อชาติด้วยพระองค์เอง มีผลให้พวกเขาเหล่านั้นมีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มสติกำลังความสามารถ นอกจากการบำรุงขวัญแล้ว ยังได้ทรงกระทำในหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อสมานความสามัคคีของคนในชาติ จนชาวไทยทุกคนเกิดความสำนึกร่วมกันว่า ถ้าหากชาติสถาบันพระมหากษัตริย์เสียแล้วไม่ทราบว่าจะมีสถาบันใดที่จะมาสร้างความสามัคคีของคนในชาติได้เท่าเทียมกับที่พระองค์ได้ทรงกระทำอยู่

๔. พระราชภารกิจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การให้ความสงเคราะห์และอนุเคราะห์แก่กันและกันนั้น เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ผู้คนในสังคมเกิดความรักนับถือซึ่งกันและกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มจัดตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ชื่อของมูลนิธินี้หมายถึง พระมหากษัตริย์และราษฎรอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงความผูกพันอีกรูปหนึ่งของพระมหากษัตริย์กับราษฎรของพระองค์ นอกจากจะพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่ประชาชนทางด้านวัตถุแล้ว ยังพระราชทานกระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทเตือนสติราษฎรของพระองค์ในวาระและโอกาสต่าง ๆ กัน

๕. พระราชภารกิจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาเป็นเวลานานแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมให้มีการรักษาศิลปะดั้งเดิมของชาติมาโดยตลอด ทรงมีผลงานทางศิลปะ โดยเฉพาะด้านบทเพลง พระราชนิพนธ์อันไพเราะมากมาย เช่น เพลงสายฝน ยามเย็น ความฝันอันสูงสุด ฯลฯ

ภารกิจทั้งปวงที่กล่าวมาโดยย่อนี้ มิใช่แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลำพังพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงกระทำ แต่ยังมีสมาชิกแห่งพระราชตระกูลของพระองค์ได้ร่วมโดยเสด็จประกอบพระราชกรณียกิจทั้งหลายเพื่อประเทศชาติและราษฎรด้วยความเข้มแข็ง แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ประสานงาน และสนับสนุน ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

ฐานะของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญ

ระบอบการปกครองของไทยตามความในรัฐธรรมนูญทุก ฉบับเท่าที่ได้มีการประกาศใช้ จะเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ และผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องมิได้ด้วย พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยและการสืบราชสมบัติให้เป็นไปตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางรัฐบาลและอำนาจตุลาการทางศาล ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในการยุบรัฐสภา และแต่งตั้งสมาชิกสภา ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจบริหาร พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และทรงให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้พระองค์ยังทรงแต่งตั้ง ย้ายและถอดถอนผู้

พิพากษา ตุลาการ พระราชอำนาจของพระองค์ยังรวมถึงการสถาปนาและถอดถอนฐานันดรศักดิ์ พระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงแต่งตั้งองคมนตรี และทรงให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามพระราชอัธยาศัย ทรงแต่งตั้งและทรงให้พ้นจากตำแหน่งตามพระราชอัธยาศัยซึ่งข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ นอกจากนี้โดยความยินยอมของรัฐบาล พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม การทำสนธิสัญญาสันติภาพและสนธิสัญญาอื่น ๆ กับต่างประเทศ การอภัยโทษ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน

หน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อพระมหากษัตริย์

สถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีความมั่นคงอยู่ในบ้านเมืองไทยเรามาตลอดมานั้นก็เนื่องด้วยเหตุสองประการคือ ประการแรก พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยธรรม และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวไทย และประการหลังก็เพราะประชาชนชาวไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ประชาชนชาวไทยทุกคนจึงมีส่วนร่วมอันสำคัญที่จะช่วยกันรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

การมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นก็ด้วยการเคารพเทอดทูนและจงรักภักดีต่อพระองค์ การเคารพบูชาบุคคลที่สมควรแก่การเคารพบูชา นั้น นอกจากจะเป็นการประกาศเกียรติคุณความดีของผู้นั้นให้แผ่ไพศาลยิ่งขึ้นแล้ว ยังนับว่าเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองด้วยเช่นกัน

การแสดงความเคารพเทอดทูนนั้นแสดงออกโดย

๑. ทำความเคารพทุกครั้งเมื่อมีโอกาสดำเนินผ่าน ชาติไทยเรามีแบบแผนในเรื่องของกิริยามารยาทที่พึงปฏิบัติในโอกาสต่างๆ จึงสมควรที่เราควรจะได้ฝึกหัดและสามารถทำได้อย่างถูกต้องตามประเพณี จึงจะเรียกว่าเป็นการแสดงความเคารพอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังรวมถึงการแสดงความเคารพต่อ สัญลักษณ์ หรือสถาน ที่อันเกี่ยวเนื่องด้วยพระมหากษัตริย์ด้วย เช่น ธงมหाराช พระบรมมหาราชวัง พระบรมฉายาลักษณ์ ฯลฯ

๒. ไม่กล่าวร้ายหรือวิพากษ์วิจารณ์ พระมหากษัตริย์ และ พระราช ตระกูลไปในทางที่เสื่อมเสีย พึงระมัดระวังคำพูดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การกล่าวโดยไม่ระมัดระวังหรือขาดสตินั้น แม้จะไม่มีเจตนาไปในทางร้ายก็อาจจะเกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้

๓. แสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ด้วยการ ปฏิบัติตน ตามพระราช ประสงค์ก็ นับว่าเป็นการ แสดงความกตัญญูทวาท์ต่อพระองค์อย่างหนึ่ง เพราะพระองค์เปรียบเสมือน พระบิดาของคนไทยทั้งชาติย่อมมีแต่ความหวังที่ต่อพสกนิกรของพระองค์

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ทั้งอยู่ในสัมมาอาชีพ ก่อปรด้วยสามัคคีธรรม ช่วยกัน ป้องกันรักษาราชาบัลลังก์จากผู้ก่อกบฏก่อความวุ่นวาย ช่วยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็นับ ว่าเป็นการแสดงความจงรักภักดีด้วยเช่นกัน

๒. หน่วยวัฒนธรรม

ข้อ ๑ ความหมายทั่วไปของ วัฒนธรรม

ในการอธิบายความหมายทั่วไปของคำว่า วัฒนธรรม นี้ จะได้แยกอธิบายเป็นสามตอน คือ:

- วัฒนธรรม คืออะไร
- การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมโดยทั่วไป
- การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะ

๑. วัฒนธรรมคืออะไร

ชีวิตของมนุษย์นั้น ต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ไม่รู้จักจบสิ้น ไม่ว่าจะอยู่ตัวคนเดียว อยู่เป็นครอบครัว หรืออยู่เป็นชุมชนคือเป็นตำบล อำเภอ จังหวัด หรือเป็นประเทศก็ตาม ย่อมจะต้องผจญกับปัญหาดังกล่าวเสมอ เช่น ปัญหาในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ปัญหาในการปกครองบ้านเมือง ปัญหาในการป้องกันประเทศชาติให้ปลอดภัย ปัญหาในด้านของการที่จะอยู่ร่วมกันให้เป็นสุขเกิดความยุติธรรม และร่วมมือในสังคม เป็นต้น

แต่เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้ที่มีปัญญา หรือมีความคิด ดังนั้น เมื่อประสบปัญหาต่างๆ ก็พยายามที่จะใช้ปัญญาของตนเข้าแก้ไขปัญหานั้น ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้

- ในด้านการปกครอง ก็พยายามคิดค้นใช้วิธีการปกครองบ้านเมืองของตนด้วยระบอบต่างๆ เช่น ระบอบให้คนๆ เดียวเป็นผู้ปกครอง หรือระบอบให้คน ๔-๕ คน เป็นกลุ่มช่วยกันทำการปกครอง หรือระบอบที่ให้ประชาชนทุกคนมีส่วนในการปกครอง
- ในด้านที่จะให้ชีวิตได้มีความร่วมมือกัน ก็พยายามใช้หลักธรรมจากศาสนาที่ตนนับถือ ใช้ขนบธรรมเนียมประเพณี และใช้หลักกฎหมายในการดำเนินชีวิต
- ในด้านที่จะติดต่อหรือสื่อความหมายต่อกัน ก็พยายามสร้างตัวอักษรขึ้นเพื่อจะได้เขียนหนังสือถึงกันได้ ตลอดจนถึงแสดงออกซึ่งความคิดนึก และความรู้สึกต่างๆ ออกมาได้
- ในด้านที่จะให้ชีวิตมีความงดงาม ก็พยายามสร้างวรรณกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์ ขึ้น เป็นต้น

สิ่งที่มนุษย์ได้ใช้ความคิดหรือปัญญาสร้างขึ้น เพื่อให้ชีวิตสะดวกสบายและเจริญก้าวหน้า เหล่านี้ย่อมมีมากมายหลายด้านหลายสาขา มนุษย์จึงสามารถแก้ปัญหาชีวิตของตนได้ตามยุคตามสมัยไปบ้างแล้ว การรู้จักกันคิดแก้ปัญหาทำให้ชีวิตของมนุษย์อยู่ในระดับสูงกว่าชีวิตของสัตว์เป็นอันมาก และทำให้สังคมมนุษย์เกิดความร่มเย็นขึ้น ตามยุคตามสมัยเป็นลำดับมา ดังที่เราอ่านพบในประวัติศาสตร์ของชาติต่างๆ หรือในเรื่องราวของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน

ว่าที่จริงแล้ว สิ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นไม่ว่าในสาขาใดก็คือ เครื่องมือของมนุษย์นั่นเอง มนุษย์ได้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการดำเนินชีวิตให้ราบรื่น ปลอดภัย และเป็นสุขตามประสาของมนุษย์ เช่น มนุษย์ได้ใช้กฎหมายเพื่อกำหนดการปกครองให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้เป็นประเทศชาติ มีความมั่นคงปลอดภัยและมีระเบียบวินัย มนุษย์ได้มีขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ให้ประชาชนถือปฏิบัติเพื่อมีชีวิตเป็นแนวเดียวกัน มีแนวคิดในเรื่องนั้นๆ ร่วมกัน ทำให้รู้สึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน เกิดความอบอุ่นใจขึ้นในจิตใจของชนในชาติ ทำให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นชาติเดียวกัน และทำให้ชาติมีความมั่นคงและปลอดภัย มนุษย์ได้ใช้ตัวอักษรหรือหนังสือแสดงออกซึ่งความคิดและความประสงค์ ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันอย่างแจ่มชัด มนุษย์ได้ใช้ วิทยาศาสตร์ หรือความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการประดิษฐ์ ค้นคว้า และในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ทำให้ประสบความสะดวกสบายและความก้าวหน้าในชีวิตอย่างมากมาย มนุษย์ได้ใช้คุณธรรมและศีลธรรมเป็นแนวในการปฏิบัติต่อกัน ทำให้เกิดสันติสุขขึ้นได้ และยังมีวิธีหรือเครื่องมืออื่นๆ อีกที่นำมาช่วยสร้างความสุขความเจริญให้แก่ตนและส่วนรวม

เครื่องมือ เหล่านี้ บางอย่างเราก็ถือกันว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือมี ความดี เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย มารยาทในการกินอยู่ ระเบียบวินัย วิทยาการทั้งปวง เป็นต้น เครื่องมือ บางอย่าง เราก็ถือกันว่าเป็นสิ่งที่งาม หรือมี ความงาม เช่น ศิลปกรรมต่างๆ การช่างฝีมือต่างๆ การประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับอาหาร บ้านช่อง และเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

เครื่องมือ บางอย่างเราก็ถือกันว่าเป็นสิ่งที่มีความจริง หรือเป็นจริยธรรม เช่น คุณธรรมศีลธรรม ปรัชญาและศาสนา เป็นต้น

บรรดา ความดี ความงาม และความจริง ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นและถือปฏิบัติเพื่อความเจริญเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ชีวิตตลอดมา จนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนี้ เมื่อ

รวมกันเข้าแล้วเรียกว่า วัฒนธรรม พุทอีกทีหนึ่ง เครื่องมือ ทั้งปวงของมนุษย์โดยเฉพาะที่ถือกันว่าเป็น ความดี ความงาม และความจริงนั้น รวมเรียกว่าวัฒนธรรมของมนุษย์

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ ก็เพื่ออธิบายให้เห็นว่า วัฒนธรรม คืออะไร ต่อไปจะได้ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมมีอยู่ตรงไหนบ้างในชีวิตของเราและแบ่งประเภทกันอย่างไร

อนึ่ง บางครั้งมีการถามกันว่า มนุษย์ต่างกับสัตว์อย่างไร ก็คงจะตอบได้หลายทาง ทางหนึ่งที่ตอบได้ก็คือ มนุษย์สามารถสร้าง เครื่องมือ ขึ้นได้มากมายเพื่อแก้ปัญหาชีวิต และเพื่อดำเนินชีวิตของตน ส่วนสัตว์นั้นสร้างเครื่องมืออย่างมนุษย์ไม่ได้ หรือถ้าสร้างได้บ้างก็น้อยเต็มที จนไม่อาจจะเอามาเปรียบเทียบได้

๒. การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมโดยทั่วไป

ในชีวิตของเรา เรามีเรื่องที่จะต้องทำหลายประเภท เช่น เรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ เรื่องคุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องการปกครอง เรื่องการสร้างความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

ในแต่ละเรื่องนี้ มนุษย์เราได้สร้างเครื่องมือ ขึ้นไว้ใช้ทั้งสิ้น เครื่องมือบางอย่างที่ไม่เหมาะสมแก่สภาพชีวิตและยุคสมัยก็ไม่ยั่งยืนและสูญหายไป เครื่องมือบางอย่าง ที่ดี งาม และ เป็นจริยธรรมคือความจริงก็คงทนอยู่นาน ตกทอดกันมาชั่วลูกหลาน และรวมเรียกว่าวัฒนธรรม ดังนั้น ถ้าจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นประเภทต่างๆ ก็อาจจะแบ่งได้ตามลักษณะของกิจกรรมอันค้ำจุนที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ไว้นั่นเอง

โดยทั่วๆ ไปวัฒนธรรมอาจแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ ๕ หมวด ต่อไปนี้

ก. หมวดศิลปกรรม ได้แก่

- ภาษา และ วรรณคดี
- การพ้องร่ำ
- การละคร
- วิจิตรกรรม (การเขียนภาพ)
- การดนตรี
- สถาปัตยกรรม
- ปฏิมกรรม (การปั้น)
- ศิลปะที่เกิดใหม่ในด้านวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์
- อื่นๆ

ข. หมวดมนุษยศาสตร์ ได้แก่

- ศาสนา
- ปรัชญา
- ขนบธรรมเนียมประเพณี
- โบราณคดี
- มารยาท ระเบียบ กฎเกณฑ์
- อื่น ๆ

ค. หมวดการช่างฝีมือ ได้แก่

- การทอ
- การแกะสลัก
- การเย็บปักถักร้อย
- การทำเครื่องเงิน
- การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม เครื่องลงหิน
- การทำเครื่องปั้นดินเผา
- อื่น ๆ

ง. หมวดกีฬาและนันทนาการ ได้แก่

- การฟันดาบ
- การต่อมวย
- การละเล่นต่างๆ
- การกีฬาพื้นเมือง
- เพลงพื้นเมือง
- อื่น ๆ

จ. หมวดคหกรรมศาสตร์

- การแต่งบ้านทั้งภายนอกและภายใน
- อาหารการกิน
- การแต่งกาย
- การเลี้ยงลูกوبرมลูก
- การจัดดอกไม้

- การต้อนรับ
- การอยู่กันเป็นครอบครัว
- อื่น ๆ

สิ่งทั้งปวงที่ออกชื่อมาแล้วนั้น ทำให้เห็นชัดยิ่งขึ้นว่า วัฒนธรรม คืออะไร มีอะไรบ้าง และแบ่งออกเป็นหมวดอย่างไรได้บ้าง

ถ้าหันมามองวัฒนธรรมไทยของเราตามหัวข้อเหล่านั้น ก็จะทำให้เห็นว่าไทยเรามีครบถ้วน และมีในระดับสูงทั้งสิ้น เช่น

ในเรื่องภาษาและวรรณคดี เรามีวรรณคดีที่ไพเราะสละสลวยงดงาม มีทั้งเรื่องที่ซาบซึ้งใจเป็นคติชีวิต และทงเรื่องที่สนุกสนานรื่นเริง เช่น เรื่องพระลอ ขุนช้างขุนแผน สังข์ทอง รามเกียรติ์ พระอภัยมณี เป็นต้น และเราภูมิใจอย่างยิ่งที่มีตัวอักษรไทยไว้ใช้อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติไทย ชาติบางชาติมิได้มีตัวอักษรของตนเอง ต้องไปขยืมอักษรของชาติอื่นมาใช้ อักษรไทยของเราอัน ยังมีวรรณยุกต์อีกด้วย จึงสามารถเขียน เสียงออกมาทำให้คำที่มีเสียงต่างกันมีความหมายต่างกันได้ นับว่าเป็นที่น่านิยมนักยิ่งของอักษรของภาษาอื่นไม่ปรากฏว่ามีวรรณยุกต์

ในเรื่องการพักผ่อน รำไทยมีลีลาสวยงาม อ่อนช้อย เป็นที่ประทับใจชวนดูชวนชม หาทเปรียบเทียบ สละทอนให้เห็นความประณีตของศิลปะและมารยาทอันอ่อนโยนประจำชนชาติไทย

ในเรื่องดนตรี ดนตรีไทยไพเราะ เยือกเย็นเป็นอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดความสงบ และสันติสุขได้เป็นอย่างดี ทำให้รู้ซึ่งไปถึงอารมณ์อันเยือกเย็น จิตใจเมตตาอารีของชนชาติไทยมาแต่ก่อนแล้ว

ในเรื่องสถาปัตยกรรม รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยแท้ที่เราพบเห็นใน ทวารวารี หรือสถานที่ต่างๆ นั้นมีความงดงามเป็นอันมาก และเหมาะแก่สภาพดินฟ้าอากาศและลักษณะจิตใจของคนไทย ไม่มีที่ใดจะมาเสมอเหมือน เพราะไทยรู้จักปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้เหมาะแก่สภาพของบ้านเมือง

ในเรื่องศาสนาปรัชญา พุทธศาสนาหรือพุทธปรัชญาในประเทศไทย สอนให้คนไทยมีหลักธรรมสูง รู้จักใช้เหตุผล ไม่มั่งมาย รู้จักที่จะปฏิบัติตนต่อกันให้เกิดสันติสุขอย่างแท้จริง

ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ไทยเรามีขนบธรรมเนียมประเพณีประจำถิ่นและประจำชาติเป็นส่วนรวม มีมารยาทที่สุภาพงดงามเสมอ เป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น ประเพณีบางอย่างอาจจะรับมาจากชาติอื่น แต่ก็มาปรับปรุงให้เข้ากับลักษณะและสภาพแวดล้อมของจิตใจและนิสัยของคนไทยตลอดจนภูมิประเทศของไทย จนกลายเป็นประเพณีไทยอันเหมาะสมและงดงามยิ่งกว่าของเดิม

ในเรื่องการช่างฝีมือ การทอไหมไทย เครื่องถมไทย ฯลฯ สวยงามมาก มีชื่อเสียงไปทั่วโลก แสดงให้เห็นฝีมืออันประณีตชำนาญศิลป์

ในเรื่องการกีฬา การฟันดาบไทย การต่อมวยไทยนั้น เป็นที่รู้จักทั่วโลกเช่นกัน และได้เคยช่วยกู้บ้านกู้เมืองไทยมาแล้วทั้งสิ้น การรำดาบหรือรำมวยไทย นั้นมีที่ท่าแปลกตา และสวยงามมาก แต่ก็เป็นที่ภัยต่อฝ่ายประบักษมิใช้น้อย

ในเรื่องอาหารการกินการแต่งกาย อาหารไทย และเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีไทย นั้นได้ประคิษฐ์และปรับปรุงได้สวยงามประณีตมาก แสดงถึงวัฒนธรรมในระดับสูง

เท่าที่ยกตัวอย่างมานี้ ก็พอให้รู้เห็นเป็นสังเขป คนไทยทั้งปวงจะต้องสนใจในเรื่องวัฒนธรรมไทยเป็นพิเศษ ต้องอ่านต้องค้น และไต่ถามให้รู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในทุกๆ ด้าน เพื่อจะได้ช่วยกันเชิดชูประกับประคองไว้เป็นสิ่งที่งามประจำชาติมิให้สูญหาย และมีให้เสียรูปลักษณะของไทยไป

๓. การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามที่ใช้กันในประเทศไทยโดยเฉพาะ

การแบ่งประเภทของสิ่งใดๆ ก็ตาม อาจทำได้หลายวิธี เป็นต้นว่าในการแบ่งประเภทของ คน เราอาจแบ่ง คน ตามเชื้อชาติ เป็นคนไทย คนอินเดีย คนยุโรป เป็นต้น หรือเราอาจแบ่ง คน ตามอาชีพ เป็นครู แพทย์ ทนายความ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ข้อสำคัญที่พึงระลึกไว้เสมอก็คือ การกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จผลนั้น มักกระทำได้หลายๆ วิธี ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีเดียวเสมอไป

ในการแบ่งประเภทของวัฒนธรรม ก็เช่นกัน ตามที่ได้แบ่งไว้ เป็น หมวด ในข้อต้นนั้น ก็เป็นการแบ่งโดยทั่วๆ ไปวิธีหนึ่ง แต่สำหรับประเทศไทยเรานิยมแบ่งไว้อีกวิธีหนึ่งคือแบ่งเป็น ๔ อย่าง ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ "วัฒนธรรมวิทยา และประมวลกฎหมายระเบียบ และประกาศว่าด้วยวัฒนธรรม" ของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๐ ดังต่อไปนี้

- ก. คติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของ คติ หรือ ทาง หรือ หลักดำเนินชีวิต อันได้มาจากศาสนา
- ข. เนติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมประเพณี
- ค. วัตถุธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางวัตถุ ไม่ใช่หมายความว่าศิลปกรรมเท่านั้น บ้านเรือน เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ และสิ่งประกอบความเป็นอยู่ ทุกชนิด ก็จัดเข้าในวัตถุธรรมทั้งสิ้น
- ง. สหธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางสังคม คือวัฒนธรรมในการติดต่อเกี่ยวข้องกับกลุ่มชน ตลอดจนมารยาททั้งปวง

หลักสูตร “หน่วยวัฒนธรรม” ได้ถือ เอา คติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และ สหธรรม เป็นแนวอธิบาย ดังนั้นในหัวข้อที่จะกล่าวต่อไป ก็จะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของวัฒนธรรมตามแนว ๔ ประการนี้

ข้อ ๒ ความสำคัญของวัฒนธรรมต่อบุคคลและสังคม

ตามที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อน วัฒนธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับความดี ความงาม และความจริง ในชีวิตของมนุษย์ จึงเป็นของแน่นอนว่า วัฒนธรรมย่อมจะมีความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง

จะพูดในแง่ของแต่ละบุคคลเสียก่อน บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในอาชีพใด ถ้าเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบวินัย มีมารยาท รู้จักซาบซึ้งในศิลปกรรมต่าง ๆ รู้จักความสวยงามของชีวิต รักและเข้าใจชีวิตรอบกว้าง บุคคลผู้นั้นนับได้ว่าเป็นคนที่มีวัฒนธรรม คุณสมบัติดังกล่าวนี้ ย่อมจะเป็นศักดิ์ศรีแก่ตัวเอง และก่อให้เกิดความสุขแก่ตัวและรอบร่วอย่างแน่นอน

บุคคลผู้ที่เป็นศิลปิน เป็นนักกฎหมาย เป็นช่างศิลปะ เป็นนักกีฬา หรืออาชีพอื่นใด ก็ดี หากได้รับการขัดเกลาจิตใจมาด้วยคุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และมารยาทงดงามด้วยแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมเป็นคนดีและมีวัฒนธรรม เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่บุคคลทั้งปวงจะต้องเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม จะต้องเป็นคนมีวัฒนธรรม จะต้องรู้จักสะสมวัฒนธรรม ของชาติ ของตนไว้เพื่อให้ตกทอดเป็นมรดก ไป ถึงลูกหลาน

ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดหย่อนคุณธรรมศีลธรรม ไม่เข้าใจไม่รับรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี จิตใจไม่ได้รับการขัดเกลาให้อ่อนโยน ไม่อาจเข้าใจหรือซาบซึ้งในเรื่องความดี ความงาม และในจริยธรรมของมนุษย์ บุคคลนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ก็คงจะเป็นคนที่เห็นแก่ตัวมักเบียดเบียน มักทำลาย มีนิสัยหยาบช้ำแข็งกระด้าง ขาดระเบียบวินัย ขาดความดีงาม และความละเอียดอ่อนแห่งชีวิต คนประเภทนี้อาจจะไม่ยินดียินร้ายในเรื่องของส่วนรวม เช่น ในเรื่องความสะอาดของบ้านเมือง ไม่เห็นคุณค่าของวัตถุโบราณ หรือโบราณสถาน ของประเทศ ไม่ทราบว่สิ่งเหล่านั้นเป็นพยานแห่งความรุ่งเรืองของชาติในอดีต ไม่สร้างความสวยงามให้เกิดขึ้นในชาติ ไม่ทะนุบำรุงศิลปกรรมของชาติ ปล่อยให้สูญหาย ขาดทรุดโทรม ทำอะไรไม่มีระเบียบ หรือไม่เข้าใจวิธีการดีงามในการกินอยู่ ขอให้ได้กินเข้าไปเท่านั้นก็พอแล้ว คนอย่างนี้เห็นชัดว่าเป็นคนขาดวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อบุคคลในชาติเพียงใด ย่อมจะเห็นได้ทั้งพรรณนามาแล้ว

ที่กล่าวมาแล้วนี้ เกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรมต่อบุคคล ที่นี้จะกล่าวต่อไปเกี่ยวกับ
ความสำคัญของวัฒนธรรมต่อสังคม

สังคมหรือประเทศชาติที่มีวัฒนธรรมสูงนั้น ก็คือประเทศที่มีบุคคล หรือ พลเมือง
ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถพอที่จะปฏิบัติในเรื่อง หน้าที่ ความงาม และ
จริยธรรม แห่งชีวิต เป็นจำนวนมากประการหนึ่ง และมีผลงาน ในด้านศิลปกรรม ด้าน
มนุษยศาสตร์ ด้านการช่างฝีมือ ด้านกีฬาและนันทนาการ และด้านคหกรรมศาสตร์เป็น
อันมาก และอยู่ในระดับสูง อีกประการหนึ่งด้วย

วัฒนธรรมนั้น จะก่อให้เกิดผลอะไรบางแก่สังคมหรือประเทศชาติ วัฒนธรรมมีความ
สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) วัฒนธรรม ทำให้เกิดมีเอกลักษณ์อันตงามของชาติ (National Identity) คือ
เกิดลักษณะที่บอกให้ทราบว่าเป็นชนชาติใด เผ่าพันธุ์ใด ลักษณะดังกล่าวนี้ ย่อมไม่เหมือน
กับลักษณะของชาติอื่น เช่น ผู้ที่ได้เห็นมารยาทการไหว้ของไทย การพ่อนรำของไทย สถาปัตยกรรม
ของไทย โคมไทย ฯลฯ ก็บอกได้ทันทีว่าเป็นของชนชาติไทย เป็นไทย ไม่มีใครที่
ไหนมาเหมือนเรา ทำให้รู้ว่ามีชาติไทยอยู่ในโลกนี้ ชาติบางชาติไม่มีลักษณะแห่งความดีและ
ความงามเป็นของตัวเองอย่างเด่นชัด ต้องไปลอกเลียนสิ่งตงามของชาติอื่นมา และก็พยายาม
สร้างสรรค์ ให้มีแบบของตัวเองขึ้น เพื่อจะได้มีเอกลักษณ์กับเขาบ้าง ส่วนไทยเรานั้นมี
เอกลักษณ์ประจำชาติอยู่มากมาย นำมากลุมใจมานานแล้ว

(๒) วัฒนธรรม ทำให้เกิดมีศักดิ์ศรีของชาติ (National Dignity) คือ ทำให้ชาติของ
เรามีศักดิ์ศรี มีความสง่าในตัวเอง เต็มไปด้วยความดี ความงาม และความมีจริยธรรม ไม่เป็น
ประเทศที่ขาดคุณธรรมมีแต่ความป่าเถื่อน ไม่เป็นประเทศที่ขาดความงามมีแต่ความน่า-
เกลียดอัปลักษณ์ ไม่เป็นประเทศที่ขาดความดี ไร้มารยาท ไร้ขนบประเพณีและระเบียบวินัย
และแห่งแสงน้ำใจ ชาติไทยเรานั้นจึงสมบูรณ์ด้วยความสง่างามเป็นอย่างยิ่ง

(๓) วัฒนธรรมทำให้เกิดความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ (National Security)
คือ การที่มีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน แม้แตกต่างกันบ้างในส่วนปลีกย่อยตามท้องถิ่น
แต่มีหลักใหญ่ร่วมกัน ย่อมทำให้รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน รวมตัวกันเข้าด้วยกัน ไม่แตก
แยกกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น และความมั่นคง ไม่มีใครทำลายได้ ชาติบางชาติในบาง
โอกาสถึงจะเสียบ้านเมืองไป เพราะกำลังด้อยกว่าศัตรู แต่ถ้ายังมีวัฒนธรรมเข้ม น้อย ใน
ที่สุดผู้ที่เข้ามาปกครอง ซึ่งมีวัฒนธรรมต่ำกว่ามาก อาจต้องถูกชาติในปกครอง ที่มีวัฒนธรรม

สูงกว่ากลิ่นชาติไปโดยไม่รู้ตัวก็ได้ ผู้ที่สูญเสียประเทศจึงกลับพันชาติได้อีก เพราะแรงสูงส่งของวัฒนธรรม บางชาติสูญเสียประเทศไปแล้ว ผู้คนกระจัดกระจายไปคนละทิศละทางนับเป็นเวลาพัน ๆ ปี แต่คนชาตินั้นไม่ยอมทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเลย ไม่ว่าตกอยู่ในสารทิศใด ในที่สุดก็กลับมารวมชาติตั้งเป็นประเทศได้ใหม่อีก ดังตัวอย่างที่แลเห็นในปัจจุบันนี้ คือประเทศอิสราเอล นี่ก็เพราะแรงของวัฒนธรรมของชาติของเขา

อนึ่ง ในเรื่องเสริมสร้างความมั่นคงของชาตินั้น วัฒนธรรมมีส่วนช่วยอย่างสำคัญที่สุด ยกตัวอย่าง หากเราเป็นคนมีน้ำใจเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม มีความกตัญญูทุกเวที มีหิริโอตตัปปะ มีความเป็นระเบียบวินัย มีความเข้าใจในเรื่องความดีความงาม ฯลฯ เต็มอยู่ในใจของเรา เปรียบประดุจกับแก้วที่เต็มไปด้วยน้ำ หากมีผู้ใดจะพยายามนำสิ่งชั่วร้ายหรือน้ำล้นท้นอันเลวร้ายอันใด มาใส่ลงในใจของเราอันมีอุปมาดังแก้วที่มีน้ำเต็มล้นนั้น แก้วก็ไม่มีที่ที่จะให้ใส่ลงไปอีกแล้ว เมื่อใจของเราเต็มไปด้วยความดี ความงามและความจริง จงล้นอยู่เช่นนั้นแล้วความคิดชั่วร้าย ความหลงผิด ความคิดอกตัญญู หรือลัทธิเลวร้ายต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ไม่อาจเข้ามาแทรกแซงในใจเรา หรือมาทำลายเราได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เราทุกคนก็จะมีใจมั่นคงไม่ลังเล ไม่ถูกหลอกลวง และไม่ถูกชักจูงไปในทางที่ผิด เมื่อทุกคนในชาติมีใจมั่นคง เช่นนี้รวมกันเข้าทั้งชาติ ก็แปลว่าเป็นชาติที่ใจมั่นคง ไม่ยอมให้ถูกชักจูง ไม่ยอมให้ถูกหลอกลวงไม่เกิดความหลงผิด ซึ่งก็คือเป็นความมั่นคงแห่งชาติที่แท้จริง

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในบทนี้ ได้ชี้ให้เราเห็นอย่างชัดเจนว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับตัวเราแต่ละคน จำเป็นจะต้องสะสมไว้ทั้งในทางใจและในทางวัตถุเพื่อสืบเป็นมรดกตกทอดแก่ชนรุ่นต่อไป มิให้ขาดสาย และวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเช่นกัน สำหรับสังคมหรือประเทศชาติของเรา เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ

เมื่อเห็นว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญเช่นนั้นแล้ว เราควรจะปฏิบัติอย่างไรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม และเพื่อไม่บั่นทอนวัฒนธรรม เรื่องนี้จะได้กล่าวในบทต่อไป

ข้อ ๓ บัจฉยที่เกื้อหนุนและบันทอนวัฒนธรรม

บัจฉยที่เกื้อหนุนและบันทอนวัฒนธรรม คือ การกระทำที่ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรม และการกระทำบันทอนหรือทำลายวัฒนธรรมของชาติของเรา การกระทำที่ส่งเสริมหรือบันทอนวัฒนธรรมมีอย่างใดบ้างนั้นจะได้กล่าวต่อไป โดยอาศัยตัวอย่างข้างล่างนี้

วรรณคดีไทย เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย หนังสือ พระอภัยมณี เป็นหนังสือวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องอย่างมากเล่มหนึ่งในบรรดาหนังสือวรรณคดีไทยทั้งปวง ดังนั้นถ้าเราทุกคนได้ฟังหรือได้อ่านเรื่องพระอภัยมณี จนรู้สึกซาบซึ้งในความไพเราะงดงามของถ้อยคำสำนวน และเกิดความสนุกสนานในเนื้อเรื่องและในลักษณะของกลอนไทยจนเกิดมีความสุขใจขึ้น ก็จะเป็นการช่วยเกื้อหนุนวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ ทงนก็เพราะว่าเมื่อเรารู้สึกสนุกสนานในเรื่องพระอภัยมณี และเห็นว่าเป็นสิ่งทั้งงามมีค่าแล้ว เราก็จะหวงแหน และต้องการสะสมไว้เป็นสมบัติของชาติไม่ให้สูญหาย เพื่อให้ตกทอดเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมสำหรับลูกหลานได้ชื่นชมต่อไป เช่นนี้เป็นการกระทำที่เกื้อหนุนวัฒนธรรม

ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราพยายามประณามหนังสือพระอภัยมณี ละทิ้งไม่เหลียวแลหาว่าเป็นของโบราณ ไม่ดี เป็นเรื่องเกินความจริง จึงชักชวนยุแหย่ให้นำไปเผาทั้งเสีย เช่นนี้จะเป็นการทำลายวัฒนธรรมของชาติ เป็นการทำลายความมั่นคงของชาติ เป็นการบันทอนวัฒนธรรม การบันทอนวัฒนธรรมก็คือการบันทอนชาติไปด้วยในตัว

ในบทก่อนเราเห็นแล้วว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อตัวเราเอง และต่อชาติของเราเป็นอันมาก ดังนั้นในบทนี้จะพิจารณาว่า เราควรจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะเป็นการส่งเสริมและเป็นการไม่บันทอนวัฒนธรรม

โดยทั่วๆ ไป เราทราบกันอยู่แล้ว วิธีการที่จะส่งเสริมเกื้อหนุนและไม่บันทอนวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. การให้วัฒนธรรมได้แพร่ไปถึงประชาชน ทุกคน และ ทุกแห่งหน ในประเทศของเราเอง
๒. การฟื้นฟูบูรณะ และปกป้องรักษาวัฒนธรรม
๓. การศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม

๔. การเผยแพร่วัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วทั้งในประเทศและนอกประเทศ

๕. การพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรม

สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ อาจจะแบ่งเรียนแต่เพียงประการที่ ๑ และ ๒ เพื่อจะได้ไม่หนักเกินไป ส่วนประการที่ ๓, ๔ และ ๕ นั้น รอไว้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ทั้งนี้เพราะหลักสูตรได้กำหนดให้เรียนเรื่องปัจจัยที่เกื้อหนุนและบั่นทอนวัฒนธรรมไว้ทั้งในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๒ แต่ในการอธิบายเรื่องนี้ จะได้อธิบายไว้ให้ครบทั้ง ๕ ประการ ในที่นี้เพื่อจะได้อ่านติดต่อกัน และเห็นภาพทั้งหมดไปในคราวเดียวกันอันจะทำให้เข้าใจยิ่งขึ้น

๑. การให้วัฒนธรรมได้แพร่ไปถึงประชาชนทุกคน และทุกแห่งหนในประเทศของเรา

การที่วัฒนธรรมประเภทต่างๆ จะเป็นหมวดศิลปกรรม หมวดคหกรรมศาสตร์ หรือหมวดอื่นใดก็ตาม ได้ทราบได้ปฏิบัติกันอยู่เฉพาะกลุ่มชนในเมืองหลวง หรือกลุ่มชนบางพวกเท่านั้น โดยที่ประชาชนทั้งหมดไม่ได้ทราบและถือปฏิบัติด้วย อาจจะเป็นอันตรายแก่ชาติอย่างยิ่ง จะทำให้เกิดเป็นประชาชนพวกที่ได้รับความดีความงาม และความมีจริยธรรมพวกหนึ่ง และเป็นประชาชนที่ไม่ได้รับอีกพวกหนึ่ง จะเกิดแตกแยกเป็นคนละพวกคนละชั้น การที่ประชาชนไม่เป็นพวกเดียวกันนั้น ย่อมเป็นการบั่นทอนชาติอย่างยิ่ง ดังนั้นวัฒนธรรมหมวดต่างๆ (ศิลปกรรม มนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ การกีฬา นันทนาการ และคหกรรมศาสตร์) จะต้องไปถึงประชาชนทุกคนทุกหนแห่งให้จงได้ อย่างน้อยที่สุดควรจะได้อ่านได้ทราบวรรณคดีเล่มสำคัญของชาติ ได้เห็นได้ชมนาฏศิลป์ของชาติ ได้ฟังดนตรีอันไพเราะของชาติเป็นต้น ถ้าสามารถแสดงได้ด้วย หรือรำได้ด้วย หรือแต่งเรื่องได้ด้วยก็ยิ่งดี อย่างน้อยที่สุดก็ควรจะได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของตน อย่างน้อยที่สุดก็ควรได้รับการสั่งสอนอบรมให้มีคุณธรรมและศีลธรรมตามศาสนาที่ตนรับนับถือ และอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีน้ำใจไทย ร่วมกันทั้งประเทศ

น้ำใจไทย คืออะไร? น้ำใจไทย หมายถึง น้ำใจสามประการ คือ:

- ไม่ยอมเป็นเมืองขึ้น หรือเป็นข้าของใครอย่างเด็ดขาด รักอิสรภาพ เสรีภาพ รักเอกราช และอธิปไตยของชาติ ทั้งหมดนี้ก็คือ รักชาติ
- ใจบุญ เอื้อเฟื้อ ทำบุญทำทาน ประพฤติธรรม มีศีลธรรม มีศาสนา ทั้งหมดนี้ก็คือ รักศาสนา

— ราลึกลงพระมหากรุณาธิคุณ ของพระมหากษัตริย์ไทย ผู้ได้ทรงรวบรวมทง
ชาติไทยขึ้น ทรงออกรบกู้ชาติและเอกราชของชาติไว้ได้หลายครั้งหลายคราว
ทรงทะนุบำรุงชาติให้เจริญรุ่งเรืองไม่เป็นชาติป่าเถื่อน ทั้หมคนกคือ รักพระ
มหากษัตริย์

รวมทั้สามประการนี้ คือ น้ำใจไทย ชาวไทยทุกคนจะต้องมีน้ำใจไทยนั้อยู่ในใจ
โดยทั้หน้า

ดังนั้นในเรื่องวัฒนธรรม คนไทยทุกคนจะต้องได้ทราบ ได้รับการอบรมสั่งสอนให้เข้าใจ
และได้ปฏิบัติทั้กัน อย่างน้อยที่สุดจะต้องมี น้ำใจไทย และมีคุณธรรมศีลธรรมและขนบ-
ธรรมเนียมประเพณี

ทำอย่างไ้วัฒนธรรมจึงจะแพร่ไปถึงทั้ๆ คนในชาติได้ตามที่เราคือต้องการ เราอาจทำได้
ดังต่อไปนี้

- ถ้าเป็นนักเรียน ก็ควรจะได้รับทราบ ได้เห็น ได้ฝึกหัดอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ด้านต่าง ๆ ดังที่ได้อกล่าวมาแล้ว ในสถานศึกษาของตน
- ถ้าเป็นประชาชน ก็ควรจะได้รับทราบ ได้เห็น ได้รับการฝึกหัดที่ศูนย์วัฒน
ธรรมหรือที่ในโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ หรือศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ หรือทาง
วิทยุ หรืออื่น ๆ
- ในแต่ละจังหวัด หรือชุมชนใหญ่ ๆ ควรจะได้สร้างศูนย์วัฒนธรรมขึ้นอันอาจ
ประกอบด้วยสถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น หอสมุด พิพิธภัณฑ์ โรงละครเพื่อ
แสดงดนตรีพ้องรำและศิลปกรรมอื่น ๆ โรงเรียนสำหรับฝึกสอนพ้องรำดนตรี
พื้นดาบ ชกมวย และศิลปะพื้นเมืองทุกชนิด และโรงเรียนสอนการบ้านการ
เรือน ฯลฯ ทั้ที่เท่าที่ทำได้
- จัดนิทรรศการบ่อย ๆ ให้ประชาชนได้เห็น ได้เข้าใจ ขนบธรรมเนียมประเพณี
ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่สังคม เพื่อนำไปใช้กันให้เกิดประโยชน์ ถูก
ต้อง สวยงามโดยพร้อมเพรียงกัน
- จัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้แพร่หลาย เพื่อนำประชาชนไปชมสถานที่
สำคัญทางประวัติศาสตร์และสถานที่อันมีค่าทาง วัฒนธรรมในชุมชน ของตนเอง
และในจังหวัดต่าง ๆ

- ทำตำรับตำรา โสตทัศนวัสดุและอื่นๆ ไว้ให้มากมายเพียงพอเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมทุกๆ ประเภท เพื่อจะได้อ่านและได้ทราบอย่างแพร่หลาย
- นำการแสดงทางศิลปกรรม และทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ไปแสดงให้ประชาชนได้เห็น ได้ทราบ ในท้องถิ่นหรือในเมืองที่ไม่มีสิ่งเหล่านั้น เช่น นำโขนไปแสดงในต่างจังหวัด เป็นต้น

๖. ๖

๒. การฟื้นฟูบูรณะ และปกป้องรักษาวัฒนธรรม

การฟื้นฟูบูรณะ วัฒนธรรมหมวดใดที่เรามีอยู่แล้ว ถ้าสังเกตว่าซบเซาไป หักพังไป เสื่อมไป ก็ต้องรีบช่วยกันฟื้นฟูและบูรณะ เช่น

- ถ้าขนบธรรมเนียมที่ดี ซบเซาไปเสื่อมไป ก็ร่วมใจกันฟื้นฟูขึ้น
- ถ้าคุณธรรมศีลธรรม ถูกละทิ้ง ก็ร่วมใจกันปฏิบัติให้แพร่หลายขึ้นอีก
- ถ้าศิลปกรรมบางอย่างถูกละทิ้งไป ไม่เป็นที่รู้จัก ก็ร่วมใจกันฟื้นฟู เช่น เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น
- ถ้าโบราณสถาน หรือสถานที่ใด หักพังถูกละทิ้ง ก็ต้องร่วมใจกันบูรณะขึ้นไว้ ตกแต่งให้เป็นศรีสง่าไว้เสมอ ในต่างประเทศ เช่น ประเทศกรีก กำลังบูรณะโบราณสถาน ซึ่งเรียกว่า แอโครโพลิส ประเทศอินโดนีเซีย กำลังบูรณะโบราณสถาน ซึ่งเรียกว่า บوروبุโด ประเทศอียิปต์กำลังบูรณะโบราณสถาน ณ ฟิไล ประเทศอิตาลี กำลังบูรณะเมืองเวนิส ประเทศเนปาล กำลังบูรณะโบราณสถาน ที่ลุ่มน้ำกตมัตต เป็นต้น ส่วนประเทศไทยนั้น กำลังจะบูรณะโบราณสถาน ำคัญ ณ จังหวัดสุโขทัย

การปกป้องรักษา วัฒนธรรมใดที่เรามีอยู่แล้ว ฟื้นฟูบูรณะไว้ดีแล้ว ก็จะต้องปกป้องรักษาไว้อย่างเต็มที่ อย่าปล่อยให้พลละเลยให้กรุกรัง ให้ปรักหักพัง หรือให้เสื่อมถอย ซบเซาไปเสียอีก ไม่ว่าจะเป็นในด้านศิลปหัตถกรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน คุณธรรมศีลธรรม การกินการอยู่ เครื่องใช้ไม้สอยประำณที่มีมาแต่โบราณ และอื่นๆ ทุกอย่างจะต้องคอยปกป้องรักษาดูแลทั้งสิ้นเป็นต้นว่า

- ในด้านน้ำใจไทย ต้องให้เข้มแข็งอยู่เสมอ
- ในด้านคุณธรรมศีลธรรม ต้องร่วมใจกันปฏิบัติตาม และอบรมสั่งสอนลูกหลานต่อไป

- ในค่านขนบธรรมเนียมประเพณี อย่าให้ซบเซาสูญหายไป
- ในค่านสถานที่ อย่าไปรื้อถอน ลักขโมย อย่าปล่อยให้กรงรัง สกปรก เลอะเทอะ อย่าทิ้งสิ่งโสโครกหรือเศษกระดาษขยะมูลฝอยลงให้กลื่อนกลาด ความที่ต่าง ๆ เช่น ในสนาม ในสวนสาธารณะ ในท้องถนน บนทางเท้า และอื่น ๆ
- ศิลปกรรมต่าง ๆ ก็ปกป้องอย่าให้สูญหาย และเสื่อมโทรม ช่วยกันทะนุบำรุงไว้
- ในค่านการกินการอยู่และสถานบ้านเรือน ดูแลให้มีระเบียบมองดูสะอาดตาไว้เสมอ

๓. การศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมมีอยู่หลายด้าน หลายหมวด เป็นสิ่งดี สิ่งงาม เป็นจริยธรรม และตกทอดกันมาหลายชั่วคน มีอายุยืนยาว จึงอาจมีบางอย่างที่เราไม่ทราบเพราะปล่อยให้สูญหายไปเสีย หรือมีหลายอย่างที่เรายังไม่แน่ใจหรือไม่เข้าใจ เพราะเป็นประเพณีปรัมปราชาติผู้รู้มาอธิบาย หรือมีหลายอย่างที่เราจะได้บูรณะหรือปรับปรุง ขอยกตัวอย่าง เช่น

- ขนบธรรมเนียมประเพณีวันวิสาขบูชา ในสมัยกรุงศรีอยุธยาทำกันอย่างไร ในสมัยปัจจุบันทำกันอย่างไร หรือในสมัยกรุงสุโขทัยทำอย่างไร จะต้องศึกษาค้นคว้าให้ทราบ
- วรรณคดีในสมัยสุโขทัย ในสมัยอยุธยา ที่สำคัญมีอะไรบ้าง มีอะไรสูญหายไปหรือเปล่า มีเรื่องใดที่เด่นมาก ฯลฯ
- โบราณวัตถุที่ขุดได้ที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบันนี้ ชนชาติใดทำไว้ ทำไว้ในสมัยใด ก็พ้นปีมาแล้ว เรื่องราวของชนชาติซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเชียงในสมัยนั้นเป็นอย่างไร หรือว่าเป็นชนชาติไทยนี้เอง (วัตถุโบราณที่ขุดได้ที่บ้านเชียงนี้ มีลวดลายเป็นวง ๆ เหมือนกันหอย มีชื่อเสียงมาก มีแสดงให้ประชาชนได้ชมกันทั้งในประเทศไทยเอง และในต่างประเทศ เช่น ทั้งแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นต้น)
- ศิลปกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ที่สูญหายไป ควรจะได้ฟื้นฟูขึ้นไว้ มีบ้างหรือไม่

— ระเบียบแบบแผนในการกินการอยู่ของไทย ตั้งแต่ต้นมาเป็นอย่างไร แตกต่าง
ออกไปตามท้องถิ่นอย่างไร อาจจะปรับปรุงได้ประการใด

ที่ยกตัวอย่างมานี้ ก็พอให้เห็นว่า มีสิ่งที่น่าศึกษาอยู่อีกมากเพื่อจะได้ทราบความจริง
เกี่ยวกับชาติของเรา วัฒนธรรมของเรา และความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆ ในชาติของเรา
ตั้งแต่ต้นมา

ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว เรื่องวัฒนธรรมนั้น ย่อมจะต้องมีการค้นคว้าหรือวิจัยหรือศึกษา
กันมาก เมื่อได้ผลจากการค้นคว้าประการใดแล้ว ก็ต้องประกาศเผยแพร่ให้ทุกคน ๆ ในชาติ
ได้ทราบทั่วกัน เพื่อจะได้นำไปใช้หรือปฏิบัติพร้อมเพรียงกัน เป็นการรวมจิตใจคนในชาติ
ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไว้

หนึ่งคนไทยทุกคนควรจะได้ทราบว่า ชาติต่างๆ ในปัจจุบันนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัย
เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเขากันเกือบทั้งโลก เช่น มีการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมของเอเชีย
วัฒนธรรมอาหรับ วัฒนธรรมแอฟริกา วัฒนธรรมละติน-อเมริกา วัฒนธรรมยุโรปและ
วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

๔. การเผยแพร่วัฒนธรรมให้เป็นที่ปรากฏโดยทั่วไปทั้งในประเทศและนอกประเทศ

วัฒนธรรมทั้งปวงที่มีอยู่ในประเทศของเรา นอกจากที่เราจะต้องเผยแพร่ให้ไปถึงคน
ไทยทุกคนและทุกแห่งหนในประเทศแล้ว ยังต้องให้เป็นที่ทราบทั่วกันในประเทศต่าง ๆ ด้วย
ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเกียรติและศักดิ์ศรีแก่ประเทศไทยเรา

จะเห็นได้ว่า คนไทยเราเอง และแม้แต่ชาวต่างประเทศจำนวนมาก มักนิยมไปร่วม
งานในวันพิธีสงกรานต์ที่จังหวัดเชียงใหม่ ไปชมงานมหกรรมช้างที่จังหวัดสุรินทร์ ไปชมวัด
พระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวังในกรุงเทพฯ ไปชมปราสาทหินพิมายที่จังหวัด
นครราชสีมา ไปชมวัดพระมหาธาตุจังหวัดนครศรีธรรมราช ไปชมพระราชวังโบราณที่
จังหวัดอยุธยา และไปชมพระปฐมเจดีย์ที่จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะสถานที่
ดังกล่าว ล้วนเป็นสถานแห่งวัฒนธรรม อันแสดงเอกลักษณ์นำขึ้นชมของไทยทั้งสิ้น

ต่อไปเมื่อประเทศไทยเราพบพู่พระโบราณสถานที่จังหวัดสุโขทัย อันเป็นที่ตั้งหลัก
รวมคนไทยเข้าเป็นประเทศเป็นครั้งแรกจนสืบมาถึงปัจจุบันนี้ไปแล้ว ก็เป็นที่แน่นอนว่าชาว
ต่างประเทศคงได้มาเยี่ยมชมมากมาย เพราะว่าโบราณสถานที่จังหวัดสุโขทัยนั้นองค์การศึกษา
วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้ถือว่า เป็นโบราณสถานที่
สำคัญแห่งหนึ่งของโลกแล้ว

ทั้งนี้ ก็เช่นเดียวกันกับในประเทศอื่นๆ ซึ่งมีคนจากต่างประเทศไปชมโบราณสถานอันแสดงถึง วัฒนธรรมของเขากันอย่างมากมาย เช่น ไปชมวัดเมย์ ที่ประเทศญี่ปุ่น ไปชมอนุสาวรีย์ทาสมาซัล ที่ประเทศอินเดีย ไปชมพระราชวังโบราณในประเทศอังกฤษ ไปชมสถานที่เกิดของจิ้งกัวี่เช็กสเปียร์ในประเทศอังกฤษ และไปชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ในประเทศอเมริกา เป็นต้น

ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่า วัฒนธรรมของชาติไหน ชาตินั้นเขาก็หวงแหนของเขา เขา^{๕๕} พนฟูบูรณะ และปกป้องรักษาเป็นอย่างดียิ่งตลอดเวลา เพราะเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรีและเป็นความสง่าแก่ชาตินั้นๆ ชาติใดไม่มีวัฒนธรรม หรือมีก็ยังไม่อยู่ในระดับต่ำ หรือไม่รู้จัก^{๕๖} พนฟูบูรณะและปกป้องรักษาวัฒนธรรมของตน ก็ย่อมจะเป็นที่ดูหมิ่นดูแคลนของชาติอื่น

ในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยของเรานั้น ชั้นแรกคนไทยทุกคนจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตนและวางตัวตามแนวของวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดเสียก่อน และต้อง^{๕๗} พนฟูบูรณะ และปกป้องรักษาวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดี ในขั้นต่อไปก็จัดทำเอกสาร หรือสื่อทัศนวัสดุทั้งปวงเพื่อเชิญชวนให้ต่างประเทศได้ทราบได้เห็น เพื่อเขาจะได้มาชม หรือจดหมายเหตุในภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อถึงจุดความสนใจของบุคคลทั้งปวง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๕. การพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรม

เมื่อเรามีวัฒนธรรมที่อยู่แล้ว ก็ไม่ควรจะวางใจ โดยปกติแต่ละชาติ ย่อมจะคอยปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมบางประการให้เหมาะสมอยู่เสมอ และคอยคิด ค้นคว้า วิจัย สร้างสรรค์ให้มีของใหม่เหมาะสมแก่ยุคสมัยเพิ่มเติมไว้อีกด้วย บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมไว้ให้เราแล้ว เราจะต้องรู้จักสร้างสรรค์ปรับปรุงเพิ่มเติมให้เหมาะสมแก่สภาพแวดล้อมและกาลเวลา เพื่อจะได้เจริญงอกงามต่อไป และคอยระวังป้องกันมิให้ศัตรูในรูปต่างๆ มาทำลายวัฒนธรรมของชาติเราเป็นอันขาด

เราอาจจะเคยสังเกตเห็นแล้วว่า ประเทศต่างๆ ได้จัดทำนโยบายการศึกษา นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการปกครอง และนโยบายอื่นๆ ขึ้นไว้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติในการปรับปรุงสร้างสรรค์ หรือพัฒนาในเรื่องเหล่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ประเทศต่างๆ ก็ได้จัดทำนโยบายทางวัฒนธรรมของชาติขึ้นด้วย เพื่อเป็นแนวทางว่า จะรวบรวมเผยแพร่วัฒนธรรมให้ถึงประชาชนทุกคนในประเทศได้อย่างไร

จะฟื้นฟูบูรณะและปกป้องรักษาวัฒนธรรมในประเทศได้อย่างไรบ้าง จะศึกษากันคว่ำหรือวิจัยวัฒนธรรมของตนในเรื่องอะไรบ้าง เป็นต้น

ที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๕ ข้อนั้น เป็นวิธีการที่จะเกื้อหนุนวัฒนธรรม หรือจะเรียกว่าเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนวัฒนธรรมก็ได้

สำหรับการกระทำที่ตรงกันข้ามไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ย่อมจะเป็นการบั่นทอนวัฒนธรรม การกระทำต่อไปนี้ถือว่าการบั่นทอนวัฒนธรรม :

- การที่ไม่แพร่วัฒนธรรมออกไปจนถึงประชาชนทุกคน ปลดปล่อยให้มีวัฒนธรรมอยู่ในเมืองหลวง หรือในหมู่ชนเพียงเล็กน้อย
- การที่ปล่อยปละละเลยศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั้งปวง
- การที่ไม่ทำการฟื้นฟูบูรณะ และปกป้องรักษา ละทิ้งไม่เอาใจใส่ หรือไม่เข้าใจว่าจะต้องฟื้นฟูและปกป้องรักษากันเอาไว้ให้ดี
- การที่ไปหลงใหลรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาโดยไม่คำนึงให้รอบคอบว่าเหมาะสมกับชาติของตนอย่างไรหรือไม่ ถ้าจำเป็นจะต้องรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามา ก็คงจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพและนิสัยใจคอของคนไทยเสียก่อน จึงจะเป็นความฉลาด ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ควรรับเข้ามา เช่น การแต่งกายอย่างพวกชิปปี้ เป็นต้น
- การที่ไม่รู้จักศึกษากันคว่ำและเผยแพร่
- การที่ไม่สร้างสรรค์เพิ่มเติม

ดังนั้น สิ่งทั้งหลายซึ่งเป็นการบั่นทอนวัฒนธรรมเราจะต้องละเว้นโดยสิ้นเชิง

ข้อ ๔ เนติธรรม การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ประเพณี
ไว้ครุวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา ความมีระเบียบ
วินัยในตนเองและในสังคมส่วนรวม

เนติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งก็ตรงกับ
วัฒนธรรมหมวดมนุษยศาสตร์อันกล่าวถึงเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบวินัยกฎ
เกณฑ์ ศาสนา ปรัชญา โบราณคดีและอื่น ๆ ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทอื่น ๆ คำ
เนติ หรือ นิติ แปลว่า แบบแผน กฎหมาย

๑. การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบข้อบังคับ เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญ นับ
เป็นความดีและความงามอย่างหนึ่ง

มนุษย์ได้สร้างสรรค์กฎหมายและระเบียบข้อบังคับขึ้นไว้ ก็เพื่อว่ามนุษย์จะได้มีแนว
ทางในการปฏิบัติตนในทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปกครอง การป้องกันประเทศ การ
ทำมาหาเลี้ยงชีพ การอยู่กันเป็นครอบครัว การรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองหรือ
ในชุมชน หรือการประพฤติดต่อกับเพื่อนบ้าน หรือต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ประเทศชาติ
ย่อมจะต้องมีแนวทางปฏิบัติ หรือระเบียบข้อบังคับ หรือกฎหมาย วางไว้ให้ประชาชนดำเนิน
ตามแล้วทั้งสิ้น เราไม่ต้องไปครุ่นคิดอีกว่า ถ้าจะแต่งงานให้ถูกต้องจะปฏิบัติอย่างไร ถ้า
จะตั้งร้านค้า จะต้องปฏิบัติอย่างไร ถ้ามีคนเกิดหรือคนตายขึ้นในบ้าน จะต้องปฏิบัติอย่างไร
ถ้าจะเสียภาษี จะต้องปฏิบัติอย่างไร ถ้าจะทำบุญบ้าน จะต้องปฏิบัติอย่างไร ถ้าจะบวชจะ
ทำอย่างไร ฯลฯ ไม่ต้องเป็นปัญหาอะไรอีกแล้ว เพราะได้มีกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียม
ประเพณี หรือระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้ให้แล้วทั้งสิ้นด้วยความยุติธรรม ด้วยความ
สวຍงาม และด้วยความเหมาะสม ด้วยประการทั้งปวง เพียงแต่รับไปปฏิบัติให้ถูกต้อง
เท่านั้น

ถ้าเราปฏิบัติตามกฎหมาย หรือประเพณีหรือ ข้อบังคับทั้งปวงที่เรามีอยู่ในประเทศ
ของเรา เราก็จะได้รับผลดีในการปฏิบัตินั้นโดยสมบูรณ์ โดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าจะทำผิด
แต่กลับจะทำให้เกิดสันติสุขในบ้าน ในชุมชน หรือในเมืองของเรา ไม่มีการฆ่าฟัน
เบียดเบียน ฉ้อโกง ทุจริต หลอกลวง ฯลฯ พวกเราได้มีแต่ความดี อย่าง ขนบธรรมเนียม

ประเพณีนั้น ยังทำให้เกิดความงามอีกด้วย ความสวยงามในพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีสงกรานต์ พิธีบวชนาค พิธีรดน้ำเต้านงาน พิธีเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา ฯลฯ ย่อมเป็นเครื่องก่อให้เกิดความรู้สึกเจริญตาเจริญใจและประทับใจของผู้ที่ได้พบเห็นโดยทั่วไป

จึงพูดสั้น ๆ ได้ว่า การปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบข้อบังคับ ย่อมก่อให้เกิดความดีและความงามอย่างแน่นอน

ข้อของหัวข้อนี้ คือ การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ถ้าจะถามว่า การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ หมายความว่าอย่างไร? ก็อาจจะตอบได้ว่า การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับนั้น ก็คือ การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับนั่นเอง ซึ่งย่อมจะเป็นการก่อให้เกิดความดี และความงาม ดังที่อธิบายแล้วนี้

จึงขอย้ำว่า การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เป็นเรื่องสำคัญ จำเป็นจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอโดยตลอดไป จะละเว้นเสียมิได้

๒. ประเพณีในการไหว้ครู

- ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนศิษย์ จนกระทั่งศิษย์ทั้งหลายได้สำเร็จการศึกษา เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีอาชีพ ประพฤติดี และเป็นพลเมืองดีของชาติ ในการอบรมสั่งสอนศิษย์นั้น ครูจะประสบความยากเย็นเข็ดใจปานใด ก็สอทดนอย่างที่สุด ขอแต่ให้ศิษย์ของตน ได้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของชาติเป็นสำคัญ จึงนับว่าครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในชีวิตของศิษย์ เป็นผู้มีบุญคุณมาก รองลงมาจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิด
- วัฒนธรรมไทยของเราย่อมอบรมคนไทยให้เป็นคนมีกตัญญูกตเวที กล่าวคือ รู้สำนึกในบุญคุณและเมื่อสำนึกแล้วก็มีใจจะตอบแทน จึงเกิดพิธีไหว้ครูขึ้น เพื่อแสดงการวะและแสดงความรู้สำนึกในบุญคุณของครู
- พิธีไหว้ครูในโรงเรียนนั้นได้กำหนดไว้เป็น ระเบียบเพื่อ ทุก โรงเรียน ปฏิบัติพร้อมเพรียงกันแล้ว มีย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

ก. เกี่ยวกับสถานที่

- ตั้งโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธไวบนเวทีของที่ประชุม (พร้อมด้วยธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์) มีโต๊ะเล็กเพื่อวางพานดอกไม้ธูปเทียนที่นักเรียนนำมาบูชา

- จัดหาหนังสือวางไว้บนพานซึ่งวางบนโต๊ะเล็กหน้าตู้บูชา สำหรับผู้เป็นประธานจะได้เจิม
- ผู้เป็นประธานและครูอาจารย์นั่งบนเวที ข้างตู้บูชา
- นักเรียนเข้านั่งในห้องประชุมก่อนเริ่มพิธี เมื่อผู้เป็นประธานและครูอาจารย์เข้ามาแล้ว จึงเริ่มพิธี

ข. สิ่งที่นักเรียนจัดเตรียมมาและเตรียมปฏิบัติในพิธี

- พานดอกไม้ มีดอกไม้ หญ้าแพรก และดอกมะเขือ (อาจจะห้องเรียนละ ๑ พาน) และพานรูปเทียนด้วย
- กำหนดตัวนักเรียนผู้ถือพานดอกไม้ และผู้ถือพานรูปเทียน ไว้ล่วงหน้า
- ท่องจำคำไหว้ครูและบทสวดมนต์ (นักเรียนควรจะทำความเข้าใจความหมายของคำไหว้ครู และบทสวดมนต์ด้วย)
- กำหนดนักเรียน ๑ คน เป็นผู้กล่าวนำคำไหว้ครู

ค. การจัดนักเรียน

- ให้นักเรียนนั่งเป็นแถว แบ่งเป็นสองข้าง คือ ซีกซ้าย และซีกขวาของที่ประชุม ให้มีทางเดินตรงกลาง
- ให้นักเรียนที่ถือพานดอกไม้หนึ่งทีขาวสุก และซ้ายสุดของแถว ทั้งสองข้าง (เริ่มตั้งแต่แถวหน้าสุด)
- นักเรียนที่ถือรูปเทียนก็หนึ่งทีขาวสุก และซ้ายสุดของแถว ทั้งสองข้าง สลับกับแถวนักเรียนที่ถือพานดอกไม้เรื่อยลงมาจนหมดจำนวน นักเรียน ที่กำหนดให้ถือพานดอกไม้และพานรูปเทียน

ง. พิธี

- เมื่อผู้เป็นประธานขึ้นเวที ให้นักเรียนยืนพร้อมกันเพื่อแสดงความเคารพและคงยืนอยู่ตลอด
- ครูผู้หนึ่งจุดเทียนชนวนและเชิญให้ประธานจุดรูปเทียน และนมัสการพระพุทธรูป แล้วประธานกลับไปยังที่นั่ง
- เริ่มพิธี โดยครูผู้หนึ่งออกมายืนหน้าแถวนักเรียน (หรือจะฝึกนักเรียนคนหนึ่งไว้ก็ได้) และนำสวดมนต์ไหว้พระ ให้นักเรียนทั้งหมดทำตาม จบแล้วครูกลับที่เดิม

— นักเรียนผู้ที่กำหนดตัวไว้แล้วสำหรับเป็น ผู้กล่าวนำ ในการ ไหว้ครูออกมา หน้า
แถว และพนมมือกล่าวคาถาवरคแรก ของคำไหว้ครู คือ “ปาเจราจริยา โหนติ
คุณุตतरา นุสาสกา” แล้วเริ่มกล่าวบทไหว้ครูเป็นภาษาไทย ต่อไป

— นักเรียนทั้งหมดพนมมือและกล่าวตามพร้อมกัน จนจบบทไหว้ครู คือ

“ข้าขอประณตน์อัมสัการ บวรพณจารย์

ผู้กอบประโยชน์ศึกษา

ทั้งท่านผู้ประสาทวิชา

อมรมจริยา

แก่ข้าในกาลปัจจุบัน

ข้าขอเคารพอภิวันท์

ระลึกคุณอนันต์

ด้วยใจนิยมบูชา

ขอเดชกตเวทีตา

อิทธิวิริยะพา

ปัญญาให้เกิดแตกฉาน

ศึกษาสำเร็จทุกประการ

อายุยืนนาน

อยู่ในศีลธรรมอันดี

ไว้ได้เป็นเกียรติเป็นศรี

ประโยชน์ทวี

แก่ชาติและประเทศไทยเทอญ”

— เมื่อจบแล้ว นักเรียนผู้กล่าวนำ จึงกล่าวคาถาบทท้ายของคำไหว้ครู คือ
“ปณณารุทมิ กร เท เท ทินโนวาเท นมามิห” จบแล้วยกมือไหว้และ
คำนับครู แล้วกลับที่เดิม

— นักเรียนทั้งหมดยกมือไหว้ครูและนั่งลง ตอนนั้นถ้ามีพิณพาทย์ ก็ให้เริ่มเล่น
เพลงสาธุการ นักเรียนที่ถือรูปเทียนเริ่มจุดรูปเทียน

— นักเรียนผู้ถือพานดอกไม้ และผู้ถือพานรูปเทียน ยืนขึ้นทั้งหมด และให้ผู้ถือ
พานดอกไม้คนแรกเดินขึ้นไปบนเวที นำพานดอกไม้ไปวางบนโต๊ะเล็กหน้าทึ
บูชา กราบลงพร้อมกัน ๓ ครั้ง ถอยออกมา ทำความเคารพผู้เป็นประธาน
แล้วลงจากเวทีกลับที่เดิม

แล้วให้นักเรียนผู้ถือพานรูปเทียนคนแรก เดินขึ้นไปบนเวที และทำเช่น
เดียวกับพวกที่ถือพานดอกไม้

— ทำสลับกันเช่นนี้จนหมดผู้ถือพานดอกไม้ และผู้ถือพานรูปเทียน (พิณพาทย์
คงบรรเลงเพลงสาธุการต่อไป)

- เมื่อนักเรียนเข้าที่หมดแล้ว ครูผู้หนึ่งไปเชิญผู้เป็นประธานให้ไปเจิมหนังสือซึ่งทงไว้แล้ว เมื่อผู้เป็นประธานลุกขึ้นนั้น ให้นักเรียนลุกขึ้นยืนพร้อมกันจนกว่าประธานเจิมหนังสือเสร็จและกลับมานั่งลง นักเรียนทั้งหลายจึงนั่งลงพร้อมกัน พิณพาทย์ขับเพลงสาธุการ และเป็นอันเสร็จพิธี

๓. ประเพณีวันวิสาขบูชา

- พระพุทธเจ้าประสูติในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอ เมื่อ ๘๐ ปีก่อนพระพุทธศักราช หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประสูติในวันเพ็ญเดือน ๖ ณ สวนลุมพินีวันซึ่งอยู่ที่พรมแดนระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับ กรุงเทวทหะ ประเทศอินเดีย แต่ปัจจุบันเรียกว่า ตำบลรุมมินเฑ เป็นของประเทศเนปาล
- พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ประกา เมื่อทรงมีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา คือ ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน ๖ เหมือนกับวันประสูติ ณ ท้นโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ แต่ปัจจุบันเรียกว่า ตำบลพุทธคยา แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย
- พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ปีมะเส็ง เมื่อทรงมีพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา (ทรงสั่งสอนอยู่เป็นเวลา ๔๕ ปี) คือ ปรินิพพานในวันเพ็ญเดือน ๖ เหมือนกับวันประสูติและวันตรัสรู้ ณ สาวัตถีนิทาน เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย
- เนื่องจากวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันปรินิพพาน ของพระพุทธองค์ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ ทั้งสิ้น เป็นมหัศจรรย์นัก จึงกำหนดวันนี้เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน จัดทำพิธีสักการบูชา เป็นพิเศษ และได้เรียกวันเพ็ญเดือนหกนี้ว่า วันวิสาขบูชา ทำให้วันนี้จึงชื่อว่า วิสาขะ
- วิสาขะ เป็นชื่อของกลุ่มดาวฤกษ์ ตามระบบจันทรคติในวันที่ดวงจันทร์โคจร หรือผ่านทางมาถึงกลุ่มดาววิสาขะนั้น เรียกว่า พระจันทร์เสวยวิสาขฤกษ์ ซึ่งเป็นระยะเวลาในเดือน ๖ ดังนั้นจึงใช้คำว่า “วิสาขะ” ซึ่งเป็นชื่อกลุ่มดาวฤกษ์นั้น มาเป็นชื่อของเดือน ๖ ด้วย จึงเรียกเดือน ๖ ว่า เดือนวิสาขะ เนื่องจากวันที่พระพุทธองค์ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน นั้นเป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวง ในเดือน ๖ หรือเดือนวิสาขะ ดังนั้นจึงเรียกกัน

สั้น ๆ ว่า วันเพ็ญเดือน ๖ และนิยมใช้คำว่า "วิสาขะ" นี้มาเป็นชื่อของวัน ซึ่งจัดให้มีพิธีสำคัญนั้นอีกด้วย จึงได้ชื่อว่า วันวิสาขะ หรือวันวิสาขบูชา

- พิธีสักการบูชาในวันวิสาขะ ปรากฏว่าได้ทำกันมาแล้วตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คือสมัยปัจจุบัน ได้ถือเอาวันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการ ให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าไปทำพิธีบูชาพระพุทธองค์ที่วัดวาอาราม สถานที่ราชการและบ้านเรือนของราษฎร วัดวาอารามทั่วประเทศ มีการประดับธงชาติไทย และจุดประทีปโคมไฟสวยงาม และพุทธศาสนิกชนโดยทั่ว ๆ ไป นิยมปฏิบัติดังต่อไปนี้:

- ตอนเช้า มีการทำบุญตักบาตรตามปกติ รับประทานอาหารและฟังเทศน์ตามวัดที่ใกล้เคียงหรือคุ้นเคย
- ตอนค่ำ ไปวัดเพื่อทำพิธีเวียนเทียน กล่าวคือ ไปเวียนรอบโบสถ์หรือเจดีย์สถานตามที่วัดจะกำหนดให้ ยืนเข้าชบวนถือดอกไม้จตุรพักตรพิมานประนมไว้ในมือมีพระสงฆ์นำหน้า เมื่อพระผู้ใหญ่กล่าวนำคำบูชาทุกคนว่าตามพร้อม ๆ กัน เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จแล้ว พระสงฆ์เดินนำหน้าเวียนขวา เรียกว่าประทักษิณหรือทักษิณาวรรต รอบพระอุโบสถหรือเจดีย์สถานตามที่กำหนดนั้น จนครบ ๓ รอบ ขณะเวียนรอบแรกให้รำลึกถึงพระพุทธคุณว่า อธิปปี โส ภควา ฯลฯ พุทฺโธ ภควาติ ในรอบที่ ๒ ให้รำลึกถึงพระธรรมคุณว่า สวากขาโต ภวตาธมโม ฯลฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญู หิติ ในรอบที่ ๓ ให้รำลึกถึงพระสงฆ์คุณว่า สุปฏิปันโน ภวโต สวากสงฺโฆ ฯลฯ อนนฺตฺตโร ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสฺสชาติ ขณะเวียนเทียนทั้ง ๓ รอบนั้น ต้องอยู่ในอาการที่สงบ ไม่คุยกัน ไม่หยอกล้อกัน หรือแสดงกริยาไม่สุภาพอื่น ๆ ซึ่งเป็นการขาดความเคารพพระรัตนตรัย
- เมื่อเวียนเทียนครบ ๓ รอบแล้ว ก็เข้าไปพระอุโบสถ เพื่อสวดมนต์ ฟังเทศน์ เป็นอันเสร็จพิธีวิสาขบูชาตามที่นิยมปฏิบัติกัน

๔. ประเพณีวันอาสาฬหบูชา

- เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา แล้วนั้น พระพุทธประวัติมีกล่าวไว้ว่า พระองค์ได้ประทับอยู่ในบริเวณที่ตรัสรู้ขึ้น คือที่

พุทธคยา เป็นเวลา ๗ สัปดาห์ (คือ ๑ เดือนกับ ๓ สัปดาห์) ในสัปดาห์ที่ ๘ พระองค์ทรงเล็งเห็นว่าบุคคลประเภทที่อาจจะเข้าใจในพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้น ก็พอจะมีอยู่บ้าง จึงตกลงพระทัยที่จะแสดงพระธรรมที่ตรัสรู้นั้น แก่ประชาชนทั้งปวง บุคคลที่มีปัญญาความสามารถสูง ก็อาจจะเข้าใจในพระธรรมได้ลึกซึ้ง บุคคลที่มีปัญญาความสามารถพอสมควร ก็อาจจะเข้าใจในพระธรรมลดหลั่นกันลงมา แรกเริ่มทีเดียวพระพุทธองค์ได้ทรงรำลึกถึงอาฬารดาบสและอุทกดาบสก่อนผู้อื่นใด เนื่องด้วยพระองค์ได้เคยเสด็จไปศึกษาลัทธิของดาบสทั้งสองนี้ในระยะแรกที่ทรงออกแสวงธรรม แต่ท่านทั้งสองก็ได้สิ้นชีวิตไปเสียก่อน ลำดับถัดไปทรงนึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ท่าน คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ผู้ซึ่งเคยมีอุปการะรับใช้พระองค์มาเป็นเวลานานในระหว่างทรงแสวงหาหนทางตรัสรู้ จึงตัดสินใจพระทัยว่าจะเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ แล้วพระองค์ก็เสด็จจากพุทธคยาซึ่งประทับอยู่ขณะนั้น ไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี อันเป็นที่อยู่ของปัญจวัคคีย์

- ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า วันเพ็ญ เดือน ๘ นับเป็นเวลา ๒ เดือนเต็มจากวันตรัสรู้ พระองค์ก็ได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาชื่อว่า "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ นับเป็นพระธรรมเทศนาครั้งแรกของพระพุทธองค์ จึงได้เรียกพระธรรมเทศนาครั้งนี้ว่า ปฐมเทศนา
- ใจความสำคัญของพระธรรมเทศนาเรื่อง "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" นี้ ก็คือ อริยสัจ ๔ หรือความจริงที่ไม่กลับกลาย ๔ ประการ คือ :

๑. ทุกข์ หมายถึงความไม่สบายกายไม่สบายใจ เพราะเป็นของทนได้ยาก มนุษย์ทั้งปวงย่อมมีความไม่สบายกายไม่สบายใจ การเกิดการแก่ การเจ็บ การตาย ของมนุษย์ เป็นเรื่องของความทุกข์ทั้งสิ้น
๒. สมุทัย หมายถึงเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์ที่ว่ามี ย่อมมีสาเหตุสาเหตุ นั่นก็คือ ตัณหา หรือความอยากทั้งปวง
๓. นิโรธ หมายถึงความดับของทุกข์ ความทุกข์ทั้งปวงนั้นย่อมจะดับเสียได้ โดยดับที่สาเหตุ คือให้ดับตัณหาเสียให้ได้

๕. มรรค หมายถึงหนทาง หรือข้อปฏิบัติในการที่จะดับทุกข์ แนวทางที่จะดับตัณหาอันเป็นสาเหตุของทุกข์ นั้น เรียกว่า มรรคมองค์ ๘ คือ สัมมาทิฐิ (ปัญญาอันเห็นชอบ เช่น เห็นสาเหตุแห่งทุกข์) สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ เช่น คำริจะออกจากกาม) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ เช่น ไม่พูดเท็จ) สัมมากัมมันตะ (ทำกรงานชอบ เช่น ไม่ฆ่าสัตว์) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีวิตชอบ เช่น ไม่ประกอบอาชีพทุจริต) สัมมาวายามะ (เพียรชอบ เช่น เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว) สัมมาสติ (ระลึกชอบ เช่น ตั้งสติพิจารณาเกี่ยวกับความสุขและความทุกข์) สัมมาสมาธิ (ตั้งใจชอบ ได้แก่ทำใจให้สงบระงับจนมีอารมณ์เป็นหนึ่งอย่างแน่วแน่

- สัมมจักกัปปวัตตนสูตรนี้ ทำให้บุคคลผู้ได้สดับ รำลึกได้ว่า ปัญหาทั้งปวงย่อมจะมีสาเหตุ และถ้าจะแก้ปัญหานั้น ก็จะต้องแก้ที่สาเหตุนั้น ๆ และโดยใช้เหตุผล ไม่ใช่แก้ปัญหาโดยการหลงมกมาย เช่น การบูชาไฟ หรือการเช่นสรวงทั้งปวง การที่ทรงสอนให้แก้ปัญหาคือสาเหตุของปัญหานั้น นับว่าเป็นการปฏิวัติทางความคิดที่สำคัญครั้งยิ่งใหญ่ของโลกในสมัยนั้น
- ขณะที่พระองค์กำลังทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์อยู่นั้น โภณทัตตะเป็นบุคคลแรกที่เกิดความเข้าใจ มองเห็นว่าสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้ว สิ่งนั้นย่อมจะดับไปเป็นธรรมดา ต่อมาโภณทัตตะจึงทูลขอบรรพชา พระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยพระวาจาของพระองค์เอง วิถีบวชเช่นนี้เรียกกันว่า วิถีเอหิภิกขุอุปสัมปทา นับว่าโภณทัตตะเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพุทธศาสนา และเป็นเอหิภิกขุคือ ภิกษุที่พระพุทธองค์ประทานอุปสมบทด้วยพระองค์เอง
- สรุปได้ว่า ในวันเพ็ญเดือน ๘ นี้ มีเหตุการณ์อันสำคัญยิ่งทางพุทธศาสนาบังเกิดขึ้น คือ
 ๑. มี ปฐมเทศนา เป็นการทรงประกาศพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก จะกล่าวว่าพระธรรม หรือ พุทธศาสนา ได้เกิดขึ้นในวันนั้นก็ได้
 ๒. เกิดมีพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา คือ พระโภณทัตตะ

๓. วันนี้เป็นวันที่มีครบทั้งพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า พระรัตนตรัย
๔. อนึ่งพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ และประกาศแก่โลกในวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและความเชื่อถือ อันงมายของชาวโลก ให้หันมาเชื่อในเหตุและผล นับว่าวันนี้เป็นวันที่เกิดการปฏิวัติความเชื่อถือครั้งสำคัญของชาวโลก

- เนื่องจากในวันเพ็ญเดือน ๘ มีเหตุการณ์สำคัญทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นหลายประการ พุทธศาสนิกชนจึงมีพิธีสักการบูชากันเป็นพิเศษ เรียกว่า อาสาพหุบูชา ทำไมจึงเรียกว่าอาสาพหุบูชา?
- การที่เรียกว่า อาสาพหุบูชา นั้น ก็เพราะเหตุผลทำนองเดียวกับที่เรียก วันเพ็ญเดือน ๖ ว่า วันวิสาขบูชา กล่าวคือ ในวันเพ็ญเดือน ๘ ดวงจันทร์โคจรผ่านกลุ่มดาวฤกษ์ที่ชื่อว่าอาสาพะ จึงใช้คำว่า “อาสาพะ” เป็นชื่อ ของเดือน ๘ และเป็นชื่อของวันเพ็ญ ที่จัดให้มีพิธีสักการบูชาพระรัตนตรัยเป็นพิเศษ เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่บังเกิดขึ้นในวันนั้น ในสมัยพุทธกาลอีกด้วย จึงได้ชื่อว่า วันอาสาฬหะหรือวันอาสาพหุบูชา
- เกี่ยวกับพิธีสักการบูชาในวันอาสาฬหะนั้น พุทธศาสนิกชนทั่วๆ ไปปฏิบัติเช่นเดียวกับพิธีในวันวิสาขบูชา คือมีการไปวัด เลี้ยงพระ ฟังธรรม เวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัยด้วย ทั้งที่ได้อธิบายมาแล้ว
- อนึ่งพิธีอาสาฬหบูชาได้ทำเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ดังปรากฏตามประกาศคณะสงฆ์ว่า “.... เพื่อเป็นการเตือนใจพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ให้ซาบซึ้งในคุณพระรัตนตรัย เจริญภาวนามัยกุศล จึงกำหนดให้วัดต่างๆ ถือปฏิบัติดังนี้
 ๑. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ให้เรียกว่า วันอาสาฬหบูชา
 ๒. ให้ประกอบพิธีบูชา เช่นเดียวกับพิธีทำวิสาขบูชา
 ๓. ถ้าเป็นบิณฑุกมธ ให้กำหนดประกอบพิธีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลัง
 ๔. ให้วัดทั้งหลายประกอบพิธีวันอาสาฬหบูชา ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๑ เป็นต้นไป”

๕. ประเพณีวันมาฆบูชา

- เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงประกาศพระศาสนาไปแล้วในวันอาสาฬหบูชา ก็มีผู้มาขอบวชเป็นพระภิกษุจำนวนมาก จนมีพระสาวกเป็นจำนวนนับพัน และมีหลายองค์ที่ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารแห่งกรุงราชคฤห์ ได้ถวายเวฬุวนารามให้เป็นที่ประทับ นับเป็นอารามแห่งแรกในพุทธศาสนา
- ต่อจากนั้น จึงมาถึงวันหนึ่งอันเป็นวันเพ็ญ เดือนสาม พระจันทร์เต็มดวง ได้มีเหตุการณ์ปรากฏขึ้นพร้อมกัน ๔ ประการในวันนั้น นับเป็นที่น่าอัศจรรย์ คือ

๑. วันนั้นเป็นวันเพ็ญ ดวงจันทร์ได้ผ่านกลุ่มดาวฤกษ์ที่มีชื่อว่า มาฆะ หรือพุกกัน นี ๆ ว่าดวงจันทร์เสวยมาฆฤกษ์
๒. ในวันนั้น มีพระสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ มาประชุมพร้อมกันเฝ้าพระพุทธองค์โดย มิได้มีการนัดหมายกันก่อนเลย
๓. พระสงฆ์ที่มาเฝ้าพระพุทธองค์ในวันนั้น ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้ขอ เอหิภิกขุอุปสัมปทา ทุกองค์ กล่าวคือพระพุทธองค์ประทานอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น
๔. พระภิกษุทั้ง ๑,๒๕๐ องค์ที่มาในวันนั้น สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วทุกองค์

- ทั้ง ๔ ประการนี้รวมเรียกว่า “จาตุรงคสันนิบาต” คำว่า “จาตุรงคสันนิบาต” นี้ประกอบขึ้นด้วยคำต่างๆ ดังนี้ คือ

จาตุร + องค์ + สันนิบาต

จาตุร แปลว่า สี่

องค์ .. ส่วน หรือ ภาค

สันนิบาต .. การประชุม หรือที่ประชุม

ดังนั้น “จาตุรงคสันนิบาต” ก็หมายถึง การที่องค์ทั้งสี่มาอยู่รวมพร้อมกัน

- ในวันอันสำคัญนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระโอวาท ซึ่งเป็นหลักสำคัญของพุทธศาสนา เรียกว่า “พระโอวาทปาฏิโมกข์”

โดยย่อที่สุด พระโอวาทปาฏิโมกข์ มีใจความว่า

- ไม่ทำบาปทั้งปวง (ให้ละความชั่ว)
 - บำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม (ให้ทำความดี)
 - ทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (คือปราศจากความโลภ โกรธหลง หรือกิเลสทั้งปวง)
- เนื่องจากในวันเพ็ญเดือนสาม มีเหตุการณ์ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต (การประชุมพร้อมด้วยองค์สี่) เกิดขึ้น พุทธศาสนิกชนถือว่าเป็นวันสำคัญ จึงทำการสักการบูชาเป็นพิเศษ เรียกว่าวัน มาฆบูชา
- การที่เรียกว่า มาฆบูชา นั้น ก็เพราะเหตุผลทำนองเดียวกันที่เรียกวันเพ็ญเดือน ๖ ว่า วิสาขบูชา กล่าวคือ ในวันเพ็ญเดือน ๓ ดวงจันทร์โคจรผ่านกลุ่มดาวฤกษ์ชื่อว่า มาฆะ จึงใช้คำว่า “มาฆะ” เป็นชื่อของ เดือน ๓ และเป็นชื่อของ วันเพ็ญ ที่จัดให้มีพิธีสักการบูชาเป็นพิเศษ เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่บังเกิดขึ้นในวันนั้นในสมัยพุทธกาลอีกด้วย จึงได้ชื่อว่าวันมาฆะ หรือวันมาฆบูชา
- เกี่ยวกับพิธีสักการบูชาในวันมาฆบูชา นั้น พุทธศาสนิกชนทั่วๆ ไปปฏิบัติเช่นเดียวกับพิธีในวันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา ดังที่ได้อธิบายไว้แล้ว

๖. ความมีระเบียบวินัยในตนเองและในสังคมส่วนรวม

ได้กล่าวไว้ในเรื่อง การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ แล้วว่า กฎหมายชนบทรรมนิยมประเพณีและระเบียบข้อบังคับนั้น เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญส่วนหนึ่ง และเป็นเรื่องของ ความดี และความงามโดยแท้ และได้กล่าวไว้อีกว่า การเคารพกฎหมายและระเบียบข้อบังคับนั้น ก็คือ การปฏิบัติตาม กฎหมายและระเบียบข้อบังคับทั้งปวงนั่นเอง

ที่นี้ขอให้หันมาพิจารณาคำว่า “วินัย” บ้าง หรือ บางทีก็เรียกว่า “ระเบียบวินัย” ซึ่งก็คงมีความหมายเช่นเดียวกัน

คำว่า “วินัย” มีความหมาย ๒ ประการ คือ

๑. วินัย คือ ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งที่ใช้สำหรับตัวเอง และใช้สำหรับส่วนรวม เพื่อประโยชน์สุขของการอยู่ร่วมกัน ตัวอย่างสำหรับตัวเอง

- เราจะตรงต่อเวลาเสมอ
- เราจะมีชีวิตสุจริต
- เราจะมีชีวิตกตัญญู

- เราจะไม่พูดเท็จ
- เราจะเคารพครูอาจารย์ หรือผู้บังคับบัญชา
- เราจะสวดมนต์ไหว้พระทุกวัน
- เราจะปฏิบัติหน้าที่ของเราโดยไม่หลีกเลียงใดๆ

วลว วลว วลว

สำหรับส่วนรวม

- นักเรียนทุกคนจะต้องมาเข้าแถวเคารพธงชาติไทย
- นักเรียนทุกคนจะต้องไม่ส่งเสียงอึกทักในห้องเรียน
- นักเรียนทุกคนจะไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน
- นักเรียนทุกคนจะไม่ทิ้งขยะเกลื่อนบริเวณโรงเรียน
- นักเรียนทุกคนจะไม่สูบบุหรี่ หรือดื่มของมึนเมา
- นักเรียนทุกคนจะไม่ขโมยของ ของผู้อื่น
- นักเรียนทุกคนจะปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด
- นักเรียนทุกคนจะปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ห้องพลศึกษา

วลว

กฎเกณฑ์ หรือ ข้อห้าม ทั้งหลายทั้งปวง เรียกว่า วินัย

๒. วินัย คือ การบังคับตนเอง ให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อห้ามและระเบียบทั้งปวง
 เราจะได้ยินเขาพูดกันเสมอว่า คนๆ หนึ่งมีวินัยดี ซึ่งหมายความว่า คนผู้นั้นได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อห้าม ทั้งปวงแล้วด้วยดี จึงเรียกได้ว่า เป็นคนมีวินัย เป็นคนมีระเบียบเรียบร้อย

แต่บางคน ปล่อยตัว ตามใจตัวเอง ไม่ทำตามข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ มักหลบๆ เลี่ยงๆ ไม่สุจริตใจอยู่เสมอ กล่าวคือ ไม่บังคับ ตัวเอง ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ คนเช่นนี้คือ คนไม่มีวินัย

สรุปแล้ว ข้อสำคัญจึงอยู่ที่ การบังคับตนเอง ถ้าบังคับได้ก็เรียกว่า คนมีวินัย มีความประพฤติดี เป็นคนดี ส่วนคนที่บังคับใจตนเองไม่ได้ ก็เป็นคนขาดวินัย ย่อมเป็นทางชักนำไป ประพฤติเสื่อมเสียได้ง่าย

เกี่ยวกับเรื่องความมีระเบียบวินัยนี้ อาจสรุปได้อย่างสั้นๆ ที่สุด ๓ ประการ คือ

๑. วินัยคือ ระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือ ข้อบังคับต่างๆ
๒. วินัยคือ การบังคับตนเอง ให้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับเหล่านั้น ทั้งที่เป็นข้อบังคับที่เกี่ยวกับ ตนเอง โดยตรงและที่เกี่ยวกับ ส่วนรวม
๓. นักเรียนหรือประชาชนทุกคน จะต้องเป็นคนมีวินัยเคร่งครัด กล่าวคือจะต้องรู้ว่า มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือ กฎหมายอะไรอยู่บ้าง แล้วก็ต้องบังคับใจ ของตนเอง ให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายเหล่านั้นให้จงได้

ข้อ ๕ สหธรรม มารยาทในการทำความเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์
การไหว้ การกราบ การประเคนของแก่พระภิกษุ มารยาทใน
การรับประทานอาหาร การพูดและการฟัง

สหธรรม ได้แก่วัฒนธรรมในค้ำนสังคม

สห แปลว่า รวม ร่วมกัน นอกจากจะหมายถึงคุณธรรมต่างๆ แล้วยัง
รวมไปถึงระเบียบและมารยาทต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งก็อยู่ในวัฒนธรรมหมวดมนุษยศาสตร์ อัน
กล่าวถึงเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบวินัยกฎเกณฑ์ ศาสนา คุณธรรม ศีลธรรม
ปรัชญา โบราณคดี และอื่นๆ ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทต้นๆ นั้นเอง

เกี่ยวกับมารยาททั้งดงามต่างๆ ของไทยเรานั้น ได้มีกล่าวไว้อย่างละเอียดครบถ้วน ใน
หนังสือ “คู่มือประกอบการฝึกหัดมารยาท” ของ กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ และในหนังสือ “มารยาทไทย” ของ ม.ล. ปีย์ มาลากุล ซึ่งกองวัฒนธรรม
กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์เช่นกัน

ในโอกาสนี้จะขอกล่าวถึงมารยาท ซึ่งระบุไว้ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ดังต่อไปนี้—

๑. มารยาทในการทำความเคารพต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์

- การทำความเคารพบิดา มารดา ให้ใช้วิธีไหว้ หรือกราบ ดูให้เหมาะสมกับ
โอกาสและสถานที่ เช่นในโอกาสที่ท่านั่งอยู่ เราก็ก้มศีรษะลงกราบได้ ในโอกาส
ที่ท่านยืนอยู่ เราก็ก้มศีรษะไหว้ เป็นต้น
- การทำความเคารพครูอาจารย์ ให้ใช้วิธีคำนับ หรือไหว้ หรือกราบ ดูให้
เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ เช่น ในโอกาสที่เดินสวนกับท่าน เราอาจยกมือ
ไหว้ หรือก้มศีรษะคำนับ เป็นต้น

๒. การไหว้ การกราบ

- ก. การไหว้ ประกอบด้วยการกระทำ ๒ อย่างติดต่อกันไป คือ การประนมมือและ
การยกมือที่ประนมขึ้นจรดหน้าและก้มศีรษะลงน้อย ๆ
หนึ่ง การไหว้ อาจแบ่งออกได้เป็น ๔ อย่าง คือ

ไหว้พระ ยกมือที่ประนมขึ้น ก้มศีรษะลงต่ำ ให้ปลายนิ้วจรดดินผม

ไหว้บิดามารดา ครู อาจารย์ ผู้ใหญ่ผู้มีอาวุโสสูง ยกมือที่ประนมขึ้น ก้ม
ศีรษะลง ให้ปลายนิ้วจรดระหว่างนิ้ว

ไหว้ผู้เคารพทั่ว ๆ ไป ยกมือที่ประนมขึ้น ก้มศีรษะลง ให้ปลายนิ้วจรดปลาย
จมูกหรือคางจมูก

ไหว้ผู้เสมอกัน ยกมือที่ประนมขึ้น ก้มศีรษะลงเล็กน้อย ไม่ต้องให้ปลายนิ้ว
จรดถึงใบหน้า

ข. การกราบ ในการกราบบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นที่เคารพอย่างสูง เช่น พระมหา
กษัตริย์ บิดามารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนการเคารพศพ ให้ใช้วิธี
หมอบกราบ การกราบพระรัตนตรัยให้ใช้วิธีกราบแบบเบญจางค-
ประดิษฐ์

วิธีหมอบกราบ ปฏิบัติดังนี้ :

- นั่งพับเพียบเก็บเท้า
- หมอบลงให้เข้าข้างหนึ่งอยู่ในระหว่างแขนทั้งสองข้าง
- วางแขนทั้งสองราบลงกับพื้น ตลอดครึ่งแขน คือ จากศอกถึงมือ
- ประนมมือวางลงกับพื้น ไม่แบ่มือ แล้วก้มศีรษะลงให้หน้าผากจรดมือ
- ทำเพียง ครั้งเดียว เท่านั้น

วิธีกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ หมายถึงการกราบที่ให้ส่วนของร่างกายทั้ง ๕
ส่วน (หน้าผาก ๑ มือทั้ง ๒ และเข่าทั้ง ๒ รวมเป็น ๕) จรดพื้น มีวิธีปฏิบัติดังนี้
นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง และคว่ำมือพาดไว้เหนือเข่า

ยกมือประนมไว้ที่ทรวงอก แล้วยกขึ้นจรดหน้าผาก ปลายนิ้วจรดดินผม

ลดมือที่ประนมลง น้อมตัวไปข้างหน้าพร้อมกับทอดมือทั้งสองลงกับพื้น ให้ศอกทั้ง
สองตอกกับเข่าทั้งสองและจรดพื้น คว่ำมือทั้งสองแบราบลงกับพื้น ก้มศีรษะลงให้หน้า
ผากจรดพื้นในระหว่างมือทั้งสอง

แล้วเงยหน้าตั้งตัวขึ้นใหม่ ทำจนครบ ๓ ครั้ง

แล้วยกมือขึ้นประนมไหว้ ให้มือทั้งสองจรดหน้าผากอีกครั้ง

๓. การประเคนของแด่พระภิกษุ ปฏิบัติดังนี้

- เข้าไปให้ใกล้พระ ห่างประมาณหนึ่งศอก

ใช้มือทั้งสองยกของที่ประเคนขึ้น และน้อมของนั้นเข้าไปให้ถึงมือพระ
เมื่อพระจับหรือรับของแล้ว กว้างของลงได้

เสร็จแล้วประนมมือไหว้ครั้งหนึ่ง (เมื่อประเคนของแล้ว ห้ามผู้ประเคนไปถูก
ต้องหรือ เคลื่อนย้ายของนั้นอีก)

- สำหรับสตรีให้ประคองของถวายไว้ในมือทั้งสอง แล้ววางของลงบนผ้าที่พระทอด
ไว้รับ และประนมมือไหว้ครั้งหนึ่ง หรือจะถอยออกมากราบแบมือ ๑ ครั้งก็ได้

๔. มรรยาทในการรับประทานอาหาร ในการพูด และในการฟัง

ก. มรรยาทในการรับประทานอาหาร

เมื่อครั้งที่ประเทศไทยยังมีสภากาชาดธรรมแห่งชาตินั้น เคยมีประกาศสภากาชาดธรรม
แห่งชาติ เรื่องระเบียบการบริโภคอาหาร กำหนดไว้สำหรับคนไทยทั่ว ๆ ไป เพื่อปฏิบัติ
ให้มีความสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อยในเรื่องการรับประทานหรือมรรยาทในการรับ
ประทาน

ขณะนั้นสภากาชาดธรรมแห่งชาติได้เลิกล้มไปนานแล้ว แต่ข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้นั้นก็ยัง
คงใช้กันอยู่ คือ

มรรยาทในการรับประทานอาหารสำหรับคนไทยทั่ว ๆ ไป มีดังต่อไปนี้

- เมื่อบริโภคอาหารร่วมกัน คนไทยพึงนิยมใช้ช้อน หรือส้อมกลาง เพื่อตักแบ่ง
อาหารมารับประทานเฉพาะตน
- คนไทยพึงระวังรักษากิริยาในเวลารับประทานอาหารให้เรียบร้อย ไม่เป็นที่รำคาญ
หรือเป็นที่น่ารังเกียจ แก่ผู้รับประทานร่วมกัน (เช่น ไม่กินอาหารให้มีเสียงดัง
หุบปากในเวลาเคี้ยว เป็นต้น)

อนึ่งมีข้อที่น่าพิจารณาเพิ่มเติมขึ้นจากมรรยาทที่กล่าวแล้วนั้นอีก คือ

- ควรรับประทานอาหารให้ตรงตามเวลา
- ก่อนรับประทาน ควรชำระล้างร่างกาย หรืออย่างน้อย ล้างมือ ให้สะอาด
- ควรรับประทานพร้อมด้วยสมาชิกในครอบครัว
- ควรใช้อุปกรณ์ในการรับประทาน เช่น ช้อน หรือช้อนส้อมที่สะอาด สำหรับ
แต่ละคน

เราจะสังเกตเห็นว่าทุก ๆ ชาติที่เจริญแล้ว ย่อมมีมรรยาทหรือวิธีการในการรับประทาน
อาหารทั้งสิ้น เช่น ชาติในประเทศตะวันตก มีอุปกรณ์ในการรับประทานหลายอย่าง อาทิ

ช้อน ส้อม และ มีด อาหารที่จะรับประทานนั้นก็จัดเข้ามาเป็นลำดับ เช่น รับประทานชุปก่อน เมื่อหมดแล้วจึงถึงอาหารจานอื่นเป็นต้น มิได้วางอาหารทุก ๆ อย่างไว้พร้อมกันทั้งหมดบนโต๊ะอาหาร ส่วนชาติในประเทศตะวันออก เช่น จีน หรือญี่ปุ่น มีอุปการะในการรับประทานคือตะเกียบ และวางอาหารทุก ๆ อย่างไว้พร้อมกันบนโต๊ะ (แต่บางครั้งก็อาจรับประทานเป็นอย่าง ๆ ไปก็มี) ทั้งนี้ที่สุดแล้วแต่ขนบธรรมเนียมของแต่ละชาติ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าจะต้องมีมารยาทอันเป็นระเบียบหรือขนบธรรมเนียมการรับประทานไว้เป็นประจำแต่ละชาติ

ข. มารยาทในการพูด

การพูดหรือการใช้วาจา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คนเราที่เป็นคนดี ย่อมจะต้องตั้งอยู่ในความดีทั้งทาง กาย วาจา และ ใจ

เกี่ยวกับการตั้งอยู่ในความดีทาง วาจา หรือ การพูด นั้น เราอาจปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ไม่กล่าวคำเท็จ หรือพูดจาหลอกลวง
- ไม่พูดเรื่องอับมงคลในงานมงคลทั้งปวง
- ไม่ใช้คำพูดเสียสติ ลามก หยาบคาย เย่อหยิ่ง ยกตนข่มท่าน
- ไม่พูดจาในลักษณะบันดาลโทสะ หรือเสียงดังผิดปรกติ
- พูดจาด้วยความมีเหตุผล ไม่ใช่พูดด้วยความโลภ ความโกรธ หรือด้วยความหลงผิด
- ใช้คำพูดหรือวาจาที่อ่อนหวาน สุภาพ ให้เกียรติแก่ผู้อื่นเสมอ
- อย่าพูดเสียคนเดียว ให้คนอื่นได้พูดบ้าง
- อย่าพูดเร็วจนเกินไป ให้มีจังหวะ รู้จักพูดเน้นในสิ่งที่สำคัญ ๆ เพื่อผู้ฟังจะได้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- อย่าเป็นคนดีแต่พูด ประจบสอพลอ หรือนินทาผู้อื่น
- อย่าพูดสอดขึ้นในขณะที่คนอื่นยังพูดไม่จบ

ค. มารยาทในการฟัง ในการฟังคนอื่นพูด ไม่ว่าจะเป็นในระหว่างการสนทนากัน หรือในระหว่างการฟังคำบรรยาย หรือฟังวิทยุ หรือระหว่างการถกเถียงกัน หรืออื่นๆ เราควรจะได้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ฟังด้วยความตั้งใจ
- ฟังให้จบเรื่อง หรือ จบกระบวนการความเพื่อจะได้เข้าใจชัดเจนตามที่ผู้พูดเขาพูดมา ไม่ใช่ “ฟังไม่สรรพ จับมากระเดียด”

- ฟังเพลงและให้ภิกษุหรือใช้เหตุผลตรึงตรึงไปเพลง เพื่อจะได้กล่าวโต้ตอบ
ได้ถูกต้อง และเพื่อจะได้รู้ว่า เขาหลงกลวง หรือเขาพูดความจริงประการใด
- ฟังด้วยความสุขาเปรียบร้อยเสมอ ให้เกียรติแก่ผู้พูด ไม่แสดงกิริยาต่างๆ เป็น
ทำนองเบื้อหน้า หรือเหยียดหยามผู้พูดในระหว่างการฟัง
- ถ้ามีข้อสงสัยตอนใด ฟังถามด้วยถ้อยคำสุภาพเมื่อมีโอกาส

ข้อ ๖ วัตถุประสงค์ การจัดหาอาหารและการรับประทานอาหาร การแต่งตัว
การรักษาสุขภาพและการรักษาความสะอาดของบ้านเรือน
ศิลปะของไทย การประดิษฐ์ และการใช้สิ่งของต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ ได้แก่วัฒนธรรมทางวัตถุที่เป็นเครื่องใช้ในการกินที่อยู่ดี เครื่องนุ่งห่ม
เครื่องประดับ อาคาร บ้านเรือน และอื่น ๆ ซึ่งก็ตรงกับวัฒนธรรมหมวดคหกรรมศาสตร์
อันกล่าวถึง อาหารการกิน การแต่งกาย บ้านช่อง การอยู่กันเป็นครอบครัว การเลี้ยงลูก
อบรมลูก ฯลฯ ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทต้น ๆ นั้นเอง

๑. การจัดหาอาหาร และการรับประทานอาหาร

เกี่ยวกับการรับประทานอาหารนั้น ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่าควรมีมารยาทอย่างไร
บ้าง ดังนั้นจะไม่กล่าวซ้ำในที่นี้อีก

สำหรับการจัดหาอาหารนั้น ย่อมจะมุ่งถึงการปรุงอาหารเพื่อสุขภาพและอนามัยเป็นส่วนใหญ่
และมีข้อควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

- นอกจากข้าวแล้ว ก็ควรจะรับประทานอาหารประเภท เนื้อ ไข่ ผัก ผลไม้
ปลา ถั่ว ถั่ว
- ไม่ควรกินอาหารที่เผ็ดจัดจนเกินไป
- ในวิชาสุขศึกษา ก็ได้ชี้แจงไว้แล้วในแง่วิชาการว่า ในการส่งเสริมสุขภาพและ
อนามัยนั้น ควรพยายามรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้ครบทั้ง
๕ ชนิด คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน เกลือแร่ และไขมัน
- ให้รักษาความสะอาดในการปรุงอาหารและในการเก็บถนอมอาหาร ตลอดจน
ภาชนะและเครื่องอุปกรณ์ทั้งปวง เช่น ถ้าจะกินผักดิบก็ให้แช่น้ำต่างที่ต้ม
เสียก่อน อย่ากินอาหารที่แมลงวันตอม ไม่ดื่ม น้ำจากแม่น้ำลำคลอง หรือน้ำ
อื่นใดที่ไม่แน่ใจว่าปลอดภัย ส้อมช้อน จานชาม ควรลวกน้ำร้อนเสียก่อน
ที่จะใช้ เป็นต้น
- ไม่รับประทานอาหารมากเกินไป หรือน้อยเกินไปจนเกิดโทษแก่ร่างกาย

๒. การแต่งตัว

พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า ความจำเป็นของมนุษย์โดยทั่วๆ ไปนั้นได้แก่ปัจจัย ๔ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การที่จะให้เกิดประโยชน์และเกิดความดีงามในชีวิตเกี่ยวกับสิ่งทั้ง ๔ ประการนี้ ก็ย่อมจะต้องมีความรู้ และปฏิบัติให้ถูกต้อง และมีระเบียบวินัยเสมอ การกินอาหารน้อยไป หรือกินอาหารมากเกินไป หรือกินอาหารที่เป็นพิษ ย่อมเป็นภัยแก่ร่างกาย จึงจำเป็นต้องรับประทานแต่พอดีๆ และไม่รับประทานของมีนเมาเป็นพิษภัยแก่ร่างกาย นั่นก็คือจำเป็นจะต้องมีความรู้ในเรื่องอาหาร และมีระเบียบวินัยเกี่ยวกับอาหารการกินนั่นเอง ในเรื่องการแต่งกายก็เช่นเดียวกันจะต้องมีระเบียบ และปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่น

- ต้องแต่งกายให้สะอาดและเรียบร้อยอยู่เสมอ
- ต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เช่น ในโอกาสงานศพ ก็แต่งไว้ทุกข์ เป็นต้น
- ผู้ที่มีหน้าที่จะต้องแต่งเครื่องแบบ เช่น นักเรียน ลูกเสือ และอื่นๆ จะต้องแต่งให้ถูกต้องตามระเบียบของเครื่องแบบนั้นๆ

๓. การรักษาสุขภาพ และการรักษาความสะอาดของบ้านเรือน

สำหรับเรื่องการรักษาสุขภาพ และการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนนี้ คงจะได้ศึกษากันอย่างละเอียดอยู่แล้วในวิชาสุขศึกษาและพลานามัย ในโอกาสนี้จะขอย้ำตามสมควรเพื่อเป็นการเตือนใจกันอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. การรักษาสุขภาพ ทุกคนควรจะรักษาสุขภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

ในด้านจิตใจ ถ้าเราทุกคนพยายามแก้ไขปัญหิต่างๆ ของชีวิตให้ลุล่วงไปพอสมควร เช่น ในด้านการเล่าเรียน ในด้านการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ในด้านความประพฤติ ในด้านการใช้จ่าย เป็นต้น ก็ควรจะมีความสุขทางจิตที่ดีพอสมควรแล้ว อนึ่ง เราควรระมัดระวังไม่ปล่อยตัวของเรา ให้ตกเข้าไปอยู่ในสภาพที่เป็นปัญหามากมายจนแก้ไขไม่ตก เช่น ปล่อยใจให้หลงรัก ปล่อยใจให้โลภ ให้โกรธ ให้หลงผิดเกินขนาด เป็นต้น ถ้าขึ้นปล่อยตัวให้อยู่ในสภาพที่เป็นปัญหานั้นแก้ไขไม่ตกแล้ว ก็จะทำให้สุขภาพทางจิตกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นอันตรายแน่นอน อนึ่ง การดื่มสุรา ของมีนเมา หรือใช้ยาเสพติดย่อมเป็นภัยต่อสุขภาพจิตด้วยการดำรงตนยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมและศีลธรรมเท่านั้นที่จะช่วยให้สุขภาพจิตดีอย่างแน่นอน

ในด้านร่างกาย ในการรักษาสุขภาพทางกายนั้น เรา

- ควรจะได้รับประทานอาหารที่เหมาะสม
 - ควรจะได้ออกกำลังกายพอเหมาะพอควร และอย่างสม่ำเสมอด้วย
 - ควรจะได้พักผ่อนให้พอเพียง ไตนอนหลับพอเพียง
 - ควรจะได้ให้นายแพทย์ตรวจร่างกายตามระยะเวลาอันควรเป็นประจำ และรักษาโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวงที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย ไม่ปล่อยปละละเลย หรือทิ้งไว้จนเรื้อรัง หรือเจ็บหนักเกินแก้ไข
 - ควรจะได้ปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคภัย เช่น ปลูกผักกันไข้ทรพิษ ฉีดยากันโรคติดต่อ ระวังตัวไม่ให้ถูกยุงร้ายกัด ไม่รับประทานสิ่งที่สกปรกหรือเป็นพิษ ฯลฯ ๕๕
- ทั้งนี้ทางราชการหรือนายแพทย์ได้แนะนำอยู่แล้ว

ในเรื่องร่างกายและจิตใจ มีภาษิตของชาวโรมันในสมัยโบราณอยู่ว่า “จิตใจที่ดียอมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” ซึ่งเป็นภาษิตที่ดี เตือนให้เรารำลึกอยู่เสมอว่า เราจะต้องระมัดระวังทะนุบำรุง ทั้งทางกายและทางใจให้อยู่ในสภาพดีไว้เสมอ จะปล่อยปละละเลยอย่างหนึ่งอย่างใดเสียมิได้

ข. การรักษาความสะอาดของบ้านเรือน

หัวข้อที่จะยาเกี่ยวกับความสะอาดของบ้านเรือนนั้น มีดังนี้ :-

- บัดกวาด เช็ดถู บ้านเรือนให้สะอาดทุกวัน
- คอยระมัดระวัง กำจัดยุง หนู แมลงวัน แมลงสาบ ปลวก ฯลฯ ไม่ให้เข้ามาอยู่ในบ้านของเรา เพราะสัตว์เหล่านี้นำเชื้อโรคมารังสืบ ปลวกนั้นย่อมจะกัดกินบ้านช่อง ข้าวของ เสื้อผ้า ฯลฯ เป็นอันตรายอย่างยิ่ง ให้ร่วมมือกับทางราชการในการกำจัดสัตว์ร้ายเหล่านี้
- เกี่ยวกับส้วม ต้องรักษาให้สะอาดเสมอ อย่าให้มีกลิ่นเหม็น ใช้น้ำฆ่าเชื้อโรคราดเป็นประจำ
- ภายในบ้าน ถ้าเราปลูกดอกไม้เองก็อาจเก็บดอกไม้มาประดับประดาบ้านให้สวยงาม
- บริเวณบ้าน อย่าให้รกรุงรัง ตัดหญ้าให้เรียบ ควรปลูกต้นไม้ให้ได้เงาร่มเย็น และมีดอกไม้ที่สวยงาม

- ถ้ามีไต้ถุนบ้าน ก็ดูแลอย่าให้กรุงรัง สัตว์เลี้ยงต่างๆ ควรเลี้ยงไว้ในนอกบ้าน อย่าเลี้ยงไว้ในไต้ถุนบ้าน เพราะสัตว์เลี้ยงอาจนำเชื้อโรคภัยมาสู่ตัวเราได้ง่าย
- ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย เศษกระดาษ ฯลฯ ให้เกลื่อนกลาดในบริเวณบ้าน
- เศษอาหาร ขยะมูลฝอยทั้งปวง ต้องนำไปทิ้งในที่ที่ควร หรือไปเผาไฟ หรือฝังดินเสีย ตามแต่กรณี

๔. ศิลปะของไทย : การประดิษฐ์และการใช้สิ่งของต่าง ๆ

ศิลปกรรมของไทยมีอยู่หลายประเภท และแต่ละประเภทก็อยู่ในระดับสูงทั้งสิ้น เช่น วรรณกรรม การฟ้อนรำ ดนตรี การละคร สถาปัตยกรรม และการช่างฝีมือหรือการประดิษฐ์ เป็นต้น

โดยเฉพาะเกี่ยวกับการช่างฝีมือ หรือประดิษฐ์ศิลปนั้น ไทยเราทำได้อย่างประณีต และสวยงามมาก จะเห็นได้จากฝีมือในการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า ทอไหม การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงินเครื่องทอง การจักดอกไม้ และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้จะต้องส่งเสริมอย่างจริงจังให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ควรปล่อยปละละเลยให้สูญหายไปเสีย เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ทุกๆ ชาตินิยมปกป้องรักษา และทะนุบำรุงสิ่งที่ชนในชาติของเขาถือหรือประดิษฐ์ขึ้นไว้ ด้วยความหวงแหนยิ่ง

นักเรียนคงจะได้เรียนและได้ฝึกหัดทำกับมือของตนเองแล้ว เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้ ในวิชาศิลปศึกษา และวิชาการงาน ในที่นี้จะขอยกขึ้นมาไว้พอเป็นสังเขปเท่านั้น

สิ่งที่สมควรจะย้ำในที่นี้ก็คือ ต้องรู้จักนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ เริ่มต้นตั้งแต่หัตถ์ทำหรือประดิษฐ์สิ่งง่ายๆ จนถึงสิ่งที่ประณีตและงดงามอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า

- งานประดิษฐ์ของเล่น ของใช้ ของตกแต่ง และของประดับ โดยใช้เปลือกหอย หลอดค้าย เมล็ดพืช ฟางข้าว รถมะพร้าว กะลา ไม้ไผ่ ฯลฯ
- งานสาน เช่น สานไผ่สาน ไผ่มะพร้าว ไผ่ทอง กระดาษ โดยสานเป็นลายต่างๆ เช่น ลายขัด ลายสอง ลายสาม เป็นต้น
- งานใบทอง เช่น เย็บกระทงใบทอง เป็นกระทงมุมเดียว สองมุม สามมุม ห่อขนมแบบต่างๆ เย็บใบทองเป็นเครื่องใช้ในงานพิธี เช่น บายศรี กรวย ดอกไม้ ถาดผลไม้ เป็นต้น
- งานเย็บปัก เช่น ปักลูกโซ่ ปักเดินเส้น ปักทึบ ปักไขว้ เป็นต้น

- งานถักร้อย เช่น ถักถ้วยใบลาน ฟาง เชือกกล้วย ไหมพรม ปอ ร้อยอุบะ ร้อยดอกไม้ ร้อยลูกปัด เป็นต้น
- งานแกะสลัก เช่น แกะสลักถ้วย สบู่ มะละกอ ชิง มั่น หยวก เป็นต้น
- การจักดอกไม้ เช่น จักดอกไม้ชนิดตั้งโต๊ะบูชาพระ พานดอกไม้ กระเช้า ผูกช่อดอกไม้ เป็นต้น
- การร้อยมาลัยดอกไม้แบบต่างๆ เช่น มาลัยกลม มาลัยคัทม ร้อยอุบะดอกไม้สด เป็นต้น

ขอยกตัวอย่างแต่เพียงแค่นี้ พอเป็นสังเขป ข้อสำคัญอยู่ที่ต้องรู้จัก สร้างสรรค์ ออกมาจากความคิดนึกของเราเอง และสะสมสิ่งที่เราสร้างสรรค์ขึ้นได้นั้นเอาไว้ให้ตกทอดสืบต่อไปยังคนรุ่นหลัง ทำนองเดียวกับที่บรรพบุรุษของเราได้สะสมมรดกทางวัฒนธรรมทิ้งปวงไว้ให้แก่เรา

ข้อ ๑ คติธรรม คุณสมบัติที่ควรปลูกฝัง ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความมีระเบียบวินัย

คติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจและได้มาจากทางศาสนา ซึ่งก็ตรงตรงกับวัฒนธรรมหมวดมนุษยศาสตร์ อันกล่าวถึงศาสนา ปรัชญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบวินัย โบราณคดีและอื่น ๆ ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทอื่น ๆ นั้นเอง

ในใจของคนที่มีวัฒนธรรมนั้น ย่อมจะเต็มไปด้วยคุณธรรม และความเข้าใจในเรื่องความดีและความงามทั้งปวง

สำหรับผู้ที่ยังเยาว์วัยอยู่ ก็จำเป็นที่จะต้องสร้างสมความดี ความงามและคุณธรรมต่าง ๆ ขึ้นไว้ในใจของตนเสียตั้งแต่เริ่มแรกโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้มากที่สุดอีกด้วย

คุณธรรม หรือความดีงามนั้น บางที่เราใช้คำอีกคำหนึ่งเรียกแทน คือ คำว่า คุณสมบัติ ดังนั้นเราจึงกล่าวได้อีกทีว่า เยาวชนทั้งปวงจะต้องรีบเร่งสร้างสมหรือปลูกฝังคุณสมบัติต่าง ๆ ขึ้นในใจตนเสียโดยเร็ว เพื่อว่าจะได้เป็นคนมีศีลธรรม หรือที่เรียกว่า เป็นคนมีศีลธรรม หรือเป็นผู้ดีนั่นเอง

สำหรับในบทนี้ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่ควรปลูกฝังไว้เพียง ๓ ประการ คือ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู และความมีระเบียบเรียบร้อย จึงมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความเอื้อเฟื้อ : หมายถึง การมีน้ำใจเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวเอง มีน้ำใจที่จะช่วยเหลือร่วมมือ และแบ่งปัน คนที่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมจะมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นในยามตกทุกข์ได้ยาก และให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่น

ความกตัญญู : กตัญญูหมายถึง การรู้คุณของผู้ที่ได้ช่วยเหลือเรา หรือได้อุปการะเรามาก่อน และการที่เรามีน้ำใจที่จะตอบแทน หรือทดแทนบุญคุณนั้น ยกตัวอย่าง บิดามารดาได้ให้กำเนิดเรา ได้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเรามาตั้งแต่เล็กจนโต ต่อมาครูอาจารย์ก็ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้และสอนให้เราปฏิบัติคุณธรรมศีลธรรมจนเป็นนิสัย จนเราได้เป็นคนดี นับว่า บิดามารดาครูอาจารย์เป็นผู้มีอุปการคุณแก่เราอย่างสูงสุด เราจึงสำนึกในบุญคุณของท่านและมีน้ำใจที่จะทดแทนบุญคุณท่านเหล่านั้นอยู่ทุกโอกาส นี่คือการที่เรามีความกตัญญู

ความมีระเบียบเรียบร้อย : เรื่องความมีระเบียบเรียบร้อย และมีวินัยนั้น ได้กล่าวไว้อย่างละเอียดแล้วข้างต้น คือในข้อที่ว่าด้วยเนติธรรม จึงขอให้ท่านกลับไปอ่านเสียอีกครั้งหนึ่ง

หนึ่งในฐานะที่เป็นพลเมืองดี เราทุกคนควรบังคับตัวเอง ให้ศึกษาเล่าเรียนและฝึกฝนอาชีพการงานในยามเด็ก เมื่อโตขึ้นก็ใช้ทำหน้าที่ป้องกันชาติโดยการเป็นทหาร ทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ให้รู้จักหน้าที่ในการเสียภาษีให้แก่ชาติเพื่อช่วยทะนุบำรุงชาติ ให้ปฏิบัติตนอยู่ในแนวของคุณธรรมศีลธรรม และดำรงอยู่ในความยุติธรรมตลอดไป

๓. หน่วยประชาธิปไตย

๑. สภาพ ปัญหา ความต้องการ ในการปกครอง

สภาพในการปกครอง

สภาพอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์เรานั้น เมื่อเกิดมาเป็นคนแล้วตามปกติจะอยู่แต่ลำพังอย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ ย่อมจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัว มีพ่อ แม่ ลูก เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือกันในการดำรงชีพ เพื่อให้เกิดความสุขตามประสามนุษย์ และเพื่อจะได้สืบสกุลวงศ์ของตนต่อไป โดยที่พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวทำหน้าที่ปกครองให้เกิดความสุขและความมั่นคง

ในการที่จะให้ลูกได้ประสบความสำเร็จในชีวิตและสืบสกุลวงศ์ต่อไปข้างหน้า พ่อแม่ย่อมจะทะนุถนอม อบรมสั่งสอน และรักใคร่ห่วงแหนบุตรหลานของตนเป็นอย่างยิ่ง ตนเองยอมลำบากและอดทนต่อความทุกข์ต่างๆ นานา ขอแต่ให้ลูกได้ปลอดภัย ได้เป็นสุข และได้ก้าวหน้ารุ่งเรืองก็แล้วกัน พ่อแม่ก็จะพอใจและเป็นสุขใจอย่างยิ่งแล้ว โดยที่พ่อแม่เมื่อให้กำเนิดลูกมาแล้ว ย่อมจะต้องคอยเฝ้าอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี ให้ลูกปลอดภัยและให้ลูกประสบแต่ความจำเริญ ดังนั้น พ่อแม่จึงเป็นผู้ที่มีพระคุณแก่ลูกๆ อย่างใหญ่หลวง และเป็นผู้ที่ลูกๆ รักใคร่เคารพนับถือ และ กตัญญูอย่างสูงสุดในครอบครัว

ด้วยเหตุนี้เองจึงเห็นได้ว่า การปกครองในครอบครัวนั้นจะสำเร็จได้ก็โดยที่พ่อแม่มีน้ำใจห่วงแหนลูก รักลูก หวังให้ลูกเป็นผู้สืบสกุลต่อไป และในเวลาเดียวกันลูกๆ หรือสมาชิกในครอบครัวทุกคน ก็มีน้ำใจ รักเคารพและกตัญญูต่อพ่อแม่หรือหัวหน้าของครอบครัว พุทธิอีกที่หนึ่งก็คือ ความรักใคร่ห่วงแหนของบิดามารดาและความรักใคร่เคารพนับถือ และกตัญญูของบุตรที่มีต่อบิดามารดา ย่อมเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองครอบครัว

อนึ่ง สืบเนื่องมาจากความรักและความกตัญญูที่ปรากฏอยู่ในครอบครัวนั้นเอง จึงได้มีวิธีการที่จะแสดงความกตัญญูหรือความรักใคร่ห่วงแหนเกิดขึ้นด้วย เช่น พ่อแม่จะกำหนดชนิดของอาหารและเวลาที่จะบิ่อาหารให้แก่ลูกเพื่อลูกจะได้ไม่เกิดโรคหรือต้องเจ็บป่วย หรือว่ามีลูกโตขึ้นพอสมควรแล้ว ก็กำหนดว่าลูกจะไปวิ่งเล่นริมบ่อลึกหน้าบ้านไม่ได้ เพราะอาจจะตกลงไปถึงแก่ความตายได้ หรือว่าลูกหลานเมื่อโตแล้วรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของบิดา

มารดา จึงทำพิธีรดน้ำแก้บิตามารดาในวันสงกรานต์เป็นต้น สิ่งที่กำหนดขึ้นเหล่านี้ ก่อให้เกิดความปลอดภัยความมั่นคง และความก้าวหน้าในครอบครัวทั้งสิ้น นั่นคือในครอบครัวย่อมจะต้องมีข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบต่างๆ เช่น ระเบียบการกินอยู่ การใช้จ่าย การทำงาน การพักผ่อน ฯลฯ อันเป็นเครื่องมือ หรือวิธีการอันสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตได้ประสบความสำเร็จและความร่มเย็นตามควรแก่กรณี

สรุปได้ว่าตามปกติแล้ว การปกครองภายในครอบครัว ย่อมจะประกอบด้วยหลักอันเป็นพื้นฐานสองประการ คือ

๑. ข้อปฏิบัติ ระเบียบ และธรรมเนียมอันดีงามของครอบครัว

๒. น้ำใจรักใคร่ ห่วงแทนของบิตามารดา และน้ำใจ กตัญญูกตเวที ของบุตรที่มีต่อบิตามารดาหรือหัวหน้าครอบครัว

ถ้าจะพูดให้สั้นลงไปอีก ก็คือว่า ในการปกครองครอบครัวนั้น จะต้องมีความเข้าใจในเรื่อง ข้อบังคับหรือระเบียบ ประการหนึ่ง และในเรื่อง น้ำใจที่มีต่อกัน อีกประการหนึ่ง ว่าที่จริงแล้ว ทั้งสองประการนี้ ย่อมจะเป็นหัวใจหรือพื้นฐานในการปกครองทองปวงไม่ว่าในระดับครอบครัว หรือระดับประเทศชาติ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

เมื่อมีครอบครัวจำนวนมากขึ้น ก็รวมกันเป็นชุมชนเป็นเมือง และเป็นประเทศชาติ แต่ไม่ว่าจะรวมกันเป็นชุมชน หรือเป็นเมือง หรือเป็นประเทศ ก็ย่อมจะต้องมีหัวหน้าเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้นำเสมอไป ทำนองเดียวกับหัวหน้าของครอบครัว และยิ่งกว่านั้นจะเห็นว่าทุกหัวเมือง หรือทุกประเทศ ตามปกติแล้วย่อมจะต้องมี

๑. ข้อปฏิบัติ ระเบียบประเพณี หรือกฎหมาย และ

๒. มีน้ำใจต่อกันหลายประการ เช่น ความสามัคคี เป็นต้น

ไม่ว่าที่ไหน ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจ หรือไม่ก็ตาม ลักษณะทั้งสองข้อนี้เป็นเรื่องจำเป็นยิ่งถ้าหากจะอยู่รวมกันเป็นประเทศชาติที่ปลอดภัยและมั่นคง

ลักษณะทั้งสองดังกล่าวข้างบนนี้ก็คือ หัวใจหรือสภาพพื้นฐานของการปกครองนั่นเอง การปกครองบ้านเมืองจะสำเร็จได้นั้นก็ย่อมจะต้องอาศัยการมีหัวหน้าที่ดี การที่ราษฎรมีระเบียบวินัย กฎหมาย และขนบธรรมเนียมที่เหมาะสม และ มีน้ำใจเคารพต่อกันและมีความสามัคคีช่วยเหลือกันอย่างแน่นอน

ปัญหาในการปกครอง

สืบเนื่องมาจากสภาพพื้นฐานของการปกครองสองประการตามที่กล่าวแล้วนั้น ทำให้มองเห็นว่า ปัญหาอันเป็นพื้นฐานในการปกครองประเทศที่มนุษย์โดยทั่วไปต้องเผชิญอยู่นั้น ได้แก่

๑. การหากระบวนการปกครองที่เหมาะสมกับสภาพของประชาชนพลเมือง ระบอบการปกครองดังกล่าวนี้โดยย่อที่สุดย่อม ประกอบด้วย บุคคล ที่เป็น หัวหน้าอย่างหนึ่ง และระเบียบวินัยและกฎหมาย ที่เหมาะสมอีกอย่างหนึ่ง

ประเทศบางประเทศอาจมีหัวหน้าเป็นผู้เผด็จการ และทำการออกกฎหมายเอาเองตามชอบใจ มิได้ปรึกษาหารือประชาชนหรือเห็นใจประชาชนเลย ก็ทำให้เกิดความเดือดร้อนมากมาย เป็นปัญหาอย่างยิ่ง เป็นต้น

บางประเทศยังไม่มีตัวอักษรใช้ ประชาชนพลเมืองได้รับการศึกษาน้อยเกินสมควร ไม่อาจมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายได้ ผู้ที่เป็นหัวหน้าที่ดำเนินการออกกฎหมายเอาเองตามใจตน จึงทำให้ไม่มีระบอบการปกครองที่ดีได้เท่าที่ควร

๒. การขาดความเข้าใจกัน ในการปกครองบ้านเมืองนั้น จำเป็นที่ประชาชนพลเมืองจะต้อง มีน้ำใจ ซึ่งจะเอื้ออำนวยเป็นพิเศษต่อระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ในประเทศของตน เป็นเครื่องประกอบด้วย มิฉะนั้นแล้วระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ ก็คงไม่เกิดผลอันเป็นที่น่าพอใจ

เรื่องนี้ ก็ทำนองเดียวกับ การปกครองในครอบครัว ถ้าสมาชิกในครอบครัวไม่มีน้ำใจ รักเคารพและกตัญญูแล้ว การปกครองในครอบครัวนั้นก็คงไปไม่รอด

ในการปกครองแบบเผด็จการ ถ้าประชาชนไม่มีน้ำใจนิยมในระบอบการปกครองแบบนั้น ถ้าคงดำเนินไปได้ไม่นานตามที่เห็นกันอยู่ในประวัติศาสตร์ ในการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ถ้าประชาชนไม่มีน้ำใจเคารพหัวหน้าของประเทศจริงๆ แล้ว ไม่ช้าก็ต้องเลิกไปในการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าประชาชนไม่มีน้ำใจประชาธิปไตย ก็คงจะต้องล้มลุกคลุกคลานและไม่มีผลดีจากการปกครองแบบนี้อย่างแน่นอน เรื่องน้ำใจประชาธิปไตย นี้จะได้กล่าวต่อไปโดยละเอียด

๓. โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเป็นหัวหน้าในการปกครองประเทศ จะให้คนๆ เดียวเป็นผู้ปกครองโดยเด็ดขาด หรือจะให้คนกลุ่มหนึ่งช่วยกันเป็นผู้ปกครอง หรือว่าจะให้ประชาชนพลเมืองทุกคนได้มีส่วนในการปกครองประเทศของตน เป็นปัญหาที่ทุกคนควรจะได้พิจารณา

ว่าที่จริงผู้นำ หรือหัวหน้า ก็เป็นส่วนหนึ่งของระบอบการปกครองดังกล่าวแล้วในข้อ ๑ แต่ที่ยกมากล่าวอีกครั้งนี้ ก็เพื่อให้เห็นว่า บุคคลที่เป็นหัวหน้านั้นมีหลายประเภท และเป็นเรื่องสำคัญ ผู้นำอาจเป็นผู้เผด็จการ อาจเป็นประธานาธิบดี อาจเป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจเด็ดขาด หรืออาจเป็นกษัตริย์ตามแบบประชาธิปไตย ก็ได้

ประชาชนพลเมืองจะต้องการมีบุคคลประเภทใดเป็นประมุขของตน ก็จะต้องใคร่ครวญดูให้รอบคอบ สำหรับประเทศไทยเรานี้ เรามีกษัตริย์เป็นประมุขเสมอมา ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยพิบัติมาทุกสมัย เช่น ภัยของการล่าเมืองขึ้น เป็นต้น พระมหากษัตริย์ไทยทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรมอีกด้วย ยากที่จะมีผู้นำแบบอื่น ๆ จะเสมอเหมือน

ความต้องการในการปกครอง

เมื่อทราบปัญหาสำคัญหรือปัญหาพื้นฐานในการปกครองพอสมควรดังที่กล่าวมาแล้ว เราก็พอจะนึกได้ว่าเราควรจะทำอย่างไรต่อไป หรือว่าเราต้องการจะทำอะไรบ้างจึงจะเกิดผลดีแก่ชาติบ้านเมืองของเรา ปัญหาที่กล่าวมาแล้วย่อมจะชี้ให้ทราบถึงความต้องการได้บ้าง

ตามนัยของปัญหาที่ระบุไว้นี้ เราอาจกำหนดความต้องการหรือความจำเป็นอันเป็นพื้นฐาน ได้ดังนี้

๑. เรามีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหา หรือทำการพัฒนาระบอบการปกครองที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับสภาวะของประเทศยิ่งขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับผู้ที่จะเป็นหัวหน้า หรือประมุขของประเทศ หรือผู้ใช้อำนาจในการปกครองนั้น ก็ย่อมจะเป็นไปตามลักษณะของระบอบการปกครองที่จะพัฒนาไป ในประเทศไทยผู้เป็นประมุขหรือผู้ใช้อำนาจในการปกครองแผ่นดินนั้น ได้แก่พระมหากษัตริย์เป็นการแน่นอน เพราะในแผ่นดินไทยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงรวบรวมคนไทยตั้งขึ้นเป็นชาติไทย ทรงขยายอาณาเขตของประเทศ ทรงกอบกู้ชาติขึ้นใหม่เมื่อถึงคราวพลัดภัยแก่ศัตรู และทรงทะนุบำรุงประเทศชาติให้รุ่งเรืองและเป็นเอกราชตลอดมา ในขณะที่ประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงต้องตกเป็นเมืองขึ้นไปทุก ๆ ประเทศในสมัยที่เป็นยุคของการล่าเมืองขึ้นนั้น นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างล้นพ้น คนไทยเป็นชนกตัญญูรู้คุณคน จึงได้เทอดทูนพระมหากษัตริย์ของตนไว้ทุกยุคทุกสมัยจนตราเป็นเท่าทุกวันนี้

๒. เรามีความจำเป็นหรือต้องการที่จะอธิบาย หรือชี้แจงให้ประชาชนพลเมืองได้ตระหนักว่า ถ้าจะใช้การปกครองระบอบใดแล้ว ก็จำเป็นต้องสร้างน้ำใจ หรือ จรรยาบรรณ

ที่เอื้ออำนวยต่อระบอบการปกครองระบอบนั้น ขึ้นอยู่ในใจของทุกๆ คน เพื่อจะได้คอยควบคุมตัวเองให้ได้วางตัวหรือปฏิบัติตนให้เป็นไปตามนัยของระบอบนั้น

ทั้งนี้ก็เปรียบประดุจกับนักกีฬา หรือนักฟุตบอล ถ้าเป็นคนไม่มีน้ำใจนักกีฬาอยู่ในตัวแล้ว ก็ไม่อาจจะควบคุมตัวเอง ทำให้การเล่นไม่ประสบความสำเร็จ เราคงจะเคยเห็นการแข่งขันฟุตบอลในบางโอกาส พอทั้งสองฝ่ายลงสนามเล่นกันได้เพียงไม่กี่นาที ก็เกิดชกกันเต็มสนาม ทั้งนี้เพราะผู้เล่นฝ่ายหนึ่งเกิดไปเตะขาของอีกฝ่ายหนึ่งเข้าโดยบังเอิญ ผู้ถูกเตะเป็นผู้ไม่มีน้ำใจนักกีฬา มากนัก “ไม่รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักยี้” จึงไม่มีอะไรเป็นเครื่องควบคุมตัวเอง เกิดบันดาลโทสะตรงเข้าชกต่อยทันที ผู้เล่นอื่น ๆ ซึ่งต่างก็ไม่ค่อยมีน้ำใจนักกีฬา ทั้งนี้ ก็ตรงเข้าช่วยเหลือแทนที่จะเข้าห้ามปราม เลยเกิดต่อยกันเป็นคู่ ๆ เต็มสนาม ผู้ตัดสินต้องเป่านกหวีดเลิกการแข่งขัน

ในทำนองเดียวกัน เมื่อประเทศไทยเราใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประชาชนพลเมืองก็จะต้องสร้าง น้ำใจประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นในทุกตัวคนเพื่อจะได้เป็นเครื่องมือควบคุมตัวเอง และเพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้การปกครองระบอบนี้ได้รับบรรลุผลสำเร็จทุกประการ

น้ำใจประชาธิปไตย คืออะไรนั่นเอง จะได้อธิบายในลำดับต่อไปโดยละเอียด ในขั้นนี้เพียงแต่เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นว่าเรามีความต้องการและจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดมีน้ำใจประชาธิปไตยขึ้นในทุกตัวคน และจะต้องปฏิบัติตนตามนัยของ น้ำใจ ดังกล่าวนั้นจนเป็นนิสัยหรือที่เรียกว่าจนเป็นวิถีของชีวิตโดยพร้อมเพรียงกัน

สำหรับในบทนี้ จะเห็นว่าเมื่อเรามีความรู้พอสมควรเกี่ยวกับสภาพในการปกครองโดยเฉพาะเกี่ยวกับสภาพอันเป็นพื้นฐานแล้ว ก็ทำให้เราสามารถเข้าใจในปัญหาสำคัญๆ ในการปกครองติดตามกันไปได้ และในทำนองเดียวกันปัญหาสำคัญหรือปัญหาอันเป็นพื้นฐานเหล่านั้นก็จะบ่งชี้ไปในตัวให้เห็นความจำเป็น หรือความต้องการในการปกครอง ซึ่งเราจะต้องรีบจัดทำหรือจัดสนอง

๒. ความเป็นมาของการปกครอง

ครั้งแรกทีเดียว โดยทั่วๆ ไปก็จะยกให้บุคคลคนเดียว เป็นหัวหน้าทำหน้าที่ปกครองชุมชน หรือปกครองบ้านเมือง บุคคลผู้นี้ย่อมมีอำนาจในการปกครองทุก ๆ ประการโดยเด็ดขาดแต่ผู้เดียว เช่นมีอำนาจในการออกกฎเกณฑ์หรือกฎหมายให้ลูกบ้านหรือประชาชนพลเมืองปฏิบัติตาม มีอำนาจในการสั่งการให้บุคคลทั้งปวงปฏิบัติ หรือดำเนินการต่างๆ ตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่กำหนดขึ้นนั้น และมีอำนาจตัดสินชี้ขาดสั่งลงโทษในเมื่อปรากฏว่า ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งหมดนี้บุคคลคนเดียวเป็นผู้กระทำทั้งสิ้น หัวหน้าผู้นี้อาจเรียกว่า พ่อขุน หรือพระเจ้าแผ่นดิน หรือพระมหากษัตริย์ หรือ จักรพรรดิ หรือ ผู้นำ หรืออื่น ๆ อีกตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของประเทศต่างๆ

ในบางยุคบางสมัย พระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นผู้นำที่ใกล้ชิดเยี่ยม รวมกลุ่มชนต่าง ๆ เข้าเป็นประเทศชาติเดียวกัน ทรงปกครองแบบบิดาปกครองบุตร ทรงแผ่อำนาจเขตออกไปกว้างขวางหรือทรงกอบกู้เอกราชของชาติ หรือทรงนำชาติให้พ้นภัยจากการคุกคามภายนอกประเทศ หรือทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญยิ่งทั้งในด้านการปกครอง การทหาร การเศรษฐกิจและการสังคม จนทรงได้รับการยกย่องเทอดทูนให้เป็น มหาราช

ในทางตรงกันข้าม บางยุคในบางประเทศ ผู้นำไม่เอาใจใส่ในประชาชนพลเมืองเท่าที่ควร กลับทุจริต คดโกง กดขี่ข่มเหง ไม่นึกถึงเสรีภาพส่วนบุคคลแม้แต่น้อย ทำให้เกิดความระทมเข็ญใจ และความลำบากยากแค้นขึ้นในบ้านเมืองอย่างมากมาย ผู้ปกครองประเทศชนิดนี้ เป็นประเภทพวกผู้เผด็จการ ตามที่เรามักจะอ่านพบอยู่ในประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ของกรีกในกรุงโบราณ หรือประวัติศาสตร์ของประเทศเยอรมนีและประเทศอิตาลีในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เอง ความนิยมที่จะให้บุคคลคนเดียวเป็นหัวหน้า ทำการปกครองโดยมีอำนาจทุกประการอย่างเด็ดขาดจึงค่อยเสื่อมลง

ประกอบกับว่าในแต่ละประเทศจำนวนพลเมือง ได้เพิ่มขึ้นมากจากที่มีอยู่ในกรุงโบราณหรือครั้งก่อน ๆ ปัญหาในทางเศรษฐกิจ ปัญหาในการป้องกันประเทศ ปัญหาในด้านการต่างประเทศ ปัญหาในด้านการปกครองภายในประเทศเองและอื่น ๆ จึงได้เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวอย่างมากมายมหาศาล จนสุดความสามารถของบุคคลคนเดียวที่เป็นหัวหน้าผู้นั้น จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ ดังนั้นบางสมัยจึงปรากฏว่า บุคคลคนเดียวที่เป็นหัวหน้าผู้นั้น ได้ตั้งเป็นคณะบุคคลขึ้นช่วยกันปกครองประเทศ เช่น เป็นคณะ ๓ คน (Triumvirate) บ้าง คณะ ๕ คน หรือมากกว่า (Junta) บ้าง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประชาชนพลเมืองของ

ประเทศไม่ได้มีส่วนในการปกครองประเทศของตัวเองเสียเลย ไม่ได้มีส่วนในการกำหนด
 โชคชะตาของตัวเอง ความนิยมในการมีผู้นำหรือผู้ปกครองประเทศเป็นหมู่คณะแบบนั้นจึงมี
 ไม่มากนัก และปรากฏว่าผู้คนพลเมืองมักจะแยกออกเป็นกลุ่มเป็นพวกไปสวามิภักดิ์อยู่กับ
 บุคคลใดบุคคลหนึ่งในคณะผู้นำนั้น จึงกลายเป็นว่า กลุ่มใครก็กลุ่มมัน มือใครยาวสาว
 ได้สาวเอา ใครไม่มีพวกพ้อง ไม่ขึ้นกับผู้นำคนใดคนหนึ่งก็อาจเป็นอันตราย จึงทำให้ระส่ำ
 ระสาย ประจบสอพลอ เกิดลักษณะที่เรียกว่าตัวใครตัวมัน ต่างคนต่างอยู่ และไม่ร่วมมือกัน
 บ้านเมืองจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

ดังนั้นต่อมา เมื่อประชาชนพลเมืองเกิดความเข้าใจในเรื่องการปกครองดีขึ้น ได้รับความ
 การศึกษาลึกซึ้งขึ้นในเรื่องอำนาจประเภทต่างๆ ของการปกครอง และได้เกิดความเข้าใจขึ้น
 ด้วยว่าบุคคลทุกคนควรจะมีส่วนร่วมตามสมควรในการปกครอง ไม่ใช่มอบอำนาจการปกครอง
 ให้ไปกับใครคนเดียวหรือ ๔-๕ คนแล้วแต่เขาจะไปทำอะไรก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจึง
 พากันเห็นว่าประชาชนพลเมืองทั้งหมดคนนั้นเองควรทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองประเทศ ทำหน้าที่
 กำหนดโชคชะตาของประเทศของตน และทำการปกครองตนเอง กล่าวคือเป็นการปกครอง
 ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนเอง

ทั้งหมดนี้แปลว่าอะไร ? แปลว่า ประชาชนพลเมืองเกิดมีเสรีภาพและความเสมอภาคเท่า
 กันทุกคน ในการที่จะปกครองประเทศของตนเองได้ หรือหมายความว่า ประชาชนพลเมืองจะ
 ต้องได้รับการศึกษา และมีความเข้าใจในวิธีการ หรือวิธีปฏิบัติ ที่จะไปปกครองประเทศ
 ด้วยตนเองให้ดีเพียงพอด้วย มิฉะนั้นก็คงจะล้มเหลวอีก

ในทางปฏิบัติพลเมืองทุกคนซึ่งมีจำนวนมากถึงหลายล้านคน จะไปนั่งประชุมปรึกษา
 ถกเถียงกันเพื่อดำเนินการใด ๆ นั้นย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ ไม่มีสถานที่พอ พุดจากนั้นก็ไม่มีสะดวก ดัง
 นั้นจึงใช้วิธีการให้มีตัวแทนหรือผู้แทน ไปนั่งประชุมปรึกษาและลงมติกัน เช่น กำหนดเสีย
 ว่าพลเมือง ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้ตั้งผู้แทนหรือเลือกผู้แทนไปได้ หนึ่งคน เป็นต้น ซึ่งเรียก
 กันว่าผู้แทนราษฎร

ระบอบการปกครองประเทศชนิดที่เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และ
 เพื่อประชาชน ตามที่พูดมาสั้น ๆ แล้วนั้น เรียกว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไร จะได้กล่าวโดยละเอียดในข้อ
 ต่อไป

ที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ เป็นการอธิบายโดยสั้น ๆ ถึงความเป็นมาของการปกครอง
 ประเทศบ้านเมืองโดยทั่ว ๆ ไป เริ่มตั้งแต่การปกครองโดยมีบุคคลคนเดียวเป็นผู้ปกครอง จน
 ถึงการปกครองโดยมีประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ปกครอง

๓. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย

๓.๑ ระบอบประชาธิปไตย จากข้อความที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๑ และ ข้อ ๒ อาจรวมกล่าวได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยหมายถึงสิ่งสำคัญสองประการ

ประการที่หนึ่ง หมายถึงระบอบการปกครองอันเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ประการที่สอง หมายถึง น้ำใจคคลอย่างหนึ่งที่เรียกกันว่า น้ำใจประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ถ้าขาดน้ำใจประชาธิปไตยเสียแล้ว การปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จะล้มเหลว

โอกาสนี้จะได้กล่าวถึง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองเสียก่อน แล้วจะได้กล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นน้ำใจต่อไป

หนึ่ง เพื่อที่จะได้ซาบซึ้งในเรื่องระบอบประชาธิปไตยยิ่งขึ้น ก็ขอให้ช่วยกันระลึกถึง การปกครองในครอบครัว ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การปกครองในครอบครัว ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๒ ประการคือ ข้อปฏิบัติหรือระเบียบวินัย ประการหนึ่ง กับ น้ำใจที่มีต่อกัน อีกประการหนึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็เช่นกัน คงมีสิ่งสำคัญอันเป็นพื้นฐานสองประการ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติหรือกฎหมาย และ น้ำใจหรือจรรยาบรรณประชาธิปไตย ทำนองเดียวกันกับในครอบครัว

ต่อไปนี้จะได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายและหลักการของ

ก. ประชาธิปไตยที่เป็นระบอบการปกครอง

ข. ประชาธิปไตยที่เป็น น้ำใจ ของประชาชนพลเมือง

ก. ความหมายและหลักการของ ประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็น ระบอบการปกครอง

(๑) ความหมาย ในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง ประชาธิปไตยหมายถึงการที่ผู้แทนราษฎรได้มาร่วมกันกำหนดข้อปฏิบัติหรือกฎหมาย ทั้งปวงขึ้นสำหรับใช้ในการปกครองประเทศและควบคุมดูแลอีกด้วย การที่มีผู้แทนราษฎรมาทำหน้าที่นั้นก็แปลว่าราษฎรทุกคนได้มีส่วนในการปกครองด้วยแล้ว

ตามปกติ เมื่อประชาชนได้ส่งผู้แทนของตนเพื่อให้ไปปฏิบัติภาระแทนตัวในการปกครองประเทศแล้ว ผู้แทนเหล่านั้นก็จะต้องไปประชุม

ปรึกษาร่วมกัน กำหนดรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทของการปกครอง
ประเทศขึ้นมาเสียก่อน ต่อจากนั้นก็จะร่วมกันกำหนดหรือปรับปรุง
แก้ไขกฎหมายอื่น ๆ ให้ตรงตามนัยของรัฐธรรมนูญนั้น เช่น กฎหมาย
เลือกตั้งผู้แทนราษฎร กฎหมายพรรคการเมือง ระเบียบการประชุมสภา
ผู้แทนราษฎร กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา ฯลฯ อันล้วนแล้วแต่เป็น
บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการปกครองประเทศ และการดำเนินชีวิตของ
ราษฎรทั้งสิ้น

อนึ่ง ในการตกลงกันว่า จะรับเอากฎหมายฉบับใดไว้ใช้ในแผ่นดิน หรือรับเอาข้อความ
ตอนใดในกฎหมายนั้น ๆ ไว้หรือไม่นั้น ก็ให้ใช้เสียงข้างมากของผู้แทนราษฎรเป็นเครื่อง
ตัดสิน ทั้งนี้จึงเห็นว่าผู้แทนราษฎรนั้น จะต้องเป็นคนรอบรู้ มีความรู้มีประสบการณ์
และจะต้องมีคุณธรรม มีน้ำใจอันถึงมาต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และซื่อสัตย์สุจริตมุ่ง
เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อความก้าวหน้าของบ้านเมืองเป็นส่วนใหญ่ ถ้าได้ผู้แทนราษฎร
อันมีลักษณะดังกล่าวนี้แล้ว ก็อาจจะทำการตัดสินใจได้ถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง
ตรงกันข้ามถ้าได้ผู้แทนราษฎรอันมีลักษณะไม่เหมาะสมก็จะไปทำการตัดสินใจที่ผิดพลาด หรือ
เป็นการเห็นแก่ตัว จนเกิดผลร้ายอันใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติได้

ดังนั้นในการที่ประชาชนพลเมือง จะเลือกตัวแทนหรือผู้แทนของตนนั้น จึงเป็น
เรื่องสำคัญ เป็นเรื่องต้องใช้ความคิดไตร่ตรอง เป็นเรื่องความเป็นความตายของบ้านเมือง
อย่างยิ่ง จะต้องทำกันอย่างรอบคอบ ทั้งนี้บางครั้งประชาชนแต่ละคนจะคัดเลือกผู้แทน
ด้วยตัวคนเดียวก็เกรงจะผิดพลาดและไม่ทราบจะเลือกใครดี จึงเกิดมีการรวมตัวกันขึ้นเป็น
กลุ่ม หรือ เป็นพรรค เพื่อช่วยกันคิดหรือเสนอตัวผู้ควรได้รับเลือกให้ประชาชนได้พิจารณา
อีกด้วย กลุ่มเช่นนี้เรียกว่าพรรคการเมือง อันเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ซึ่งจะได้กล่าวเพิ่มเติมในบทต่อไป

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้ ถึงแม้จะเป็นการปกครองโดยประชาชนเองก็
ตาม แต่ในค่านับปฏิบัติ ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเห็นหรือประมุขของชาติเพื่อเป็นจุดรวม
ของจิตใจของชนทั้งชาติเข้าด้วยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ และเป็นจุดรวมของความดีความงาม
และเกียรติศักดิ์ของชาติเข้าด้วยกันอีกด้วย นับเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นความมั่นคงของชาติ
และเป็นความสง่างามของชาติอย่างหนึ่งทีเดียว ในบางประเทศผู้ที่ประมุขของชาติ คือ

พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงสืบสันตติวงศ์ตามลำดับมา แต่ในบางประเทศผู้ที่เป็่นประมุขของชาติ คือ ประธานาธิบดีซึ่งราษฎรเลือกตั้งกันทั่วประเทศเป็นคราว ๆ ไป

ประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีอยู่หลายประเทศ เช่น อังกฤษ ญี่ปุ่น นอร์ว และไทย เป็นต้น ส่วนประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข ก็มีหลายประเทศ เช่น อเมริกา ฟิลิปปีนส์ ฝรั่งเศส และอินเดีย เป็นต้น

ในการร่วมกันออกกฎหมายปกครองประเทศนั้น ก็คือผู้แทนราษฎรได้มีส่วนในการปกครองประเทศนั่นเอง หรือพูดอีกทีหนึ่งก็คือประชาชนพลเมืองทั้งปวงได้มีส่วนในการปกครองประเทศด้วยแล้ว

(๒) หลักการ ในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตยมีหลักสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

- หลักแห่งเสรีภาพ และความเสมอภาค
- หลักแห่งกฎหมาย
- หลักแห่งการแยกอำนาจในการปกครอง

๒.๑ หลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค ในระบอบประชาธิปไตย ถือว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพเต็มทีภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย และศีลธรรมอันดี เช่น มีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นในการปกครองบ้านเมืองได้ตามนัยที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ในด้านส่วนตัวก็อาจจะถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนเองได้ เช่น อาจมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ ตลอดจนมีเสรีภาพในการเชื่อถือศาสนาได้ เป็นต้น ถ้าหากไปกำหนดว่าประชาชนไม่อาจที่จะเป็นเจ้าของที่ดินได้เลย และที่ดินทั้งปวงจะต้องเป็นของรัฐทั้งหมด การทำเช่นนั้นย่อมเป็นการจำกัดเสรีภาพอย่างมาก

เกี่ยวกับความเสมอภาคนั้น ถึงแม้ว่าบุคคลเกิดมาแล้วย่อมจะแตกต่างกันมาก เช่น บัญญา ไม่เท่ากัน นิสัยไม่เหมือนกัน และอื่น ๆ อีก แต่ในแง่ของการปกครองแล้วย่อมจะต้องพยายามให้ความเสมอภาคกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ให้

- มีความเสมอภาคที่จะมีส่วนในการปกครอง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกันในการที่จะออกเสียงเลือกผู้แทนราษฎรของตน ไม่มีผู้ใดมากีดกันไม่ให้ไปเลือกผู้แทนของตนเองได้เป็นอันขาด มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทะนุบำรุงบ้านเมืองของตน และอื่น ๆ ภายในขอบเขตที่เหมาะสม

- มีความเสมอภาคเกี่ยวกับกฎหมาย บุคคลทุกคนย่อมจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ว่าผู้ใดมีเงินทองมากเมื่อกระทำผิดแล้วกฎหมายจะยกเว้นไม่ลงโทษ จะต้องเทียมกันทุกคน
- มีความเสมอภาคในการได้มีโอกาสเช่นผู้อื่น บุคคลย่อมได้มีโอกาสอันเท่าเทียมกันกับผู้อื่น เป็นต้นว่ามีโอกาสได้เข้าศึกษาเท่าผู้อื่น จะเรียนหรือสอบได้ผลอย่างไรก็แล้วแต่ปัญญาของตนซึ่งแตกต่างกับผู้อื่น หรือว่าได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพเท่าผู้อื่น ไม่มีการกีดกัน ใครจะประกอบอาชีพใดได้ ก็แล้วแต่ความสามารถของตนในแต่ละอาชีพนั้น เป็นต้น

๒.๒ หลักแห่งกฎหมาย เสรีภาพต่าง ๆ นั้น ย่อมอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ไม่ใช่จะกระทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ ถ้าในโลกนี้มีคนอยู่คนเดียวก็อาจจะทำอะไรได้ตามใจนึก เพราะไม่ไปกระเทือนผู้ใด แต่เนื่องจากมีคนอยู่กันเป็นจำนวนมากมาย ทำอะไรสักอย่างหนึ่งก็ย่อมจะไปกระทบกระเทือนผู้อื่น เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เมื่อเขาเดือดร้อน เขาก็จะโต้ตอบเอา ก็เกิดภัยอันตรายนั่นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องร่วมกันตกลง ตราเป็นกฎหมายหรือกฎหมายเอาไว้ว่าอาจจะกระทำการสิ่งใดได้บ้าง และสิ่งใดบ้างที่กระทำไม่ได้ ทุก ๆ คนย่อมมีเสรีภาพที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ภายในขอบเขตของกฎหมายที่ร่วมกันบัญญัติขึ้นนั้น

ถ้าใครนึกจะทำอะไรโดยอ้างว่าเป็นเสรีภาพของตนแล้ว ก็เกิดเป็นกฎหมาย แต่ละหมึกก็ทำกันไปตามใจชอบ ในที่สุดหมึกต่าง ๆ ก็ปะทะกัน เกิดอึดแวง ไม่สงบ ล้มหายตายจากอันไม่ใช่สิ่งที่พึงประสงค์ในระบบประชาธิปไตย

๒.๓ หลักแห่งการแยกอำนาจในการปกครอง อำนาจในการปกครองหรือที่เรียกกันว่า อำนาจอธิปไตยนั้น จะมอบให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่งเป็นผู้ใช้ ไม่ได้เป็นอันขาด จะต้องกระจายแยกออกไปและให้กันซึ่งกันและกันเอาไว้ เป็นต้นว่าอำนาจในการตรากฎหมายและอำนาจในการบริหารงานตามกฎหมายนั้น ๆ ทั้งสองอย่างนี้ถ้ามอบให้แก่บุคคลคนเดียวกันแล้ว เสรีภาพของประชาชนก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะว่าบุคคลผู้นั้นอาจไปออกกฎหมายชนิดที่กดขี่ราษฎร แล้วก็จะปฏิบัติตามกฎหมายนั้นอย่างเต็มที่ เช่น นั้นแล้วราษฎรก็จะถูกกดขี่และหมดเสรีภาพทันทีโดยเป็นการถูกกฎหมายเสียด้วย ในทำนองเดียวกันอำนาจในการพิจารณาบรรดคดี จะอยู่รวมกับอำนาจการตรากฎหมายหรืออำนาจการบริหารงานก็ย่อมไม่ได้ เพราะจะทำให้ผู้พิพากษาอันเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม อาจต้องโอนเอียงไป

ดังนั้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงได้แยกการใช้ อำนาจอธิปไตยทั้งสาม ประการไว้ดังนี้

- รัฐสภา เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย คือการตรากฎหมายต่าง ๆ
 - รัฐบาล เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร คือการบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายเหล่านั้น
 - ศาล เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ คือการพิจารณารรรถคดีตามกฎหมายเหล่านั้น
- ทั้งนี้ ก็เป็นการประกันเสรีภาพของประชาชนพลเมืองนั่นเอง

ข. ความหมายและหลักการของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นน้ำใจ

(๑) ความหมาย

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นน้ำใจหรือในฐานะที่เป็นเจตคติ หรือในฐานะที่เป็น จรรยาบรรณ หรือในฐานะที่เป็นวิถีแห่งชีวิต ก็คืออย่างเดียวกัน และอาจจะอธิบายได้ ด้วยการชักตัวอย่างดังต่อไปนี้

ในการแข่งขันฟุตบอลครั้งหนึ่ง ผู้เล่นลงสนามด้วยความสง่าผ่าเผยทั้งสองข้าง ได้รับการปรบมือจากผู้รอบ ๆ สนามเป็นอันมาก เป็นที่น่าปลื้มใจยิ่ง แต่พอลงมือเล่นได้สัก ๑๐ นาที ก็เกิดชกกันเป็นคู่ ๆ เติมสนาม ทั้งนเพราะว่าผู้เล่นของฝ่ายหนึ่งเกิดพลาดพลั้ง เตะถูก ขาของอีกฝ่ายหนึ่งโดยแรง ฝ่ายที่ถูกเตะก็ไม่ได้ยั้งคิดและไม่ได้น้ำใจนักกีฬาพอเพียง ทรง เข้าชกตอบโต้ทันที เมื่อเกิดชกกันขึ้นคู่หนึ่งผู้เล่นอื่นๆ ก็ไม่ได้มีน้ำใจนักกีฬาเช่นกัน ตรงเข้ากลุ่มรวมกันอุดหนุนแทนที่จะช่วยกันห้ามปราม เลยเกิดชกกันเต็มสนาม ในที่สุดก็ต้อง หยุดการเล่น งดการแข่งขันเพราะอาจจะลุกลามใหญ่ ผู้ดูก็อาจจะลงมาผสมโรงด้วยก็ได้

ทั้งหมดนี้ก็พอจะพิจารณาได้ว่า เนื่องจากนักฟุตบอลเหล่านั้นขาดน้ำใจนักกีฬา คือ ขาดน้ำใจที่ว่า “รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย” โดยเฉพาะขาดการรู้จักให้อภัยยกโทษให้แก่กันเสียบ้าง จึงเกิดผลเสียหายดังที่ยกตัวอย่างมานั้น

ดังนั้น จะเล่นกีฬา ก็ควรจะต้อมมีน้ำใจนักกีฬา และดังนั้นในทำนองเดียวกัน จะ ปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จำจะต้องมีน้ำใจประชาธิปไตย ด้วย

มีปัญหาอะไรหรือที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร ต้อง เลิกล้มไปบ่อย ๆ และต้องเริ่มต้นใหม่กันทุกที ก้าวไปไม่ได้ ก็คงจะมีปัญหาหลายประการทั้ง ในด้านการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และการสังคม ตลอดจนการที่บุคคลโดยทั่ว ๆ ไป

ขาดความเข้าใจตามสมควร ในเรื่องประชาธิปไตยอีกด้วย แต่ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญยิ่งก็คือ การขาดน้ำใจประชาธิปไตย

น้ำใจประชาธิปไตยประกอบด้วยอะไรหรือ มีหลักการอย่างไรจะได้อธิบายดังต่อไปนี้
(๒) หลักการ

ที่เรียกว่า “น้ำใจประชาธิปไตย” นั้น ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ ประการคือ

- การที่มีน้ำใจจะให้เกียรติหรือให้การเคารพแก่บุคคลทั้งปวง
- การมุ่งที่จะให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วม
- การเชื่อมั่นในการใช้เหตุผลหรือปัญญา

ทั้งสามประการนี้ จะต้องเกิดขึ้นอยู่ประจำใจของบุคคลทุกคนในระบอบประชาธิปไตย เมื่อมีน้ำใจเช่นนั้นแล้ว การปฏิบัติหรือความประพฤติของแต่ละคนก็จะเป็นไปตามลักษณะของน้ำใจนั้น ๆ ซึ่งก็คือ ความเป็นประชาธิปไตย นั่นเอง ดังจะได้อธิบายเป็นข้อ ๆ ต่อไปนี้

๒.๑ การมีน้ำใจที่จะให้เกียรติหรือให้การเคารพแก่บุคคลทั้งปวง การที่จะให้เกียรติหรือให้การเคารพแก่ผู้อื่นนั้น ย่อมกระทำได้ทั้งทางกาย วาจา และ ใจ

ในทางกายหรือด้านการกระทำ ในระบอบประชาธิปไตยย่อมถือว่าบุคคลย่อมจะมีสิทธิหรือเสรีภาพในส่วนตัวพอสมควรตามที่กฎหมายอนุญาตไว้ รัฐหรือส่วนรวมจะมาตัดเสรีภาพไปเสียจนหมดเลยย่อมไม่ได้ จะต้องเหลือไว้ให้เป็นเสรีภาพส่วนตัวบ้างตามควร ถ้าส่วนรวมตัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเสียทั้งหมด ก็เป็นการไม่ให้เกียรติกัน เป็นการไม่เคารพต่อกัน พุทธอีกทีหนึ่งก็คือเป็นรัฐนิยมเผด็จการนั่นเอง ดังนั้นบุคคลในระบอบประชาธิปไตยจึงอาจจะมีทรัพย์สินเป็นของตนเองได้ มีที่ดิน มีบ้านช่อง มีทรัพย์สินสมบัติเป็นของตัวเองได้ อาจจะเดินทางไปที่ใด ๆ ในประเทศก็ได้ เป็นต้น เรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะต้องให้เกียรติและการระว่ต่อกันในระบอบประชาธิปไตย จะเข้มงวดลิ้งรอนไม่ได้ อนึ่งถ้าจะคิดเคร่งลึกลงไปอีก การที่จะไปทำร้ายผู้อื่น เช่น การชกต่อย ปล้นฆ่า ขโมย ทำกิริยาไม่สุภาพ รวมทั้งการทุจริต การคดโกง การเบียดเบียน การปล่อยให้เกิดความยากจน ก็เป็นการไม่เคารพผู้อื่น เป็นการไม่เป็นประชาธิปไตยทั้งสิ้น

ในทางวาจา การใช้วาจาหยาบ วาจาเท็จ เสียดแทง เยาะเย้ย หลอกลวงและอื่น ๆ นั้นว่าที่จริงแล้ว ก็ไม่เป็นการให้เกียรติผู้อื่น เป็นการไม่เคารพผู้อื่น ย่อมไม่เป็นประชาธิปไตยทั้งสิ้นเชิง

ในทางใจ หรือในทางความคิดเห็น ในระบอบประชาธิปไตยเราอย่าให้เกียรติผู้อื่น ยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเต็มใจ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคนประเภทใดก็ตาม แต่ว่าจะมา

บังคับให้เราเชื่อหรือรับเอาตามความคิดเห็นนั้นย่อมไม่ได้ เราจะต้องใช้เหตุผลไตร่ตรองกันก่อน ข้อสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า เราให้เกียรติให้เขาแสดงความคิดเห็นได้เสมอ เรารับฟังเสมอ แต่จะเชื่อหรือไม่นั้น ก็อีกเรื่องหนึ่ง ในเรื่องนี้ได้มีนักปราชญ์กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าอาจจะไม่เห็นด้วยคอกกับสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวมานั้น แต่ข้าพเจ้าก็จะต่อสู้จนตัวตายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิที่จะอนุญาตให้ท่านได้กล่าวสิ่งเหล่านั้น”

การมีน้ำใจที่จะให้เกียรติหรือให้การเคารพแก่บุคคลทั้งปวงนั้น ย่อมเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นประชาธิปไตย และอาจเรียกการมีน้ำใจชนิดนี้ว่า “การยอมรับ”

๒.๒ การมุ่งที่จะให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วม ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนจะต้องเข้าร่วมหรือมีส่วนในกิจการทั้งปวงของบ้านเมืองหรือของส่วนรวม ตามความถนัดหรือความสามารถของตน หรืออาจจะให้มีผู้แทนตัวเราไปทำหน้าที่ก็ได้

ตัวอย่างเช่น โรงเรียนกำลังจะมียานนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ ทุก ๆ คนจะต้องเข้าช่วยในงานนี้ตามแนวที่ตนถนัด สมมติว่าเราเป็นคนสามารถในการประกอบเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าเราแกล้งนิ่งเฉยเสีย ไม่ยอมใช้ความสามารถของเราในการจัดงาน และไม่ให้ความร่วมมือ ก็นับว่าเราไม่เป็นประชาธิปไตย

ตรงกันข้าม ถ้าใครมีความชำนาญมีความสามารถในทางใด ก็ขอเข้ามาช่วยเหลือ เข้ามามีส่วน เข้ามาร่วมมือตามความสามารถนั้น ๆ การกระทำดังนี้ถือว่าเป็นประชาธิปไตย แล้วงานนิทรรศการที่จะจัดขึ้น ก็คงจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

อนึ่ง ถ้าเราเดินทางไปต่างเมืองสักแห่งหนึ่ง ได้ฟังวิทยุ หรือโทรทัศน์ หรืออ่านพบในหนังสือพิมพ์ของเมืองนั้นว่า จะมีการประชุมปรึกษา หรือประชุมปฏิบัติการกันมากมายหลายแห่ง ทั้งในระดับบ้านเมือง และระดับเอกชน เรารู้ได้ทันทีว่าเมืองนั้นเป็นประชาธิปไตย เพราะว่าการประชุมร่วมกันนั้น ก็คือการที่มาร่วมมือกัน และการที่มาร่วมกันนั้นเอง

การมุ่งที่จะให้ความร่วมมือและมีส่วนช่วยกันนั้น ย่อมเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งเป็นประการที่สอง และอาจเรียกการมีน้ำใจชนิดนี้ว่า “สามัคคีธรรม”

๒.๓ การเชื่อมั่นในการใช้เหตุผลหรือปัญญา ถึงแม้คนเรามีการให้เกียรตินับถือกันและร่วมมือกัน เข้ามามีส่วนร่วมกัน อย่างดีแล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะพากันนับถือและร่วมมือไปในทางที่ผิด ร่วมมือกันในทางที่เป็นภัย และให้เกียรติให้การเคารพไปในทางที่ผิดศีลธรรมหรือในทางที่ไม่พึงประสงค์ ก็อาจจะเป็นได้ จึงจำเป็นจะต้องมีปัญญาหรือเหตุผลเป็นเครื่องกลั่นกรองหรือเหนี่ยวรั้ง มิฉะนั้นก็จะพากันไปในแบบรูปของกฎหมู่อีก คือใครพวกมากก็

ลากไปเท่านั้นเอง ดังนั้นก่อนที่จะตกลงในเรื่องใด หรือมีมติในเรื่องใด ก็จำเป็นจะต้องยกเหตุผล ยกข้อมูล ยกหลักการ ขึ้นมาถกเถียงกันอย่างขนาดหนักเสียก่อน คือต้องใช้ปัญญาเสียก่อน เมื่อเห็นว่าสมควรเหมาะสมแล้ว จึงจะตกลงรับ หรือตกลงปฏิบัติได้

ขอยกตัวอย่างในกรณีที่ไม่ใช้ปัญญาว่าอาจจะเกิดผลผิดๆ ได้อย่างไรบ้างดังต่อไปนี้ ในห้องเรียนแห่งหนึ่ง พอครูเข้าสอน นักเรียนคนหนึ่งกลุกขึ้นเสนอว่า วันนี้ไม่ควรเรียน แต่ควรจะไปดูภาพยนตร์ในเมืองจะดีกว่า นักเรียนผู้ใดเห็นด้วยให้ยกมือ ทุกคนในชั้นก็ยกมือพร้อมกัน ถ้าถือตามมติของชั้น ก็แปลว่าเรียนไม่ได้ เพราะส่วนใหญ่ว่าไม่ควรเรียน ควรไปดูภาพยนตร์ เช่นนี้ย่อมไม่ถูก ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่เป็นไปในทางที่พึงประสงค์ ที่ถูกต้องก่อนที่จะตกลงอย่างไรวางขึ้น จะต้องถกเถียง ต้องยกเหตุผล ต้องใช้ความกติกกันจนเหนื่อยอ่อนเสียก่อน จึงจะขอให้ยกมือลงคะแนนเสียงได้ ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ก็ให้ยกมือเสียแล้ว ถ้าได้มีการถกเถียงกันก่อน ก็คงจะมีผู้อธิบายให้ทราบว่าสิ่งที่เรามาเรียนนั้น เรามีความมุ่งหมายที่จะมาแสวงหาความรู้ทางวิชาการหรือทางวิชาชีพเป็นเรื่องใหญ่ การไปดูภาพยนตร์ในเมืองนั้นไม่ตรงตามวัตถุประสงค์เลย ถ้าจะไปก็ควรไปในวันหยุด และโรงเรียนก็ไม่ได้มีแนวปฏิบัติที่จะให้นักเรียนกันไปไหนๆ ได้ตามชอบใจ เพราะจะต้องปฏิบัติตามตารางสอน เมื่อถกเถียงกันแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวคือได้ใช้เหตุผลหรือปัญญากันพอสมควรแล้ว ก็จะเข้าใจ คงจะมีการขอถอนข้อเสนอนี้ หรือส่วนใหญ่ลงมติไม่ให้ไปเพราะจะต้องปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน กฎหมัก็จะไม่เกิดขึ้น

เมื่อทุกคนรู้จักใช้ปัญญาจนเป็นนิสัย การใช้อารมณ์ก็จะเบาบางลง การที่จะให้เกียรติหรือการที่จะร่วมมือ ก็จะเป็นไปในทางที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของเราเอง ถือเป็นการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย

การที่เชื่อมั่นในการใช้เหตุผลและปัญญานั้น ย่อมเป็นหัวใจสำคัญในการเป็นประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งเป็นประการที่สาม และอาจเรียกการมีน้ำใจชนิดนี้ว่า "ปัญญาธรรม" ดังนั้นเมื่อรวมกันเข้าทั้งสามประการแล้ว ก็จะปรากฏว่า น้ำใจประชาธิปไตยก็คือการวธธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ประชาชนทุกคนในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีน้ำใจ (หรือเจตคติก็ได้ตามแต่จะใช้คำใด) เช่นนี้อย่างแน่นแฟ้น มิฉะนั้นแล้วการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คงจะไปไม่รอด

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นการอธิบายเรื่องระบอบประชาธิปไตย ลำดับต่อไปเป็นการอธิบายเรื่องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๓.๒ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ได้กล่าวแล้วในข้อ ๓ ตอน ก (๑) ว่า ผู้เป็นประมุขของประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจเป็นพระมหากษัตริย์ หรือในบางประเทศอาจเป็นประธานาธิบดี ซึ่งราษฎรเลือกตั้งกันขึ้นมาเป็นคราว ๆ ไป ก็ได้

โอกาสนี้จะกล่าวเฉพาะระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อันเป็นระบอบที่เหมาะสมกับประเทศไทยของเรา เพราะเราได้มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ก่อตั้งประเทศ กอบกู้เอกราชของชาติในคราวที่อัจน ปกป้องชาติให้พ้นจากการสูญเสียชาติในสมัยล่าเมืองขึ้น และทะนุบำรุงบ้านเมืองเรื่อยมาตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ของชาติไทย และยังทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรมเป็นราชประเพณีโดยตลอดมาอีกด้วย

การปกครองแผ่นดินนั้น ว่าที่จริงแล้วก็การใช้อำนาจ ๓ ประการของรัฐบาลนั่นเอง กล่าวคือ อำนาจออกกฎหมาย (ที่เรียกว่าอำนาจนิติบัญญัติ) อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งตราขึ้นนั้น (ที่เรียกว่าอำนาจบริหาร) และอำนาจในการพิจารณาอรรถคดีในเมื่อมีการปฏิบัติกฎหมายซึ่งตราขึ้นนั้น (ที่เรียกว่าอำนาจตุลาการ) รวมเรียกว่าอำนาจธิปไตย

ในสมัยที่ยังไม่ได้ใช้ระบอบประชาธิปไตย กษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจทั้ง ๓ ประการนี้ แต่พระองค์เดียว

ในยุคที่พลเมืองยังน้อยอยู่ และกษัตริย์มีน้ำพระทัยดีเยี่ยม ก็เกิดผลดี ดังเช่นในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงใช้อำนาจดังกล่าวอย่างได้ผลอย่างยิ่งถึงกับออกประทับบนพระแท่น ทรงพิจารณาอรรถคดีด้วยพระองค์เอง ปรากฏว่าได้ทรงแผ่อำนาจออกไปจนสุดแหลมมลายู และทรงเป็นที่รักใคร่บูชาของประชาชนพลเมืองเป็นอย่างยิ่ง จนทรงได้รับการยกย่องเป็นมหาราช

แต่ในยุคการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น อำนาจของรัฐหรืออำนาจธิปไตยทั้ง ๓ ประการนั้น ได้แยกออกไป เพื่อมอบให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการคือ

- อำนาจนิติบัญญัติ ให้สภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐสภาเป็นผู้ใช้
- อำนาจบริหาร ให้คณะรัฐมนตรี เป็นผู้ใช้
- อำนาจตุลาการ ให้ศาล เป็นผู้ใช้

แต่ก็ยังถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจเหล่านั้น โดยที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เสมอว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล และในการทรงใช้อำนาจเหล่านั้นต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือผู้อื่นใดตามที่กำหนด เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ กล่าวคือ เป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เป็นเพราะถือกันว่าองค์พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง และดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใด ๆ มิได้

หนึ่ง เนื่องจากว่า ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น ถ้าหากเป็นเรื่อง

- เกี่ยวกับการออกกฎหมายต่าง ๆ ประชาชน ก็เลือกผู้แทนของตนขึ้นมาดำเนินการเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเอง และบ้านเมืองโดยรวม
- เกี่ยวกับการบริหารแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีพร้อมด้วยข้าราชการทั้งปวงทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนทุกประเภท เป็นผู้ดำเนินการ บุคคลเหล่านี้ก็คือประชาชนส่วนหนึ่งนั่นเอง
- เกี่ยวกับการพิจารณาอรรถคดี ข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นผู้ดำเนินการ ผู้พิพากษา และข้าราชการฝ่ายตุลาการทั้งปวง ก็คือประชาชนส่วนหนึ่งนั่นเอง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน และยังมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติอีกด้วย

เกี่ยวกับพระราชภารกิจขององค์พระมหากษัตริย์ในฐานที่ทรงเป็นพระประมุขนั้น ย่อมจะกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญเสมอ เช่นมีที่จะกล่าวไว้ว่า

- ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย
- องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้และจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใด ๆ มิได้
- พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

— บรรดาบทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีลักษณะและรายละเอียดดังได้กล่าวแล้วข้างบนนั้น สำหรับประเทศไทยเรานั้นพระมหากษัตริย์ทรงได้รับการเคารพสักการะอย่างสูงยิ่ง ทรงเป็นศูนย์รวมชาติและจิตใจของชนชาวไทยไม่ให้กระจัดกระจายและไม่ให้หลงผิดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์พระมหากษัตริย์ในบัจจุบันของเรา ทรงใกล้ชิดกับประชาชนอย่างยิ่ง และทรงตั้งอยู่ในทศพิฐราชธรรม อันเป็นหลักธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์อย่างเคร่งครัด ตามที่เราทุกคนทราบกันดีอยู่แล้ว ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำรัสที่สำคัญยิ่งไว้ว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

๔. โครงสร้าง กลไก องค์การของระบอบประชาธิปไตย

จากข้อความทั้งปวงที่กล่าวแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหัวข้อเรื่อง “ความหมายและหลักการของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง” และเรื่อง “ความหมายและหลักการของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นหัวใจ” นั้น ถ้าจะเก็บความได้อีกว่า ในระบอบประชาธิปไตย มีโครงสร้าง กลไก องค์การที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ :-

๑. รัฐธรรมนูญ
๒. พระมหากษัตริย์ (หรือประธานาธิบดีตามแต่กรณี)
๓. รัฐสภา
๔. คณะรัฐมนตรี
๕. ศาลยุติธรรม
๖. พรรคการเมือง

ในโอกาส^{นี้} จะขอกล่าวถึงแต่ละข้อโดยละเอียด

๑. รัฐธรรมนูญ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิ่งแรกที่จะต้องมีการกำหนดขึ้นไว้ก็คือรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บท กำหนดโครงสร้าง กลไก และองค์การต่าง ๆ ของระบบประชาธิปไตยที่ต้องการไว้อย่างละเอียด เช่น กำหนดว่าให้มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา หรือว่าให้มีได้แต่เพียงสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น สิ้นสุดแล้วแต่เหตุการณ์ของบ้านเมือง แล้วก็กำหนดอำนาจและหน้าที่ของสภาดังกล่าว ตลอดจนวิธีการหรือกลไกในการปฏิบัติงานของสภานั้น ๆ และจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนพลเมืองไว้ด้วยแน่ชัด เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองและให้เสรีภาพที่เหมาะสมแก่ราษฎรทั้งปวงด้วย

ตามปกติเกี่ยวกับโครงสร้าง กลไก องค์การ ของระบบประชาธิปไตยนั้นย่อมจะต้องกำหนดไว้อย่างละเอียดพอสมควรในรัฐธรรมนูญของประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การจะกำหนดไว้มากน้อยประการใดนั้น ก็ย่อมแล้วแต่ความจำเป็นและลักษณะของเหตุการณ์และความต้องการของประเทศในแต่ละสมัย ยกตัวอย่างในสมัยที่ล่วงมาแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๖ ได้กำหนดโครงสร้าง กลไก และองค์การของระบบประชาธิปไตย ไว้เป็นหมวด ๆ ดังต่อไปนี้ :-

หมวด ๑ บททั่วไป กำหนดเรื่องพื้นฐานสำคัญทั่ว ๆ ไป เช่น ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน เป็นต้น

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ กำหนดเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย และพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล เป็นต้น

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย กำหนดเกี่ยวกับเสรีภาพของราษฎร ชี้ให้เห็นว่าประชาชนในระบบประชาธิปไตยนั้นมีอิสรภาพมาก มากกว่าในระบบการปกครองอย่างอื่น นำขึ้นขมยั้ง เช่น บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐาน บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย กำหนดให้คนไทยได้รู้หน้าที่ของตน เช่น บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริตในการใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากร เป็นต้น

หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดแนวกว้าง ๆ ไว้เพื่อรัฐถือเป็นแนวปฏิบัติ เช่น รัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ รัฐพึงกำหนดยกเว้นการใช้ความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมลดน้อยลง รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์และสิทธิในที่ดิน เป็นต้น

หมวด ๖ รัฐสภา กำหนดให้มีทั้งสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา กำหนดวิธีการเลือกผู้แทนราษฎร หน้าที่และวิธีการปฏิบัติงานของสภาทั้งสอง เช่น วิธีเสนอร่างพระราชบัญญัติ การตั้งกระทู้ถาม การตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อกลั่นกรองงาน การพิจารณางบประมาณแผ่นดิน การมีผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น

หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี กำหนดให้คณะรัฐมนตรีอื่นเป็นผู้บริหารงานต้องแถลงนโยบาย กำหนดเกี่ยวกับการรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี การที่รัฐมนตรีจะต้องรับสนองพระบรมราชโองการในทางกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน เป็นต้น

หมวด ๘ ศาล กำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาอรรถคดี เช่น การพิจารณาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เป็นต้น

หมวด ๙ การปกครองท้องถิ่น มีความคิดเอาไว้ว่าจะพยายามกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นโดยจะถือหลักการปกครองตนเอง เช่น อาจให้ท้องถิ่นมีอิสระในทางการภาษีอากรตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เป็นต้น

หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เป็นผู้วินิจฉัย เป็นต้น

ที่ได้ยกตัวอย่างมาให้ดูทั้งหมดนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างกลไกและองค์การของระบอบประชาธิปไตย นั้น รัฐธรรมนูญอาจกำหนดขึ้นตามสภาพและเหตุการณ์ของบ้านเมืองแต่ละสมัย มิได้มีอย่าง เดียวเป็นการตายตัว บางโอกาสอาจจะกำหนดไว้มากมาย บางโอกาสอาจจะกำหนดไว้สั้นแต่ พอควร ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของประเทศชาติตามความเหมาะสมของแต่ละยุคแต่ละ สมัย ซึ่งเมื่อกำหนดลงไปแล้วเมื่อมีความจำเป็นก็แก้ไขเพิ่มเติมปรับปรุงกันไป

กลไก องค์การ ตลอดจนแนวทางที่จะดำเนินการทั้งปวงก็แจ้งไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือ ไม่ก็ในระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น ในระเบียบการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรเป็นต้น ยก ตัวอย่าง ในการจะออกพระราชบัญญัติสักฉบับหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติตั้งมหาวิทยาลัย แห่งใหม่ คณะรัฐมนตรีจะเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎร จะพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ เมื่อเห็นว่าสมควรแล้ว สภาผู้แทน ราษฎร ก็จะรับหลักการ แล้วก็ส่งไปร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังคณะกรรมการการศึกษาของสภา เพื่อพิจารณา ในรายละเอียดทั้งปวง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดอยากจะแก้ไขรายละเอียดอันใดก็ต้องยื่น ความประสงค์และไปทำการชี้แจงต่อคณะกรรมการการศึกษาภายในเวลาที่กำหนด เช่น กำหนดว่าภายใน ๗ วันเป็นต้น หรือที่เรียกว่าให้แปรญัตติได้ภายใน ๗ วันนั่นเอง เมื่อ คณะกรรมการการศึกษาพิจารณาเสร็จแล้วก็เสนอมายังสภาผู้แทน ราษฎรเพื่อพิจารณาได้ เถียงกันอีกตามนัยที่คณะกรรมการเสนอมา นับว่าสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเป็นครั้งที่ ๒ หรือวาระที่ ๒ เมื่อแก้ไขกันเสร็จในครั้งที่ ๒ นี้แล้ว ก็ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ทุ ติงฉบับตั้งแต่ต้นเพื่อความไม่ประมาทเป็นครั้งที่ ๓ หรือวาระที่ ๓ ว่าจะรับไว้ได้หรือไม่ ถ้าเห็นว่าเหมาะสมก็รับไว้ แล้วก็ส่งไปวุฒิสภา (ถ้ามีวุฒิสภา) เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หนึ่งในการที่สภาผู้แทนราษฎรจะรับหลักการในวาระที่ ๑ หรือไม่ หรือการจะรับรองราย ละเอียดในวาระที่ ๒ หรือไม่ หรือการจะรับเอาไว้ทั้งหมดเป็นวาระที่ ๓ หรือไม่นั้น ย่อม ใช้วิธีการลงคะแนนเสียงทั้งสิ้น ถ้าเสียงส่วนมากให้รับไว้ จึงรับไว้ดำเนินการต่อไป ถ้า หากในวาระที่ ๑ สภาผู้แทนราษฎรไม่รับ ก็แปลว่าตกไป เลิกกันไป

ถ้ามีวุฒิสภา ก็ส่งร่างกฎหมายที่ผ่าน สภาผู้แทน ราษฎรแล้วนั้นไปยังวุฒิสภา เมื่อ วุฒิสภาพิจารณาเห็นด้วยแล้ว ก็ส่งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระ กรุณาทรงลงพระปรมาภิไธยในกฎหมายฉบับนั้น โดยมีนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระ

บรมราชโองการ (คือนายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบ) เสร็จแล้วจึงส่งกฎหมายนั้นไปประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาต่อไป และด้วยเหตุนี้เองเราจึงกล่าวว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจออกกฎหมาย หรืออำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา

ตัวอย่างที่กล่าวมานี้ พอจะชี้ให้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นมีองค์การและกลไกหรือวิธีดำเนินการอย่างไรพอเป็นสังเขป ข้อสำคัญนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้บัญญัติธรรม กลั่นกรองกันหลายชั้นจนถึงองค์พระมหากษัตริย์ นับว่าเป็นการรอบคอบและได้มีส่วนร่วม ร่วมกันหลายระดับ

๒. พระมหากษัตริย์

เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ได้กล่าวไว้มากแล้วในบทต้น ๆ สำหรับ ณ ที่นี้จะ เป็นเพียงแต่สรุปยกเอาใจความสำคัญมาให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น ดังนี้

- ในประเทศไทยผู้เป็นประมุขหรือผู้ใช้อำนาจในการปกครองแผ่นดินนั้น ได้แก่ พระมหากษัตริย์ ตั้งแต่แรกเริ่มแผ่นดินไทยมา พระมหากษัตริย์ทรงรวบรวมคนไทย ตั้งขึ้นเป็นชาติไทย ทรงขยายอาณาเขตของประเทศออกไปอย่างกว้างขวาง ทรงกอบกู้ชาติขึ้นใหม่เมื่อถึงคราวพลีภัยพล้ำแก่ศัตรู ทรงดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างดีเยี่ยม จนทำให้ประเทศไทยได้เป็นเอกราชอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงตกเป็นเมืองขึ้นทุก ๆ ประเทศในสมัยที่มีการล่าเมืองขึ้น นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างล้นพ้น ไทยเป็นชนกตัญญูรู้คุณคุณ จึงได้เทอดทูน พระมหากษัตริย์ ของตน ไว้ทุกยุค ทุกสมัย ทั่วราบเท่าทุกวันนี้
- พระมหากษัตริย์ทรงเป็นมิ่งขวัญ และเป็นหลักชัยของชาติ ความดี ความงาม และความจริงทั้งปวงในชาติไทย ย่อมจะมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลางในการที่จะได้รับการส่งเสริมให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น
- ในประเทศไทย ใช้วิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามวิธีการนี้พระมหากษัตริย์จึงทรงใช้อำนาจอธิปไตยตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ กล่าวคือทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล
- พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง และดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

- การที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยนั้น ต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือผู้
อื่นใดตามที่กำหนดไว้ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ กล่าวคือเป็นผู้
รับผิดชอบ ทั้งนี้ เป็นเพราะถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง
- พระมหากษัตริย์ไทยทรงตั้งพระองค์อยู่ในแนวทางของทศพิธราชธรรม อัน
เป็น ธรรมะ หรือ หลัก การ ปกครอง ของพระมหากษัตริย์สืบมาแต่ครั้ง โบราณ
ทศพิธราชธรรมมี ๑๐ ประการ ซึ่งจะขอกล่าวซ้ำอีกครั้ง คือ

ทาน คือ การให้ เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
เสรีภาพให้แก่ทาสทั้งปวง คือ ให้เลิกทาส

สัจ คือ ตั้งอยู่ในศีล ให้เกิดความบริสุทธิ์

บริจาค คือ การสละ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงสละพระชนม์ชีพ
ในการที่จะกอบกู้เอกราชของชาติ

อาชุขวิ คือ ความซื่อตรง เมื่อปากว่าอย่างไรแล้ว ก็จะทำดังปากว่าทุกอย่าง

มททวิ คือ ความอ่อนโยน

ตบิ คือ ความเพียร เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันได้
ทรงพระราชกรณียกิจอย่างมากมายเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร
ทั้งมวล

อกุโธระ คือ ความไม่โกรธ ไม่ทรงก่อเวรแก่ผู้ใด

อวิหีสณฺจ คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทรงบำบัติทุกข์บำรุงสุขของราษฎรในโอกาส
ต่างๆ

ขณฺติญจ คือ ความอดทน ทรงอดทนต่อความทุกข์โศกและควมยากลำบาก
ต่างๆ

อวิโรชนิ คือ การทรงตั้งอยู่ในชาติเดียวราชประเพณี เช่น ไม่ทรงประพฤติผิด
จากพระราชมารยาตวัตร ไม่ทรงประพฤติให้กลาตจากความยุติธรรม

- ขอให้ทบทวนดูตาม “ข้อ ๓.๒ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
เป็นประมุข” ในหนังสือเล่มนี้ด้วย

๓. รัฐสภา

- ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนพลเมืองจะต้องทำหน้าที่ออกกฎหมายหรือ
ทำหน้าที่นิติบัญญัติเอง ดังนั้นประชาชนจากแหล่งต่างๆ หรือจากจังหวัดต่างๆ

ก็ส่งตัวแทนหรือผู้แทนของตน เข้ามาช่วยกันทำหน้าที่ดังกล่าวนั้น ผู้แทนราษฎรเหล่านี้มีจำนวนหลายร้อยคนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมตัวกันเข้าเป็นสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ต่อไปนี้

- ออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับในบ้านเมือง
- ควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล
- ควบคุมงบประมาณของแผ่นดิน
- ในบางประเทศเมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ยังมีสภาที่สูงขึ้นไปอีกเรียกว่า วุฒิสภาหรือสภาสูง แต่บางประเทศก็ไม่มี วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสถานเรียกรวมกันว่า รัฐสภา
- ที่ว่ารัฐสภาทำหน้าที่ออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับในบ้านเมืองนั้น ได้ยกตัวอย่างอธิบายให้เห็นไว้ก่อนแล้วในหัวข้อที่อธิบายเรื่องรัฐธรรมนูญ โดยกล่าวไว้ตั้งแต่ต้น คือการเสนอกฎหมายจนถึงการประกาศใช้กฎหมายนั้นๆ ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
- ที่ว่ารัฐสภาทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลนั้น ก็คือการที่คณะรัฐบาลจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาเสียก่อนว่า จะทำอะไรบ้างในการบริหารบ้านเมือง เมื่อสภาเห็นชอบกับนโยบายแล้ว จึงจะไปบริหารงานของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ได้ นอกจากนั้นแล้วในระหว่างที่เป็นรัฐบาลอยู่นั้น สมาชิกของสภาอาจตั้งกระทู้ถามรัฐบาลได้ในเรื่องที่สงสัย หรือโดยปกติสมาชิกของสภาอาจรวมตัวกันเข้าขอซักถามไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้ง คณะหรือเป็นรายบุคคลก็ได้ในเมื่อเห็นว่าปฏิบัติงานไม่ได้ผล ถ้าปรากฏว่าปฏิบัติงานผิดพลาดจริงๆ รัฐบาลก็อาจจะลาออกไป เพื่อจะได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่เข้าบริหารงานต่อไป
- ที่ว่ารัฐสภาทำหน้าที่ควบคุมงบประมาณของแผ่นดินนั้น ก็คือคณะรัฐบาลจะต้องกำหนดในแต่ละปีว่าจะหารายได้มารวมจำนวนเท่าใด และจะต้องจ่ายไปสำหรับการทะนุบำรุงประเทศและป้องกันประเทศในเรื่องอะไรบ้าง รวมเป็นเงินเท่าใด เป็นต้น แล้วเสนอต่อสภา ตามที่เรียกกันว่า เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ในการพิจารณาในวาระที่ ๑ สภาผู้แทนราษฎร

จะพิจารณาในหลักการถ้าเห็นสมควรว่า การรับการจ่าย เกิดประโยชน์ เหมาะสมแล้ว ก็จะได้รับหลักการ แล้วก็ส่งไปให้คณะกรรมการวิชาการวิสามัญเพื่อพิจารณาในรายละเอียดเท่านั้น สมาชิกผู้ใดจะขอแก้ไขรายละเอียดก็อาจไปพิจารณาพร้อมกับคณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้ในตอนนั้น เสร็จแล้วส่งกลับมายังสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งเพื่อพิจารณาเป็นวาระที่ ๒ ตามที่คณะกรรมการวิชาการวิสามัญนั้นแจ้งมา เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ให้พิจารณาเป็นครั้งสุดท้ายทั้งฉบับเป็นวาระที่ ๓ เมื่อออกคะแนนเสียงตกลงรับแล้ว ก็ให้ส่งไปวุฒิสภา (ถ้ามี) เมื่อวุฒิสภารับรองแล้ว ก็ให้ดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศเป็นกฎหมายต่อไป เมื่อเป็นกฎหมายแล้ว กระทรวงทบวงกรมทั้งปวงจึงจะใช้จ่ายเงินในกิจการต่างๆ ได้

๔. คณะรัฐมนตรี

- ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนพลเมืองจะต้องทำหน้าที่บริหารแผ่นดินของตนเอง ดังนั้นจึงกำหนดบุคคลขึ้นคณะหนึ่งซึ่งอาจจะมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบ้างและเป็นบุคคลที่เหมาะสมบ้างก็ได้ ซึ่งทั้งหมดก็เป็นประชาชนนั่นเอง เพื่อให้ทำหน้าที่บริหารงานเรียกว่าคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีจะ ประกอบด้วยบุคคล ชนิดใดบ้างนั้น ก็ได้แล้วแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ อาจจะเป็นผู้แทนราษฎรทั้งหมด หรืออาจจะไม่เป็นผู้แทนราษฎรเลย หรือว่าอาจจะเป็นผู้แทนราษฎรบางส่วน ก็ได้แล้วแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ของบ้านเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัย
- คณะรัฐมนตรีย่อมประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ และอาจจะมีรัฐมนตรีช่วยว่าการด้วยก็ได้ หรืออย่างอื่นตามที่รัฐธรรมนูญจะกำหนด
- คณะรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของประเทศ เช่น การป้องกันประเทศ การศึกษา การเศรษฐกิจ การสาธารณสุข การเกษตรและสหกรณ์ ฯลฯ ทั้งนี้ตามนัยของนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้วต่อรัฐสภา รัฐสภาย่อมคอยเฝ้าดูการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีอยู่เสมอ ตามปกติถ้าเห็นว่าบริหารงานไม่ได้ผล รัฐสภาก็อาจลงมติไม่ไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีบางคนที่เกี่ยวข้อง อาจจะต้องพ้นจากตำแหน่งไป

- อนึ่งตามปกติ ถ้ามีเรื่องขัดแย้งกันมากมายและคณะรัฐมนตรีเห็นว่าตนได้บริหารงานโดยชอบธรรมแล้ว แต่สภาผู้แทนราษฎรก็ยังขัดขวางอีก ในกรณีเช่นนี้คณะรัฐมนตรีก็อาจกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอให้พระมหากษัตริย์ทรงยุบสภาผู้แทนราษฎรเสียได้ เพื่อให้เลือกผู้แทนราษฎรกันใหม่

๕. ศาลยุดิธรรม

- เมื่อมีเรื่องฟ้องร้องกันขึ้น จะเป็นระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับรัฐก็ตาม ศาลยุดิธรรมจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยและพิพากษาคตามตัวบทกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างที่สุด
- แม้ว่ารรัฐจะเป็นโจทก์ฟ้องร้องเอกชน แต่ถ้ศาลพิจารณา แล้วเห็นว่าเอกชนผู้นั้นไม่ผิด ก็ยกฟ้องเสียได้
- ดังนั้นจึงเห็นว่า ศาลยุดิธรรมนั้นจะต้องอยู่เป็นอิสระ จะให้อยู่ภายใต้บังคับหรืออิทธิพลของคณะรัฐมนตรี หรือรัฐสภา หรือใครๆ ก็ไม่ได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อว่าจะได้พิพากษาอรรถคดีทั้งปวงโดยยุติธรรมที่สุด ไม่ต้องเกรงกลัวต่ออำนาจบีบบั่นใด ๆ จากฝ่ายใด
- เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมอย่างแน่ชัด เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินไปแล้ว ถ้ายังไม่เป็นที่พอใจของโจทก์หรือจำเลย ก็อาจร้องเรียนเพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาอีกได้ และเมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินไปแล้ว ถ้ายังไม่เป็นที่พอใจอีก ก็อาจร้องเรียนเพื่อให้ศาลฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดพิจารณาอีกได้เป็นครั้งสุดท้าย จะเห็นว่าการพิพากษากันได้ถึงสามชั้น นับว่าเป็นเครื่องประกันความยุติธรรมได้เพียงพอ
- ในเมื่อมีความยุติธรรมในแผ่นดิน และในเมื่อผู้รักษากฎหมายทุก ๆ ฝ่ายปฏิบัติงานโดยเคร่งครัดกฎหมายก็มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ บ้านเมืองก็จะอยู่ในสภาพสงบเรียบร้อย พลเมืองไม่ตกอยู่ในสภาพของความกลัวหรือความกังวล น้ำใจประชาธิปไตยก็จะออกงามอย่างมั่นคงในใจของประชาชนทั่วไป เช่นนี้แล้วระบอบประชาธิปไตยก็มีโอกาสที่จะก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง

๖. พรรคการเมือง

- ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนพลเมืองมีหน้าที่เลือกบุคคล เป็นผู้แทนตัว เพื่อให้ไปทำหน้าที่ปกครองบ้านเมืองหรือบริหารบ้านเมืองแทนตัว เพื่อให้เกิดประโยชน์และความก้าวหน้าของประเทศชาติ
- บุคคลอันเหมาะสมที่ประชาชนจะเลือกนั้นอยู่ที่ไหน มีความสามารถอย่างไร มีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง ในการที่จะปกครองบ้านเมืองและที่จะทำให้เกิดความปลอดกลียมั่นคงและความก้าวหน้าขึ้นในประเทศชาติ ประชาชนย่อมต้องการที่จะได้ทราบในเรื่องเหล่านี้ ย่อมต้องการจะได้เห็นหน้าหรือรู้จักผู้ที่จะไปเป็นผู้แทนของตน ประชาชนเองทุกคนก็มีความคิดความเห็นเกี่ยวกับการที่จะทะนุบำรุงบ้านเมืองด้วยกันทั้งนั้น ความคิดเห็นเหล่านั้นทำอย่างไรจึงจะนำไปใช้ในการปกครองบ้านเมืองได้บ้าง
- เมื่อประสบกับปัญหาเหล่านั้น ประชาชนผู้ที่มีความคิดความเห็นใกล้เคียงกัน และสนใจที่จะเสนอตัวเข้ารับการเลือกเพื่อเป็นผู้แทน ก็รวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่ม ช่วยกันออกความคิด กำหนดแนวทางและวิธีการต่าง ๆ ในการบริหารบ้านเมืองไว้เป็นการแน่นอน เสาะแสวงหาตัวบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการงาน และมีความเข้าใจในการบริหารบ้านเมืองมาไว้ในกลุ่มของตน แล้วก็เสนอตัวบุคคลนั้น ๆ พร้อมทั้งแนวความคิดในการปกครองบ้านเมือง เพื่อประชาชนทั่วไปจะได้ทราบ กลุ่มดังกล่าวนี้เรียกว่า พรรคการเมือง ซึ่งก็คงจะมีหลายกลุ่ม หรือหลายพรรค ประชาชนพลเมืองจะต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองว่าจะเลือกพรรคใดให้เป็นผู้แทนของตน ถ้าไม่ใช้ปัญญาไตร่ตรอง เลือกไปโดยไม่ใช้เหตุผลแล้ว ก็จะเลือกคนผิด เกิดผลร้ายได้
- ตามปกติ พรรคการเมืองใดมีบุคคลที่ได้รับการเลือกให้เป็นผู้แทนราษฎรมากที่สุด และมีจำนวนพอเพียงด้วย ก็ได้รับการกิจให้จัดตั้งรัฐบาล ส่วนพรรคการเมืองที่มีบุคคลได้รับเลือกรองลงมา ก็จะเป็นฝ่ายค้าน แต่ทั้งนี้ก็ยอมแล้วแต่ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ประการใด เพื่อจะได้เหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ของประเทศในแต่ละยุคแต่ละสมัย
- ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โดยปกติแล้วพรรคการเมือง เป็นกลไกสำคัญในการเลือกผู้แทนราษฎร ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นการปกครอง

ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นไปได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น แต่ถ้าวรรณาการเมืองใดไม่สุจริตต่อบ้านเมือง ก็จะต้องถือโอกาสรับเลือกเป็นผู้แทน เข้าไปทำลายชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ได้สะดวกยิ่งขึ้นเช่นกัน ด้วยเหตุนี้บรรณาการเมืองที่ไม่สุจริตตามนัยดังกล่าว ก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้ตั้งขึ้นในแผ่นดิน เนื่องจากการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นอันมาก ดังนั้นถ้าบุคคลเหล่าใดไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์แล้ว ก็ย่อมจะต้องถือโอกาสเอาเสรีภาพที่ได้รับจากระบบประชาธิปไตยนี้แหละกระทำการต่างๆ เข้าทำลายประชาธิปไตยเสียเอง ซึ่งเป็นภัยต่อชาติบ้านเมืองอย่างใหญ่หลวง

— ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการจำเป็นยิ่ง ที่จะต้องช่วยกันอบรมชี้แจงหรือสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยเสียก่อน ถ้ายังไม่เข้าใจก็คงจะมีบรรณาการเมืองได้โดยยาก

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดคือข้อ ๑ สภาพ ปัญหา ความต้องการ ในการปกครอง ข้อ ๒ ความเป็นมาของการปกครอง ข้อ ๓ ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ ข้อ ๔ โครงสร้าง กลไก องค์การของระบอบประชาธิปไตยนี้ ย่อมจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนเรื่องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และย่อมจะช่วยให้เกิดความเข้าใจหรือเกิดความพร้อมพอสอดคล้องในการที่จะเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๕. ธรรมสำหรับการปกครอง ได้แก่ สัจธรรม อปทานิยธรรม

ได้กล่าวมาแล้วในข้อต้นๆ ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นจะต้องมีน้ำใจประชาธิปไตย ควบคู่กันไป กล่าวคือ ต้องมีการธรรม สามัคคีธรรม และ บุญธรรม ประจำใจอย่างแน่นแฟ้นในใจของประชาชนพลเมืองทุกคน พระมหากษัตริย์อันเป็นประมุขของชาติก็ทรงมีทศพิธราชธรรม เป็นเครื่องยึดถือ

นอกจากการธรรม สามัคคีธรรม และบุญธรรม อันเป็นพื้นฐานแล้ว ยังมีธรรมอื่น ๆ อีกมากอันคู่ควรกับประชาชนในสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจาก

ประชาชนจะต้องทำหน้าที่ปกครองประเทศเอง ดังนั้นธรรมใดที่เอื้ออำนวยแก่การที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ก็ควรที่จะได้นำมาศึกษาและปฏิบัติ

สำหรับในโอกาสนี้ จะได้นำเอาสัปปริสธรรม และอภิธานิธรรม มากล่าวไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและดำรงชีวิต

สัปปริสธรรม คือ ธรรม หรือ คุณค่า หรือ น้ำใจ สำหรับสัตว์บุรุษ สัตว์บุรุษ แปลว่า บุคคลที่ดี บุคคลที่น่านับถือ บุคคลที่มีสัมมาทิฐิคือที่มีความเข้าใจอันถูกต้อง ผู้ที่มีภารกิจในการที่จะปกครองประเทศคือประชาชนพลเมืองทั้งปวงนั้น ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอันถูกต้องและเป็นบุคคลที่ค่านับถือ อย่างแน่นอน

ดังนั้นสัปปริสธรรม จึงเป็นของสำคัญสำหรับบุคคลทั้งปวงในระบอบประชาธิปไตย ธรรม สำหรับสัตว์บุรุษ หรือ สัปปริสธรรมนั้น มีกล่าวไว้ ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ สัปปริสธรรมมี ๗ อย่าง คือ

๑. รัชมัญญตา

ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เช่น ควรจะได้เข้าใจว่าสิ่งทั้งหลายย่อมมีสาเหตุ เมื่อประสบกับปัญหาอะไร ก็ควรจะได้สืบดูสาเหตุทันที

๒. อตักัญญตา

ความเป็นผู้รู้จักผล เช่น ควรจะได้เข้าใจว่าที่ได้ประสบผลเช่นนั้น หรือที่จะมีช้อยติเช่นนั้น ก็เพราะเป็นผลมาจากเรื่องอะไร ถ้าบุคคลประพฤติชั่ว ผลที่ได้รับก็คือความชั่ว

๓. อัตตัญญตา

ความเป็นผู้รู้จักตน เช่น เข้าใจตนเองว่า มีความรู้และความสามารถแค่ไหน มีความชำนาญในเรื่องใด แล้วก็วางตัวหรือประพฤติตัว หรือให้ความร่วมมือให้เหมาะสม

๔. มัตตัญญตา

ความเป็นผู้รู้ประมาณ เช่น เข้าใจที่จะประมาณได้ว่าสภาพในขณะนี้เป็นอย่างไร สภาพอันถูกต้องที่ควรจะเป็นนั้น ควรจะเป็นอย่างไร แต่จะไปสู่สภาพที่ต้องการโดยทันทียังกระทำไม่ได้ ดังนั้นควรจะได้ทำอย่างไร อาจจะต้องเตรียมให้เกิดความพร้อมเสียก่อน เป็นต้น

๕. กาลัญญา

ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควร เช่น เข้าใจว่าเวลาใด
ควรประพฤติเช่นนั้น และเวลาใด ไม่ควรประพฤติเช่นนั้น
เป็นต้น

๖. ปริสัจฉา

ความเป็นผู้รู้จักประชุมชนและกิจที่จะต้องประพฤติต่อ
ประชุมชนนั้น ๆ เช่น เข้าใจใช้กริยาอ่อนน้อมเมื่ออยู่ใน
ท่ามกลางสภาพชนหรือรู้จักใช้ความท้าวหาญใน โอกาสที่จะ
ต้องผจญกับภัยต่าง ๆ เป็นต้น

๗. ปุคคลปโรปรัญญา

ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล ว่าเป็นคนดีควรคบ หรือเป็น
คนไม่ดีไม่ควรคบ เช่นเข้าใจรู้จักเลือกคนดีไปเป็นผู้แทน
ของตน เป็นต้น

ประการที่ ๒ สัปปริสธรรม มีอีก ๗ อย่างคือ

๑. สัตบุรุษประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ คือ มีศรัทธา มีความละเอียดต่อ
บาป มีความกลัวบาป เป็นคนไถยนิได้ฟังมาก เป็นคนมีความเพียร
เป็นคนมีสติมั่นคง เป็นคนมีปัญญา
๒. จะปรึกษาสิ่งใด ๆ กับใคร ๆ ก็ไม่ปรึกษาเพื่อจะเบียดเบียนตน และผู้อื่น
๓. จะคิดสิ่งใดก็ไม่คิด เพื่อจะเบียดเบียนตนและผู้อื่น
๔. จะพูดสิ่งใดก็ไม่พูด เพื่อจะเบียดเบียนตนและผู้อื่น
๕. จะทำสิ่งใดก็ไม่ทำ เพื่อจะเบียดเบียนตนและผู้อื่น
๖. มีความเห็นชอบ เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น
๗. ให้ทานโดยเคารพ ไม่ทำอาการคู้ทั้งเสีย

อปปริหานิยธรรม เป็นธรรมหรือคุณค่าหรือหัวใจ อันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไป
เพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ อย่าง

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
๒. เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก
และพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ
๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติ
ไว้แล้ว สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้

๔. ศึกษาลေ้าไคเป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น
เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน
๕. ไม่ลุ่มำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น
๖. ยินดีในเสนาสนะป่า
๗. ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณร ซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอ
ให้มา ที่มาแล้ว ขอให้อยู่เป็นสุข

จะสังเกตเห็นว่า ถึงแม้จะกล่าวโดยตรงสำหรับสงฆ์ แต่ก็นำมาใช้โดยอนุโลมได้สำหรับ
ประชาชนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประชุม และการมีใจเคารพนับถือ ซึ่งต้องใช้
ในระบอบประชาธิปไตยอยู่มาก

ข้อ ๖ การนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวัน ก็คือการที่นำเอาหลักประชาธิปไตย
ต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วในตอนต้น ๆ มาใช้ในการปฏิบัติตนในแต่ละวันของชีวิตของเรา การกระ
ทำดังกล่าวนี้ บางทีก็เรียกว่าการถือเอาประชาธิปไตยเป็นวิถีแห่งชีวิต ก็อาจจะเรียกได้
เหมือนกัน

หลักประชาธิปไตยต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น ถ้าจะสรุปไว้ด้วยกันแล้ว ก็ปรากฏ
ว่ามี ๔ ข้อดังนี้ :—

๑. หลักแห่งน้ำใจ อันประกอบด้วย การวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม
๒. หลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค
๓. หลักแห่งกฎหมาย
๔. หลักแห่งการแยกอำนาจในการปกครอง

ในขั้นแรก ถ้าเรายึดมั่นในหลักแห่งน้ำใจ ก็แปลว่าเราปฏิบัติตนโดยการให้เกียรติ
และการระผู้อื่นเสมอทั้งกาย วาจา และใจ (คือการวธรรม) เราให้ความร่วมมือช่วย
เหลือและยินดีมีส่วนร่วมในกิจการงานของหมู่เหล่าของเราตามที่เรานัก (คือสามัคคีธรรม) และ
เราใช้เหตุผลไตร่ตรองเป็นขั้น ๆ เสมอในการกระทำทั้งปวงเช่น คิดว่าอะไรคือปัญหาหรือ
เรื่องราวที่แท้จริง อะไรคือสาเหตุของเรื่องราวนั้น และถึงนั้นควรจะโต้แก้ไขตรงสาเหตุ
นั้น ๆ ด้วยการมีเหตุผลและสติ ไม่ใช่หลงไปการวะในทางที่ผิดหรือร่วมมือในทางที่ผิด (คือ
ปัญญาธรรม)

ถ้าเราปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำหรือทุก ๆ วันในชีวิตของเรา เราก็จะได้บุญนิสัยหรือน้ำใจประชาธิปไตย เป็นพื้นฐานอยู่ในใจอย่างลึกซึ้งขึ้น

ดังนั้นในขั้นต่อไปเมื่อนิสัยเป็นประชาธิปไตยแล้ว ในการที่จะปฏิบัติตนตามหลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค หลักแห่งกฎหมาย และหลักแห่งการแยกอำนาจในการปกครองนั้นก็จะรู้สึกว่ายากคล่องกับการวรรกรรม หรือ สามัคคีธรรม หรือ ปณญารธรรม ทั้งสิ้น เช่นนั้นแล้วก็จะทำให้เกิดศรัทธาและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย และยินดีที่จะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีกษัตริย์เป็นประมุขด้วยความจริงใจ

ยกตัวอย่าง เช่น เรากล่าวว่าเสรีภาพนั้นย่อมอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้ก็พอจะเข้าใจได้ เพราะว่าเราอาศัยอยู่กันมากจนเป็นหมู่เป็นเหล่า ถ้าจะทำอะไรทุกอย่างตามใจตนก็จะกลายเป็นการเกิดเรื่องร้ายแก่ผู้อื่นได้ ซึ่งไม่ถูกหลักการวรรกรรม ดังนั้นก็จำเป็นต้องจำใจอยู่เองที่ต้องจำกัดเสรีภาพไว้ในกรอบของกฎหมาย

ยกตัวอย่างอีกเช่นเรากล่าวว่าอำนาจในการปกครองบ้านเมืองคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการนั้น จะต้องแยกไว้ในบุคคลหลายฝ่ายที่เขามีความสามารถเป็นอย่าง ๆ ไป จะมารวมไว้ในคน ๆ เดียว หรือคนหมู่เดียว ย่อมไม่ได้ ถ้าเราใช้ปณญารธรรม ไตรตรองดูสาเหตุและเหตุผลอันจะติดตามมา กล่าวคือผู้ที่มีอำนาจไว้ทั้ง ๓ ประการก็จะเป็นผู้เผด็จการ และราษฎรก็จะหมดเสรีภาพอันควรมี เช่นนั้นแล้วก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องระบอบประชาธิปไตยยิ่งขึ้น และปฏิบัติตนได้เหมาะสม

ขอชักตัวอย่างอีกครั้ง เช่น เรากล่าวว่า กฎหมู่ไม่ใช่เสรีภาพ และไม่ใช่ประชาธิปไตย อนันท์ก็พอมองเห็นว่า กฎหมู่นั้นเป็นการรวมพวกกันไปในทางที่ผิด เป็นการไปข่มเหงผู้หนึ่งกดขี่ผู้หนึ่งเพื่อเกิดผลแก่ตัวเองเท่านั้น เป็นการผิดหลักการวรรกรรม เป็นการสามัคคีไปในทางที่ผิด เป็นการใช้เสรีภาพเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ ผิดหลักแห่งกฎหมาย เป็นการร่วมมือในทางที่ผิด ผิดหลักสามัคคีธรรมอันแท้จริง เป็นการไม่ใช่ให้เหตุผลหรือสติ ซึ่งผิดหลักปณญารธรรม

ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ถ้าหากว่าเรายึดมั่นและปฏิบัติตนตามแนวของหลักการใหญ่ ๆ ทั้ง ๔ ประการนั้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตในบ้านของเราเอง ในห้องเรียน ในชุมชนที่เราอาศัยอยู่ และที่อื่น ๆ อย่างเคร่งครัดแล้ว ความเป็นประชาธิปไตยก็จะปรากฏขึ้นในสังคมนั้น ๆ หรือในประเทศของเรา ถ้าไม่ปฏิบัติตามหลักใหญ่ ๆ ทั้ง ๔ ประการนั้นจน

เป็นนิสัย จนเป็นของประจำวันในชีวิตไม่ว่าจะอยู่แห่งใดแล้ว ระบบประชาธิปไตยก็คงจะต้องล้มเหลวอีก

ท้ายที่สุดนี้ก็ขอสรุปว่า ในขั้นแรกเมื่อมีนิสัยเป็นประชาธิปไตยตามหลักแห่งน้ำใจแล้ว พอถึงขั้นต่อไปที่จะใช้หลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค หรือหลักกฎหมายหรือหลักแห่งการแยกอำนาจก็อาจจะใช้เสรีภาพหรือสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของเราด้วยความถูกต้อง ด้วยความเข้าใจ และด้วยความซาบซึ้ง ไม่ก่อให้เกิดกฎหมายหรือความวิบัติต่าง ๆ หรือสิ่งที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอื่น ๆ ขึ้นในสังคมหรือในประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทุกคน

๔. หน่วยการศึกษาเพื่องานอาชีพ

ความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาด้านวิชาการ (หรือวิชาสามัญ) ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความสามารถ รู้จักคิดหาเหตุและผล ส่วนการศึกษาด้านวิชาชีพคือ การศึกษาที่ มุ่งที่จะสำรวจความสนใจ ความถนัด และให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาชีพ สำหรับเป็นรากฐานของการศึกษาระดับสูงต่อไป หรือนำไปประกอบอาชีพได้ในกรณีที่ไม่มีศึกษาต่อ และในขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะให้ผู้เรียนได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวโน้มของอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่นของตนเอง และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพด้วย

ความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาก็คือ การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะไปประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ในสมัยก่อนการศึกษาเพื่องานอาชีพเป็นหน้าที่ของครอบครัว คือ บิดามารดาหรือญาติ ที่จะเป็นผู้สอนวิชาชีพแก่ลูกหลานของตนเอง เช่น ลูกชาวนา ก็จะเรียนวิธีการทำนาจากบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัว ลูกพ่อค้า ก็จะเรียนวิธีการค้าขายจากร้านของตน และลูกของขุนนางข้าราชการ ก็เรียนวิธีการปฏิบัติราชการจากบิดาของตน เป็นต้น

ในเวลาต่อมาสภาพของสังคมได้เปลี่ยนไป หน้าที่ในการให้การศึกษาเพื่อประกอบอาชีพเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ในระยะแรกๆ ประเทศไทยมุ่งที่จะผลิตคนเข้ารับราชการสำหรับการพัฒนาประเทศ การศึกษาในโรงเรียนมุ่งที่จะสั่งสอนเพื่อให้ออกไปประกอบอาชีพรับราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันตำแหน่งของทางราชการไม่กว้างที่จะขยายได้รวดเร็วทันกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั่วทุกคนได้ ดังนั้นการศึกษาในปัจจุบันจึงเน้นงานอาชีพทุกระดับ ตั้งแต่อาชีพที่ต้องการฝึกอบรมไม่มากนักไปจนถึงอาชีพที่ต้องการฝึกอบรมหลาย ๆ ปีติดต่อกัน

อาชีพทุกอาชีพในปัจจุบันได้พัฒนาไปจากรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติ เช่น การประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำเป็นต้องใช้ปุ๋ย ใช้เครื่องจักรกล การคัดเลือกพันธุ์หรืออาชีพอื่นก็เป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพมีการดำเนินการหลายระดับ เช่น เริ่มจากชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยต่างๆ ส่วนการศึกษานอกโรงเรียนนั้นมีการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพในระดับประถมศึกษาและมัศึกษานั้นเพื่อสำรวจความสนใจ ความถนัด และให้นักเรียนได้มีความรู้เบื้องต้นพอที่จะประกอบอาชีพ ไม่จำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมเป็นพิเศษ ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการฝึกงานนอกโรงเรียนนั้น มุ่งที่จะให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถ เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้

อาจสรุปได้ว่าการศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การให้การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ ทราบแนวทาง อุปสรรค ปัญหาในการประกอบอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับสูงต่อไป

สภาพ ปัญหา และความต้องการของงานอาชีพเกษตรกรรมของท้องถิ่นและอุตสาหกรรม
การเกษตร

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมการเกษตร ปัญหาและความต้องการของงานอาชีพเกษตรกรรมของท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการเกษตรมี ดังนี้

๑. อาชีพเกษตรกรรมกับการพัฒนาประเทศ

ผลิตผลทางการเกษตร เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย นอกจากประชากรจะใช้บริโภคแล้ว ยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นสินค้าที่ทำรายได้สูงสุดให้แก่ประเทศตลอดมา

เมื่อรวมสินค้าเกษตรกรรมชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวโพด ผลิตภัณฑมันสำปะหลัง ยางพารา ปอแก้ว น้ำตาลทราย ฯลฯ เข้าด้วยกันแล้วประเทศไทยส่งสินค้าเกษตรกรรมออกคิดเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด ภาคว่าผลิตผลทางเกษตร จะยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตเป็นอย่างยิ่งต่อไป การเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรจะเป็นการช่วยให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีที่อยู่ที่ดี กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๒. ประชากรวัยทำงานในด้านเกษตรกรรม ประชากรในวัยทำงาน คือ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป หรือที่เรียกว่าแรงงาน แรงงานในการเกษตรเมื่อคิดเป็นร้อยละ จะมีประมาณร้อยละ ๘๒ ของแรงงานทั้งหมด เห็นได้ว่าการเกษตรนั้นมีแรงงานอยู่มาก

การเกษตรเป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศ และในขณะเดียวกันก็เป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และการเกษตรเป็นอาชีพที่คนไทยทำมาตั้งแต่ครั้งโบราณ จึงเป็นอาชีพที่ประสบกับปัญหาต่างๆ มาก ที่สำคัญคือ

๑) รายได้ต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอย่างอื่น สามารถอยู่ได้จากสถิติรายได้ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒,๘๓๙ บาท แต่ผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒๕,๒๒๙ บาท ซึ่งมากกว่าเกษตรกรถึง ๘.๘ เท่า เป็นต้น

๒) ที่ดิน ที่ดินทั้งหมดของประเทศไทยประมาณ ๓๒๑ ล้านไร่ เป็นที่ดินที่ถือครองเพื่อการเกษตรประมาณ ๑๑๓ ล้านไร่ ที่เหลือเป็นที่ป่าและอื่นๆ ในจำนวนที่ดินเพื่อการเกษตร ๑๑๓ ล้านไร่นั้นเป็นที่ดินที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสีย ๔๘ ล้านไร่ หรือเกือบครึ่งหนึ่งของที่ดินเพื่อการเกษตรอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เหลืออยู่ในภาคกลาง ๒๗ ล้านไร่ ภาคเหนือ ๒๒ ล้านไร่ และภาคใต้ ๑๔ ล้านไร่

ที่ดินเพื่อการเกษตรส่วนหนึ่งเกษตรกรเป็นเจ้าของ ส่วนที่เหลือต้องเช่าจากเจ้าของที่ดิน ปรากฏว่าเกษตรกรร้อยละ ๒๕ นั้นต้องเช่าที่ดินทำกิน และถ้าพิจารณาในแต่ละภาค เกษตรกรในภาคกลางต้องเช่าที่ดินทำกินสูงกว่าภาคอื่นๆ คือ ร้อยละ ๔๓ ของเกษตรกร รองลงไปได้แก่เกษตรกรในภาคเหนือ ส่วนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้มีการเช่าที่ดินทำกินน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากที่ดินในภาคกลางนั้นเป็นดินดี และมีพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตชลประทาน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพื้นดินไม่ดีและต้องอาศัยแต่น้ำฝน ทำให้ผลผลิตต่ำจึงไม่จูงใจผู้เช่า

เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้เช่าที่ดิน ทำให้เกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้ดูแลรักษาและบำรุงที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญเท่าที่ควร เพราะโดยปกติเกษตรกรจะไม่บำรุงรักษาดินใส่ปุ๋ยหรือขุดคลองส่งน้ำและต้องเสียค่าเช่าสูงทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลกำลังจะต้องแก้ไขปัญหานี้ด้วยวิธีปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น

๓) การชลประทาน ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีปัจจัยที่สำคัญคือน้ำ แต่เดิมมาเกษตรกรร่อนน้ำฝนที่ตกลงมาตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การร่อนน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียวนี้ยากแก่การควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการ บางปีน้ำท่วม บางปีฝนแล้ง การจัดหา^๕น้ำเพื่อการเกษตรในปัจจุบันจึงเน้นเรื่องการชลประทาน เพราะสามารถควบคุมปริมาณน้ำได้แน่นอนกว่า

ระบบชลประทานเพื่อการเกษตรนั้น รัฐบาลได้พยายามสร้างเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำแล้วส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่ทำการเพาะปลูก ทำให้พื้นที่ในเขตชลประทานสามารถทำการเพาะปลูกได้ปีละหลาย ๆ ครั้ง และได้ผลิตผลต่อไร่สูงกว่าพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานด้วย แต่การชลประทานของประเทศไทยยังไม่ได้ผลเต็มที่ แม้รัฐบาลได้กู้เงินจากต่างประเทศมาสร้างเขื่อนหลายแห่ง แต่พื้นที่ที่ได้รับน้ำชลประทานมีเพียงประมาณร้อยละ ๑๕ ถึง ๑๘ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศหรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๑๖ ล้านไร่เท่านั้น

ส่วนพื้นที่ที่เหลือเป็นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทาน การเพาะปลูกส่วนในพื้นที่ดังกล่าวก็ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมักจะได้ผลไม่แน่นอน จากการสำรวจรายได้เปรียบเทียบผลิตผลระหว่างพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานกับพื้นที่นอกเขตชลประทาน ปรากฏว่าในพื้นที่ในเขตชลประทานสามารถผลิตข้าวได้สูงกว่านอกเขตชลประทานถึงสองเท่า

๔) บัว ปัจจัยสำหรับการเกษตรรองจากที่ดินและน้ำได้แก่ปุ๋ย บัวเป็นอาหารของพืช การเพาะปลูกที่ใส่ปุ๋ยทำให้พืชได้รับธาตุอาหารได้เพียงพอตามจำนวนที่ต้องการ พืชจึงโตเร็วและให้ผลผลิตต่อไร่สูง บัวแบ่งออกสองชนิดใหญ่ คือ บัวธรรมชาติ ซึ่งมาจากซากของพืชสัตว์หรือมูลของสัตว์ กับปุ๋ยเคมีซึ่งได้มาจากขบวนการทางเคมี

เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรในประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย เกาหลี ไต้หวัน และญี่ปุ่น เกษตรกรไทยยังใช้ปุ๋ยน้อยกว่าเกษตรกรในประเทศดังกล่าวข้างต้นมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญสองประการ คือ ราคาปุ๋ยเคมีมีราคาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาผลิตผลที่ขายได้ ส่วนปุ๋ยธรรมชาตินั้นเกษตรกรใช้น้อยเนื่องจากขาดความรู้ แต่รัฐบาลได้พยายามให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องนี้

๕) การศึกษา ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอาชีพเกษตรกรก็คือ การศึกษา เนื่องจากแต่เดิมมาเชื่อกันว่า อาชีพเกษตรกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องศึกษา เคยทำมาอย่างไรในสมัยก่อนก็ทำไปอย่างเดิมและเยาวชนที่ได้รับการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนน้อย

ที่หวนกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้ผู้ที่ดำเนินอาชีพเกษตรกรรมได้รับการศึกษาน้อย ซึ่งคาดว่าในไม่ช้าประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะเห็นความสำคัญของอาชีพ จะได้ศึกษาหาความรู้สูงขึ้นและประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาต่าง ๆ ของอาชีพเกษตรกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรรมมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอีกมาก การพัฒนาประเทศมีความสัมพันธ์ระหว่างกิจการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยิ่ง เมื่อใดที่การเกษตรได้รับการพัฒนาจะส่งผลไปถึงประเทศโดยส่วนรวม ทุกคนมีส่วนในการพัฒนาการเกษตรของประเทศโดยการเตรียมตัวศึกษาหาความรู้เพื่อเตรียมตัวเป็นเกษตรกรที่ดีในอนาคต จะได้มีโอกาสเป็นผู้นำในการปรับปรุงการเกษตรของประเทศต่อไป

ปัญหาของอุตสาหกรรมและการเกษตร

อุตสาหกรรมการเกษตร หมายถึงการดำเนินการแปรรูปวัตถุดิบที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อสะดวกแก่การขนส่ง การเก็บรักษา หรือการบริโภค อุตสาหกรรมการเกษตรเป็นขบวนการต่อเนื่องจากการเกษตร เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการเกษตรจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อุตสาหกรรมการเกษตรมีขนาดแตกต่างกันตั้งแต่โรงงานขนาดเล็กที่ทำกันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่นการสาวไหม ทอผ้าไหม โรงงานแปรรูปอาหาร ไปจนถึงโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ใช้เงินทุนและคนงานเป็นจำนวนมาก เช่น โรงสีข้าว โรงงานน้ำตาล โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง อุตสาหกรรมห้องเย็น เป็นต้น

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมาก นอกจากช่วยให้คนมีงานทำแล้ว อุตสาหกรรมการเกษตรยังช่วยขยายตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และในขณะเดียวกันช่วยให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ราคาดีด้วย

อุตสาหกรรมการเกษตร มีแนวโน้มที่จะขยายจากอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพมากกว่าโรงงานขนาดเล็ก ทำให้ทุนในการผลิตต่ำกว่า และผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพดีกว่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเท่านั้น แต่สามารถส่งขายต่างประเทศ ทำเงินตราเข้ามาภายในประเทศอีกด้วย เช่น อุตสาหกรรมห้องเย็น อุตสาหกรรมผลไม้และผักกระป๋องซึ่งได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะเวลาที่ผ่านมา

เนื่องจากอุตสาหกรรมการเกษตรมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเกษตร คืออุตสาหกรรมการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยผลิตผลทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบในการผลิต ปัญหาของอุตสาหกรรมการเกษตรจึงเกี่ยวกับวัตถุดิบเป็นสำคัญ คือ

๑. ปัญหาวัตถุดิบ โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรแสวงหาวัตถุดิบมาป้อนโรงงานได้สองทางใหญ่ คือ โรงงานขนาดเล็กมักจะหาวัตถุดิบมาจากเกษตรกร และมักจะประสบกับปัญหาวัตถุดิบไม่พอเพียงที่จะป้อนโรงงาน แต่บางครั้งจะมีวัตถุดิบเกินความต้องการ ทำให้โรงงานไม่สามารถผลิตได้เต็มที่ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มักจะมีไร่ของตนเองเพื่อทำการเพาะปลูกป้อนโรงงานเอง ในกรณีนี้โรงงานสามารถควบคุมวัตถุดิบในปริมาณที่ต้องการได้

๒. ปัญหาคุณภาพของวัตถุดิบ เกษตรกรจำนวนมากไม่นิยมคัดเลือกพันธุ์ที่ดีทำให้ผลิตผลที่นำไปป้อนโรงงานมักมีคุณภาพต่ำ และไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ในกรณีที่โรงงานผลิตเพื่อส่งออก ถ้าสินค้าที่ผลิตได้คุณภาพต่ำ จะไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคในต่างประเทศ

อุตสาหกรรมการเกษตรกับการเกษตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากพอ ๆ กัน สำหรับนักเรียนที่มีความขยันและมีความคิดริเริ่มสามารถยึดเป็นอาชีพได้เป็นอย่างดี โอกาสที่จะมีความก้าวหน้ามีอยู่มาก

องค์ประกอบและโครงสร้างของอาชีพ

๑. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการและผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน อาชีพในหมวดที่ครอบคลุมถึงผู้ที่ได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมในชั้นสูง ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ สถาปนิก วิศวกร แพทย์ ทันตแพทย์ สัตวแพทย์ นักสถิติ นักเศรษฐศาสตร์ นักบัญชี นักกฎหมาย ครูอาจารย์ นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ จิตรกร เป็นต้น

ตัวอย่างของลักษณะงานของอาชีพในหมวดนี้ เช่นงานของสถาปนิก เช่น ออกแบบอาคารและสิ่งก่อสร้าง และควบคุมการก่อสร้าง ปรึกษากับผู้ว่าจ้างในเรื่องระบบและชนิดของอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประมาณราคา การใช้วัสดุ ระยะเวลาก่อสร้างและเรื่องอื่น ๆ ออกแบบอาคารรวมทั้งรูปลักษณะและการตกแต่งให้เป็นไปตามกฎข้อบังคับของท้องถิ่น และแบบของลักษณะทางสถาปัตยกรรม เตรียมแบบวาดหรือแบบจำลองที่แสดงให้เห็นรูปสี่เหลี่ยมของอาคาร เขียนแบบแปลนอาคารโดยละเอียด พร้อมกับรวบรวมรายละเอียดและปริมาณของวัสดุที่ผู้ก่อสร้างจะต้องใช้ และตรวจงานก่อสร้างเพื่อให้แน่ใจ

ว่าอาคารได้สร้างขึ้นตามเงื่อนไขของสัญญา ซึ่งวาลักษณะงานเหล่านี้จะเห็นได้ว่างานของสถาปนิกเป็นอาชีพที่ใช้วิชาการ ต้องอาศัยพันการศึกษา และการศึกษาอบรมมากพอสมควร จึงจะสามารถประกอบอาชีพได้

๒. ผู้ปฏิบัติงานบริหารและงานจัดการ ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้จัดการ และนักบริหารทั้งของรัฐบาลและเอกชน

ตัวอย่างเช่น “ผู้จัดการใหญ่” มีหน้าที่โดยย่อ ดังนี้ วางแผนงาน กำหนดระบบงาน อำนาจการ และประสานงานในกิจกรรมต่างๆ กำหนดนโยบายในองค์การที่รับผิดชอบ จัดตั้งและรักษาโครงสร้างการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

จากลักษณะของงานอาชีพในหมวดนี้ นักเรียนจะเห็นได้ว่าเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งความรู้และประสบการณ์ค่อนข้างสูง

๓. เสมียนพนักงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ควบคุมดูแล เสมียน พนักงาน พนักงานชวเลข พนักงานพิมพ์ดีด เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น “พนักงานพิมพ์ดีด” มีหน้าที่โดยย่อ ดังนี้ พิมพ์จดหมาย บันทึก และสิ่งที่คล้ายคลึงกันตามข้อความที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามคำบอกหรือตามข้อความอื่นๆ ตรวจสอบพิมพ์ดีดให้ถูกต้อง อาจพิมพ์กระจายไปเพื่อใช้อัตโนมัติ เป็นต้น

งานในหมวดนี้ ไม่จำเป็นต้องรับจากผู้ศึกษาอบรมในระดับสูงถึงมหาวิทยาลัย งานส่วนใหญ่เหมาะสำหรับผู้ได้รับการศึกษาอบรมระดับกลาง และเป็นอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้มากนัก

๔. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ทำงานหรือร่วมงานโดยตรงเกี่ยวกับการซื้อ การขายสินค้า บริการ ทั้งการค้าขายส่งและขายปลีก เช่น ผู้จัดการขายส่งและขายปลีก เจ้าของกิจการขายส่งและขายปลีก ผู้ควบคุมการขาย พนักงานขาย นายหน้าหาประกัน คนขายของเร เป็นต้น

ตัวอย่างของงานอาชีพ เช่น “ผู้เดินทางไปขายสินค้า (พนักงานเดินตลาด)” มีหน้าที่โดยย่อ ดังนี้ เดินทางไปตามท้องถนนต่างๆ เพื่อติดต่อชักชวนและขายสินค้าให้แก่ผู้ขายปลีก ผู้ใช้สินค้าเพื่องานอุตสาหกรรม พยายามชักจูงให้ผู้ซื้อสินค้าแจ้งราคาสินค้า เสนอส่วนลด ศึกษาข่าวสารและเก็บรวบรวมข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า เป็นต้น งานอาชีพนี้ต้องการประสบการณ์มาก ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะบุคคล ความอดทนและการหมั่นศึกษาติดตาม

๕. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพด้านบริการ ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ได้แก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกัน บริการบุคคล บริการทำงานบ้าน และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เช่นผู้จัดการ ผู้ควบคุมดูแล (โรงงานและภัตตาคาร) ผู้ควบคุมดูแลร้านอาหาร ผู้ปรุงอาหาร พนักงานเสิร์ฟอาหาร พนักงานต้อนรับบนอากาศยาน คนทำความสะอาดอาคาร ผู้รับซักรีด ช่างตัดผม ช่างเสริมสวย มัคคุเทศก์ สัปเหร่อ

งานในหมวดนี้มีอาชีพต่าง ๆ กันหลายประเภท และลักษณะของงานแตกต่างกันมาก ยากแก่การยกตัวอย่างงานในแต่ละอาชีพ และงานด้านบริหาร^๕จะศึกษาอย่างละเอียดในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๖. ผู้ทำงานกสิกรรม ผู้เลี้ยงสัตว์ ผู้ทำงานป่าไม้ ประมงและพราน ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ได้แก่ ผู้ทำนา ไร่ สวน ป่าไม้และประมง เช่น ผู้จัดการและผู้ควบคุมดูแลฟาร์ม เกษตรกร คนงานการเกษตร คนสวน คนทำไม้ ชาวประมง เป็นต้น

ตัวอย่างของงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ อาชีพ "เกษตรกรทั่วไป" มีหน้าที่โดยย่อ^๕ดังนี้ เป็นเจ้าของหรือผู้จัดการในฟาร์ม ผสมพันธุ์และเลี้ยงปศุสัตว์ กำหนดชนิดและจำนวนของพืชที่จะปลูกและสัตว์ที่จะเลี้ยง คัดเลือกและจัดซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย อาหารสัตว์ เครื่องจักรกล นำผลิตผลไปขาย ควบคุมดูแลคนงาน เป็นต้น

จากลักษณะของงานข้างต้นนักเรียนจะเห็นได้ว่า งานอาชีพในหมวดนี้หลายอาชีพต้องการการศึกษาและประสบการณ์ในระดับสูง และงานบางอาชีพไม่ต้องการสูงนัก

ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิต พนักงานใช้อุปกรณ์ในการขนส่ง คนงานหรือกรรมกร ผู้ปฏิบัติงานในหมวดนี้ เช่น ผู้คุมงานผลิต หัวหน้าช่างทั่วไป คนงานเหมืองแร่ ช่างเลื่อยไม้ พนักงานในโรงงาน ช่างทอ ช่างย้อม พนักงานโรงงานน้ำตาล ช่างเย็บเสื้อผ้า ทำรองเท้า ช่างซ่อมนาฬิกา และเครื่องไม้ คนงานก่อสร้าง เป็นต้น

อาชีพในหมวดนี้ก็เช่นเดียวกับหมวดที่ ๕ คือ มีอาชีพหลาย ๆ อาชีพ ถึงแม้ว่าจะมีส่วนคล้ายคลึงกัน แต่เป็นการยากที่จะยกเอาตัวอย่างของงานมาพิจารณาแล้ว ำใจอาชีพใกล้เคียงได้

ทักษะพื้นฐานและเจตคติเพื่องานอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมการเกษตร

คงได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อาชีพทั้งสองยังต้องการผู้ที่มีความรู้และความสามารถอีกมาก และเกษตรกรในอนาคตจำเป็นต้องตระเตรียม^๕ความรู้ให้ดีกว่าเกษตรกรรุ่นปัจจุบัน ทั้งนี้

เพราะเกษตรกรในอนาคตจำเป็นต้องใช้วิทยาการ เทคนิค และเครื่องจักรกลใหม่ๆ เพื่อมาช่วยเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

ทักษะพื้นฐานสำหรับอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมการเกษตรที่นักเรียน ควรจะเตรียมขึ้น แบ่งออกได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กับ กลุ่มทักษะอาชีพ

วิชาพื้นฐาน นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ เพราะเกษตรกรจำเป็นจะต้องคิดเลขเป็น เข้าใจธรรมชาติเบื้องต้น โดยเฉพาะเรื่องของพืชและสัตว์ มีความรู้ภาษาไทยพอที่จะอ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการใหม่ๆ ได้ สามารถเขียนจดหมายโต้ตอบหรือส่งสินค้าได้ มีความรู้ภาษาต่างประเทศพอที่จะอ่านคำชี้แจงการใช้ บัญ ยารักษาโรค และเครื่องจักรกลต่างๆ ได้ ในขณะเดียวกันก็รู้จักวิธีการปฏิบัติงานพร้อมกับคนอื่น ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น

วิชาการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น นักเรียนมีโอกาสศึกษากันคว้า ผักผ่อนและทดลองปฏิบัติได้ตั้งแต่บัดนี้ จนกว่านักเรียนจะสำเร็จการศึกษา และเมื่อนักเรียนออกจากโรงเรียนก็ควรที่ศึกษากันคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพราะถ้าไม่มีโอกาสผืนผืน นักเรียนก็จะหลงลืมสิ่งที่เคยเรียนมาในเวลาไม่นานนัก

วิชาอาชีพเฉพาะ วิชาชีพจะช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพโดยตรง นักเรียนจะเห็นได้ว่าทักษะด้านอาชีพที่นักเรียนจะต้องศึกษา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับดิน บัญ การผสมและการคัดเลือกพันธุ์ อาหารสัตว์ การจัดการหรือการบริหาร การควบคุมงาน การตลาด การใช้และการซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล วิชาการต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเกษตรกร ทั้งกรณีที่นักเรียนเป็นเจ้าของเองหรือเป็นลูกจ้างของคนอื่น ในด้านอุตสาหกรรมการเกษตรก็เช่นกัน นักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการวางแผนการผลิต การควบคุมงานการซ่อมบำรุงและดูแลเครื่องจักร และการตลาด เป็นต้น

วิชาอาชีพนี้ นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตั้งแต่บัดนี้เช่นกัน โดยเลือกเรียนวิชาเกษตรกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนเป็นวิชาเลือก และเมื่อนักเรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ไปแล้วนักเรียนมีโอกาสศึกษาต่อในโรงเรียนเกษตรกรรม หรือวิทยาลัยเกษตรกรรมต่างๆ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.ว.ช.) ซึ่งใช้เวลา ๓ ปี

เมื่อนักเรียนศึกษาจบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพแล้ว บรรดาวิชาที่จะศึกษาเพิ่มเติมประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) ซึ่งศึกษาต่อจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพอีก ๒ ปี ได้ที่วิทยาลัยเกษตรกรรมทุกแห่งทั่วประเทศ

หรือนักเรียนต้องการที่จะศึกษาเพื่อให้ความรู้มากยิ่งขึ้น นักเรียนก็ไปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาการเกษตร ซึ่งมีระยะเวลาเรียน ๔ ปี (ต่อจากมัธยมศึกษาปีที่ ๕) ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เปิดสอน หรือที่สถาบันเทคโนโลยีทางการเกษตร

ในกรณีที่นักเรียนสำเร็จการศึกษาไปแล้ว แต่ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมในวิทยาการใหม่ ๆ ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ นักเรียนก็มีโอกาสศึกษาได้จากโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ หรือจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงและสหกรณ์โดยตรง

ธรรมเพื่องานอาชีพ

ความสำเร็จของการประกอบอาชีพต่าง ๆ นั้นนอกจากอาศัยความรู้ ความสามารถ และทุนทรัพย์แล้ว ยังต้องอาศัย คุณธรรม หรือธรรมะสำหรับการประกอบอาชีพ โดยปกติธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หรือเป็นแนวทางสำหรับการดำรงชีวิต และการดำเนินงาน ธรรมมีหลายชั้นหลายระดับ คุณธรรมที่น่าสนใจ ที่พอจะยกเป็นตัวอย่าง คือ

ความพึงพอใจในงาน การประกอบอาชีพใดๆ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมการเกษตร สิ่งแรกที่จะต้องยึดถือก็คือความพึงพอใจในงาน ไม่ว่านักเรียนจะประกอบอาชีพอะไรก็ต้องมีความพึงพอใจในงานนั้น ๆ เพราะจะทำให้นักเรียนทำงานได้อย่างมีความสุข

ความคิดริเริ่มและรักการทดลอง นักเรียนจะมีโอกาสก้าวหน้าถ้าเป็นคนริเริ่มดำเนินการใด ๆ เป็นคนแรก โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม นักเรียนต้องมีความคิดริเริ่มทำการทดลองเพื่อหาพันธุ์ใหม่ หรือวิธีใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงกิจการของเราให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

ความขยันหมั่นเพียร คุณธรรมที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพอีกประการหนึ่งก็คือการทำงานต่าง ๆ จะสำเร็จลุล่วงไปได้ ก็ด้วยความขยันหมั่นเพียรของผู้ประกอบการนั้น ๆ

การประกอบอาชีพที่สุจริต การเลือกประกอบอาชีพที่สุจริต ทำให้นักเรียนมีความสุข ไม่ต้องหวาดระแวง ไม่เบียดเบียนหรือรบกวนผู้อื่น ๆ เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตนั้นสักวันหนึ่งจะต้องมีคนจับได้ จึงต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความหวาดระแวง

๕. หน่วยชาติ

ทุกคนต้องการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ไม่ต้องการให้ใครมารังแก เบียดเบียนหรือข่มเหง แต่การทำให้เกิดความสงบสุขภายในกลุ่มนี้เป็นของทำได้โดยสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีหลัก และธรรมะ ที่จำเป็นบางอย่าง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวร่วมกันโดยธรรมชาติ เพราะมนุษย์ต้องอยู่รวมกันในรูปแบบของสังคม ต้องมีการติดต่อ ช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งของซึ่งกันและกัน แต่ความสุขและความต้องการเหล่านี้จำเป็นต้องมีขอบเขต

นักเรียนซึ่งกำลังเจริญเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติต้องช่วยกันรักษาไว้ซึ่งความคงอยู่ของชาติ ต้องช่วยกันรักษาและสืบทอดความเป็นชาติไทย ที่บรรพบุรุษของเราได้ช่วยกันรักษาไว้จนตกสืบทอดมาถึงเรา สิ่งที่จะช่วยให้เราสามารถรักษาชาติบ้านเมืองให้อยู่รอดนั้นส่วนหนึ่งคือ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองเพื่อจะได้ทราบสภาพปัจจุบันของชาติบ้านเมือง ปัญหาที่เรากำลังประสบอยู่ และความต้องการของชาติในปัจจุบันและอนาคต หากเราตระหนักและมองเห็นทั้งสภาพปัญหาและความต้องการของชาติได้ถูกต้อง ถ่องแท้ และแม่นยำแล้ว การแก้ปัญหา ก็จะตรงตามสภาพ คือไม่ส่ายและตรงตามความต้องการของเรา และของชาติโดยส่วนรวม

๑. สภาพปัญหาและความต้องการของชาติ

สภาพปัจจุบันของชาติ

๑. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันการสื่อสารและการคมนาคมทั้งภายในและระหว่างประเทศสะดวกรวดเร็ว การติดต่อระหว่างคนในชาติรวมทั้งการอพยพจากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่งก็ทำได้ง่าย ทำให้สังคมมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการและเปลี่ยนแนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ความเชื่อและค่านิยมบางอย่างเปลี่ยนไป เครื่องจักรกลผ่อนแรงต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางวิชาการทำให้ต้องใช้จำนวนคนน้อยลง คนที่เหลืออยู่ก็ต้องค้นหานงานใหม่ทำ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและสมาชิกที่ต้องรับผิดชอบ เป็นผลให้มีการโยกย้ายที่อยู่และที่ทำมาหากิน ทำให้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่รวมพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและทำมาหากินเท่าเดิม ทำให้การใช้ทรัพยากรต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้นทุกวันในช่วงระยะเวลาเพียงประมาณ ๒๐ ปี คือ พ.ศ. ๒๕๐๐ — ๒๕๒๐ พลเมืองของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเกือบจะเรียกได้ว่าเท่าตัว คือประมาณ ๒๒ ล้านเพิ่มเป็นประมาณ ๔๔ ล้านคน แต่

พื้นที่ของประเทศไทยเท่าเดิม การประกอบอาชีพกิจกรรมในหลายแห่ง เช่น กรุงเทพมหานคร ได้เปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะอุตสาหกรรมซึ่งต้องการแรงงานจำนวนมาก ทำให้เกิดการอพยพ และเคลื่อนย้ายที่อยู่ บุคคลดังกล่าวต้องทอดทิ้งลักษณะความเป็นอยู่แบบเดิมมาใช้ความเป็นอยู่แบบใหม่

ผลจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ชายไทยเคยบวชเรียนเมื่ออายุ ๒๐ ปี ก็มุ่งหาเลี้ยงชีพช่วยตัวเองและครอบครัว เสื้อผ้าและการแต่งกายก็เปลี่ยนรูปทรงตาม ลักษณะสมัยนิยมซึ่งแพร่มาจากต่างประเทศ ประเพณีที่เคยขอแรงกันก็เปลี่ยนเป็นการจ้างไปหมด เกิดระบบนายทุนและลูกจ้างแบบประเทศอุตสาหกรรม

๒. สภาพทางเศรษฐกิจ เมื่อจำนวนผู้คนมากขึ้นก็จำเป็นที่จะต้องมีการ บริโภคเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดถูกนำมาใช้เพื่อให้พอกับความ ต้องการของพลเมือง เนื่องจากความจำกัดของทรัพยากรและอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนหันตัวตลอด เวลาที่จะแสวงหาอาชีพใหม่ที่คิดว่าดีกว่าเดิม และเมื่อมองถึงปริมาณการผลิต และการบริโภค ในปัจจุบันจะเห็นว่าผลผลิตหลายประเภทมีปริมาณไม่เพียงพอแก่การบริโภค ความไม่เพียงพอนี้ไม่ได้เกิดจากปริมาณของผลผลิตเพียงอย่างเดียว ยังเกิดจากผลแห่งการเปลี่ยนแปลงของ ค่าครองชีพอีกส่วนหนึ่งด้วย คือรายได้กับรายจ่ายไม่สมดุลกัน ตัวอย่างเช่น ถ้าคนงานใน โรงงานได้ค่าจ้างเดือนละ ๗๕๐ บาท ต้องจ่ายเป็นค่าอาหารเดือนละ ๔๕๐ บาท ที่เหลือต้อง จ่ายค่าที่พักอาศัย ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่น ๆ เช่น ผงซักฟอกเสื้อผ้า ยารักษาโรค ฯลฯ อย่างนี้แสดงว่าผู้มีรายได้ขนาดนั้นจะต้องกระหม่อมกระหม่อมอย่างมากมาย

นอกเหนือจากสภาพภายในประเทศแล้ว ความเปลี่ยนแปลงของสภาวะเศรษฐกิจภายนอกประเทศก็มีผลกระทบต่องานเศรษฐกิจภายในประเทศอีกต่อหนึ่ง และเป็นผลทำให้ค่า ครองชีพภายในเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นอีกด้วย เช่น การขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิงของ ต่างประเทศซึ่งประเทศไทยต้องซื้อจากประเทศเหล่านั้นก็ดี การขึ้นค่าแรงงานในโรงงานที่ ผลิตสินค้าที่ประเทศไทยส่งสินค้าเหล่านั้นเข้ามาใช้ในประเทศก็ดี ย่อมมีผลต่อสภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งนั้น

๓. สภาพทางการเมืองและความมั่นคงของชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึง ปัจจุบัน ประเทศไทยได้เปลี่ยนรัฐบาลหลายครั้งหลายคราว่า คำนหลักการและวิถีทางแห่ง ระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐบาลเกิดขึ้นจากประชาชน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิก-

สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสังกัดพรรคการเมืองพรรคต่าง ๆ และอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี แต่เนื่องจากการปกครองโดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคมของบุคคลเป็นสำคัญ เมื่อบุคคลใช้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคโดยยึดความคิดเห็นส่วนตัวและประโยชน์ของแต่ละคนทำให้เกิดการขัดแย้งกัน เมื่อใดการขัดแย้งมีความรุนแรงและเป็นการขัดแย้งระหว่างกลุ่มซึ่งหาทางทำความเข้าใจกันไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองตัวแล้ว ก็ทำให้สถานการณ์ของรัฐสั่นคลอนหรือถูกเลิกล้มไปเสียก็หลายครั้ง แล้วทั้งรัฐบาลชั่วคราวปกครองไปจนกว่าประชาชนจะพร้อมหรือจนกว่ารัฐบาลรักษาการเห็นว่าประชาชนพร้อมสภาพการเมืองของประเทศไทยประสบปัญหาอย่างนี้มาหลายครั้ง จนปัจจุบันนี้ก็ยังไม่สามารถตั้งรัฐบาลนี้ได้โดยประชาชนอย่างแท้จริง ให้เป็นปึกแผ่นตามเจตนารมณ์ของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ กล่าวคือบางครั้งก็มีรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อมีเหตุการณ์ผันผวนหรือเกิดความขัดแย้งภายในรัฐบาล ก็มีรัฐบาลรักษาการโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเช่นเดียวกัน

ผลของการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนี้ หากเป็นการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินกว่าเวลาอันสมควร เช่นเปลี่ยนแปลงทุกปี ย่อมมีผลต่อความมั่นคงของชาติในบางประการ อย่างน้อยที่มองเห็นง่ายและเป็นผลโดยตรงก็คือ เป็นผลต่อความมั่นคงทางการเมืองเอง คือ ถ้ามีการเปลี่ยนรัฐบาลก่อนกำหนด หมายความว่ารัฐบาลขาดความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเร็วเกินไปทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะปรับปรุงแก้ไขภาวเศรษฐกิจให้มั่นคงได้

๔. สภาพทางการทหาร และความมั่นคงของชาติ ความอยู่รอดของชาติและเอกราชของชาตินั้นมีปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การทหาร ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีความต้องการกำลังทหารที่เข้มแข็ง มีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย มีความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างตำรวจ ทหารเหล่าต่าง ๆ และพลเรือน เพราะกำลังถูกภัยจากภายในและนอกประเทศแทรกซึม บ่อนทำลายอย่างหนัก รัฐบาลไทยหลายสมัยได้พยายามแก้ไขสถานการณ์และปัญหาความขัดแย้ง และความพยายามที่จะรุกรานประเทศไทย เช่น ใช้วิถีทางการทูต วิถีทางการทหาร โดยปกติการรุกรานจากภายนอกเราต้องใช้ทหารป้องกันและปราบปราม ส่วนการก่อความไม่สงบภายในนั้นเดิมเราใช้ตำรวจปราบปราม แต่ลักษณะการก่อความไม่สงบรุนแรงและมีวงเขตกว้างขวาง เกินกว่ากำลังและจำนวนของตำรวจที่มีอยู่ จึงต้องใช้ทหารและประชาชนร่วมมือกันอีกส่วนหนึ่งเข้าดำเนินการ หน้าที่ของทหารจึงกว้างขวางขึ้น

๕. สภาพการจัดการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาของชาติแบ่งเป็น ๓ ระดับใหญ่ ๆ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน่วยงานใหญ่ ๓ หน่วยคือ กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบการศึกษาระดับประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา การฝึกหัดครู อาชีวศึกษา การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ และสถาบันเทคโนโลยี ทบวงมหาวิทยาลัยรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานมีขอบเขตของความรับผิดชอบในการจัดแต่ละระดับการศึกษาซ้ำกันอยู่บ้าง เช่น ระดับประถมศึกษาจะมีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ส่วนหนึ่ง และที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยอยู่ส่วนหนึ่ง การจัดการฝึกหัดครู หรืออาชีวศึกษาในบางลักษณะก็เช่นเดียวกัน มีทั้งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้แก่ วิทยาลัยครู และวิทยาลัยอาชีวศึกษา และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้แก่ มหาวิทยาลัยและสถาบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จัดการฝึกหัดครูและจัดการอาชีวศึกษา

ปัญหาที่เป็นผลต่อเนื่อง

๑. ปัญหาอันเกิดจากสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

๑.๑ ปัญหาแรงงาน เมื่อเกิดการอพยพจากชนบทมาแสวงหางานใหม่ในเมือง รัฐบาลต้องรับภาระจัดหาแหล่งงาน แหล่งที่อยู่ แหล่งการศึกษา ฯลฯ ให้ตามสมควร การอพยพเพื่อแสวงหางานดังกล่าว ทำให้ตลาดแรงงานล้น อัตราค่าแรงงานควบคุมลำบาก เพราะคนล้นงานอาชีพเดิม เช่น การทำนาถูกทอดทิ้ง ตามเมืองใหญ่ ๆ มีชาวชนบทซึ่งไม่สามารถมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ต้องร่อนเร่ไปตามแหล่งอุตสาหกรรมต่าง ๆ หากยังไม่มีงานทำก็อยู่อย่างขัดสนทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ทำให้เกิดปัญหาอื่นซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการไม่มีงานทำตามมา เช่น โจรผู้ร้ายชุกชุมมากขึ้นเพราะความแร้นแค้น ปัญหาคนจรจัดขาดที่อยู่อาศัย ปัญหายาเสพติดเพราะถูกจ้างวานหรือล่อลวง โดยบุคคลที่ประกอบมิจฉาชีพบางกลุ่ม เป็นต้น

๑.๒ ปัญหาวัฒนธรรมเสื่อม ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตามหากเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ขัดหรือฝืนต่อสภาพแวดล้อมบางอย่างแล้ว ย่อมมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจโดยไม่รู้ตัว เช่น ประเพณีอันดีงามซึ่งแสดงถึงความเจริญทางจิตของคนไทยค่อยเสื่อมกลายเป็น ถึงตัวอย่างของคนรุ่นใหม่ มุ่งแต่จะแสวงหางานทำ ไม่คิดจะบวชเรียนสืบ

ทอดพระศาสนา ทำให้เห็นห่างจากคำสอน มองไม่เห็นความสำคัญของเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คือ ธรรมะ แต่ไปมุ่งหาประโยชน์ส่วนตน เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป วัฒนธรรมต่างประเทศที่แพร่เข้ามาในเมืองไทยก็เช่นกัน บางอย่างไม่เหมาะกับคนไทยและเมืองไทย เมื่อรับมาถึงขัดต่อสิ่งแวดล้อมแบบไทยเราและทำให้เกิดปัญหาในที่สุด

๒. ปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๒.๑ ค่าครองชีพของประชาชน นับเป็นปัญหาใหญ่ยิ่งอย่างหนึ่ง เป็นปัญหาสืบเนื่องจากปัญหาแรงงาน เมื่อค่าแรงงานหรือรายได้อัปชันที่ละน้อย แต่ค่าใช้จ่ายในทุกลักษณะต้องเพิ่มชันอย่างรวดเร็ว เช่น เครื่องบริโภค ใ้แก่ อาหาร หังสำเร็จรูปและอาหารสดหรือแห้ง ค่าขนส่งเพิ่ม เครื่องอุปโภค ใ้แก่ เสื้อผ้า เครื่องใช้สอยต้องแพงชัน เพราะต้นทุนการผลิตเพิ่ม ค่าขนส่งเพิ่ม ฯลฯ เหล่านี้มีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหังชัน เมื่อค่าแรงงานหรือรายรับไม่เพียงพอับรายจ่าย จะทำให้เกิดความบั่นบ่วนภายใน เจ้าของรายรับที่จะต้องหาวิธีทางอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้รายได้อัปชันเพิ่มเติม ถ้าการแสวงหานั้นผิดศีลธรรม หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ก็จะมีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดชาติบ้านเมืองก็ไม่สงบสุข อาจทำให้เกิดภาวะโจรผู้ร้ายชุกชุม หรือเกิดคดีทะเลาะวิวาทต่าง ๆ

๒.๒ ปัญหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงภายนอกประเทศ ที่มีผลต่อสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศ เช่น การชันราคาน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศผู้ผลิต มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตซึ่งอาศัยน้ำมันเป็นเชื้อเพลิงพลอยชันด้วย ราคาขนส่งสินค้ายั้เพิ่มชันเป็นเงาตามตัว การบริโภคต้องแพงชัน ทำให้กระทบกระเทือนต่อค่าแรงงานดังกล่าวแล้ว นอกจากนั้นสภาพความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ก็มีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วย เช่น การขยายเขตน่านน้ำสากลของประเทศเพื่อนบ้านมีผลทำให้พื้นที่สำหรับทำการประมงของชาติลดลง รายได้ของชาติลดลงเป็นเงาตามตัวไปด้วย

๒.๓ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดความรอบคอบ เช่น การทำลายป่าต้นน้ำลำธารเพื่อทำเป็นที่เพาะปลูก การตัดต้นไม้เพื่อการอุตสาหกรรมป่าไม้ที่ผิดกฎหมายมีผลทำให้เกิดภาวะฝนแล้ง น้ำน้อย ดินเสื่อมคุณภาพเร็ว ทำให้การกสิกรรมถูกกระทบกระเทือน การทำนาทำไร่ไม่ได้ผล เพราะขาดน้ำเกิดการระบาดของแมลง ชาวนาที่ทำนาไม่ได้ต้องละทิ้งบ้านเรือนไปแสวงหาอาชีพอื่น ๆ ทำให้รายได้ของประชาชนชาติคนน้อยลง ความมั่นคงของชาติทางเศรษฐกิจจึงสั่นคลอนไปด้วย ยิ่งกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากภายในครอบครัว

มาเป็นระบบอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ ๆ ทำให้เกิดสภาวะอากาศเป็นพิษ น้ำเสียเกิดสารเคมีอันตรายในน้ำ ทำให้น้ำเสียสัตว์น้ำต้องหนีไปอยู่ที่อื่นหรือตายไป หรือทำให้เกิดอันตรายเมื่อจับสัตว์น้ำมาบริโภค เกิดสภาพแออัดในเมือง การคมนาคมติดขัด เกิดความสิ้นเปลือง เพราะความไม่สะดวกของการขนส่งซึ่งเป็นผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของชาติโดยส่วนรวมด้วย

๓. ปัญหาทางการเมืองกับความมั่นคงของชาติ

ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาใหญ่ยิ่งเกี่ยวกับ ความพยายามของมหาอำนาจที่จะขยายอิทธิพลทางการเมืองแทรกซึมเข้ามาภายในประเทศ โดยพยายามทุกวิถีทางที่จะล้มล้างระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ การยุยงปลุกปั่นเพื่อให้นักไทยเห็นผิดเป็นชอบคล้อยตามระบอบการปกครอง ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของจิตใจคนไทย ระบอบดังกล่าวคือ การปกครองตามลัทธิสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ ที่พยายามล้มล้างสถาบันต่าง ๆ ของชาติให้หมดสิ้นไปโดยยุยงให้นักไทยทำลายล้างกันเอง ทำให้ขาดความสงบภายใน ประชาชนไม่เป็นอันทำมาหากิน รายได้ของประชาชนก็จึงลดลง เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนในการครองชีพ รัฐบาลต้องทุ่มเทความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาก็กลายไป ทำให้ไม่มีเวลาและไม่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาค้นอื่น ๆ ของประเทศได้อย่างเต็มที่

๔. ปัญหาด้านการทหารกับความมั่นคงของชาติ

เราทุกคนเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า ประเทศเป็นบ้าน ทหารเป็นรั้ว บ้านจะมีความปลอดภัยจากการคุกคามภายนอกจะต้องมีรั้วแข็งแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ถูกแทรกซึมอยู่อย่างปัจจุบันนี้ เติมการรักษาความสงบภายในเป็นหน้าที่ของตำรวจ ส่วนทหารที่มีหน้าที่ป้องกันประเทศแต่เนื่องจากปัญหาการแทรกแซงจากภายนอกในทางการเมือง ตำรวจซึ่งมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับการป้องกันและปราบปรามภายใน ปัจจุบันนี้ทหารต้องร่วมมือกับตำรวจและพลเรือน ตลอดจน ประชาชนชาวไทยทั่วไป ช่วยกันป้องกันและปราบปรามอริราชศัตรู การเพิ่มภาระนี้จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนของทหารและประสิทธิภาพของอาวุธยุทโธปกรณ์ ขณะนี้แม้เราจะมีอาวุธทันสมัย แต่ปริมาณยังนับว่ายังต้องการเพิ่มเติมอีกอาวุธต่าง ๆ และอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทหารนั้นราคาแพง เมื่อรายได้ของชาติตกต่ำลง จึงเกิดปัญหาทางด้านการทหารอยู่มาก เพราะรัฐต้องแจกจ่ายรายได้ไปใช้จ่ายหลายต่อหลายทาง

ความต้องการของชาติ

ความต้องการของชาติเป็นความต้องการของพลเมืองที่อยู่ในประเทศส่วนใหญ่ ที่มีความต้องการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขของตัวเอง ของครอบครัว และของประเทศชาติ โดยส่วนรวม สิ่งสำคัญที่ทำให้คนร่วมกันแล้วเกิดเป็นชาติไทยชาติหนึ่งนั้น มีดังต่อไปนี้คือ คินแดนในกรอบครองแผ่นดิน ศาสนาและความเชื่อถือ ภาษาและวัฒนธรรม ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ความต้องการที่สำคัญยิ่งของชาติก็คือ ต้องการธำรงรักษาไว้ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้มีความเป็นชาติคงอยู่ สิ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความคงอยู่ของชาติไทยนั้น ได้แก่สถาบันทั้ง ๔ คือ

๑. สถาบันชาติ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันนี้ ได้แก่ ธงชาติไทย (ธงไตรรงค์) และเพลงชาติ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีธงชาติของตนเอง เป็นเครื่องหมายของความเป็นชาติ นอกจากธงชาติแล้วยังมีเพลงชาติ เพลงชาติและธงชาติเป็น สัญลักษณ์ที่จะได้รับความเคารพในโอกาสเดียวกัน คือเมื่อเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาจะมีการร้องเพลงชาติควบคู่กันไป ประชาชนคนไทยผู้รักความเป็นไทย และหวงแหนความเป็นเอกราชของชาติ พึงเคารพสัญลักษณ์ ทั้งสองอย่าง ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และช่วยแนะนำชี้แจงผู้ที่ปฏิบัติตนลบหลู่สัญลักษณ์ของชาติ หรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเมื่อพบผู้ทำผิดนั้น ทำลายสัญลักษณ์ของชาติ ควรแสดงความเคารพทางกาย โดยการยืนตรง หรือการยืนตรงวันทยหัตถ์แล้วแต่กรณี และกระทำเมื่อเห็นธงชาติกำลังถูกเชิญขึ้นสู่หรือลงจากยอดเสา หรือได้ยินเสียงเพลงชาติ พร้อมทั้งระลึกถึงความสำคัญและความเป็นเอกราชของชาติไทย

๒. สถาบันศาสนา คนไทยทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ ศาสนาที่คนไทย คือได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ ฮินดู พราหมณ์ ฯลฯ ทุกศาสนามีจุดหมายปลายทางที่จะสอนให้คนเป็นคนดี แต่วิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาประจำชาติสืบต่อมา และมีอิทธิพลต่อจิตใจของพุทธศาสนิกชนคนไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย คำสอนของพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่มีเหตุผลและผล ถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ สอนให้รู้จักข้อความปฏิบัติและควรละเว้น รู้จักกตिकाซึ่งเหมาะแก่บรรยากาศของประเทศซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตยสัญลักษณ์ของศาสนา ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม

พระสงฆ์ ธงประจำศาสนา ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ พุทธศาสนิกชนควรช่วยกันทำนุบำรุงรักษาศาสนาให้ยืนยงถาวรสืบไป ได้แก่การเคารพสักการะ ไม่ดูหมิ่น สักการะทางศาสนาทั้งทางกายวาจาและใจ นอกจากนั้นต้องพยายามเรียนรู้หลักธรรมะของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีทั้งธรรมะของสงฆ์ และธรรมะของฆราวาส การนับถือโดยไม่ทราบหลักธรรมะเพื่อการปฏิบัติ นั้นยังเป็นการไม่ถูกต้อง การสืบทอดทางศาสนานั้น ผู้รับการสืบทอดต้องทราบเหตุผล จึงจะทำให้เกิดความเจริญมั่นคง ถ้าหากเป็นได้เช่นนั้นก็เท่ากับเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติได้อีกส่วนหนึ่ง ส่วนคนไทยที่นับถือศาสนาอื่นก็เช่นเดียวกัน ต้องพยายามยึดถือศาสนา ให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้น ๆ

๓. สถาบันพระมหากษัตริย์ ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ที่สามารถรวมกันอยู่เป็นปึกแผ่น แม้จะประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติผสมปนเปกันอยู่ แต่ก็มีกการปกครองเป็นอิสระ มีอธิปไตย มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เหนียวแน่นสืบทอดต่อกันมา สิ่งเหล่านี้เป็นพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ที่ทรงตรากตรำและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อให้ชาติไทยอยู่รอดตลอดมา หน้าที่ของคนในชาติก็คือ แสดงความกตัญญูทวนที่ต่อผู้มีคุณแก่คนไทยทั้งมวล พระมหากษัตริย์ก็เปรียบเสมือนพระบิดาของคนไทยทั้งชาติ ดังนั้นความกตัญญูในรูปแบบใดที่บุตรพึงมีต่อบิดา ความกตัญญูเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำต้องมีต่อองค์พระประมุขของชาติด้วย สำหรับกตเวทินันมีขอบเขตการแสดงออกได้กว้างขวางมาก การกระทำใด ๆ ที่จะอำนวยความสะดวก ให้แก่ประเทศชาติและให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติถือได้ว่าเป็นการแสดงกตเวทิต่างอ้อมต่อองค์พระมหากษัตริย์ได้ เพราะถือได้ว่าเป็นการช่วยแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระองค์ คือแทนที่พระองค์จะต้องทรงใช้เวลามาคิดแก้ปัญหาเหล่านั้น พระองค์ก็จะ ได้ใช้เวลาเหล่านั้น ทำนุบำรุงและพัฒนาชาติ บ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น สำหรับการปฏิบัติตนโดยตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์นั้น มีขอบเขตการปฏิบัติได้ดังนี้

๑. ทำความเคารพเมื่อเข้าเฝ้าเฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ และพระราชวงศ์
๒. ทำความเคารพต่อเพลงสรรเสริญ พระบารมี ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ อย่างหนึ่งของพระมหากษัตริย์
๓. ทำความเคารพเมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินผ่าน
๔. อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ ณ ที่อันสมควรแก่สถานที่สำหรับสักการะ และแสดงความเคารพตามวาระอันควร

๕. ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลตามอัธยาศัยในโอกาสต่าง ๆ

๖. พลัสชีพเพื่อองค์พระประมุข เมื่อถึงคราวจำเป็น

สำหรับการปฏิบัติตนโดยทางอ้อมต่อพระองค์ให้เป็นการแสดงถึงความกตัญญูทวาทันนั้น เริ่มได้ตั้งแต่การปฏิบัติตนให้เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นพลเมืองดีของชาติ แล้วเราจะได้อะไรที่เราได้สนองพระคุณแห่งพระองค์ด้วย

๔. สถาบันการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น เผด็จการ สังคมนิยมประชาธิปไตย สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เสรีประชาธิปไตย และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รูปแบบหลังนี้เหมาะกับการปกครองของไทยที่สุด เพราะลักษณะของคนไทยอย่างหนึ่งคือต้องมีสัญลักษณ์บางอย่างที่เป็นศูนย์รวม เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของการรวมตัวกันให้มั่นคงอยู่เป็นชาติบ้านเมือง สัญลักษณ์นั้นแล้ว ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของคนไทยคือ ไม่ชอบอยู่ใต้บังคับ คนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เหล่านี้คือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของการปกครองของไทยนั้นจำเป็นต้องเป็นแบบประชาธิปไตยที่มีศูนย์รวมของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่พระมหากษัตริย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ไทยปัจจุบันนี้ พระองค์ใกล้ชิดกับอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ยิ่งกว่าสมัยใด ๆ เมื่อทรงทราบความเดือดร้อนต่าง ๆ ก็ได้ทรงบำเพ็ญทุกข์และบำรุงสุขได้โดยตรง และยังทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันก่อให้เกิดความสามัคคีของคนภายในชาติ ทรงเป็นผู้นำให้คนไทยช่วยเหลือกันระหว่างคนในชาติโดยไม่รังเกียจว่าจะเป็นเชื้อชาติเผ่าพันธุ์หรือศาสนาเดียวกันหรือไม่ และทรงทำให้มองเห็นว่าคนเหล่านั้นล้วนเป็นคนไทยและเหมือนเป็นพี่น้องกัน

เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักทั้งสี่ของชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่พวกเราจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งวิธีปฏิบัติขั้นต้นก็ได้แก่การรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองที่มีต่อรัฐแล้วปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบเหล่านั้น คือ

๑. การเข้ารับการศึกษามาเพื่อให้เป็นคนที่ได้ชื่อว่าเจริญแล้ว และสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับที่ได้ชื่อว่าเจริญแล้ว

๒. การเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ รัฐก็เหมือนครอบครัวซึ่งประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวรายจ่ายของครอบครัวต้องมาจากรายได้ของสมาชิกในครอบครัว แต่รัฐเป็นครอบครัวที่ใหญ่โตมากมายประกอบด้วยครอบครัวย่อยนับล้าน ๆ และครอบครัวย่อยนั้นจำเป็นต้องเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของรัฐ โดยแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่รัฐเพื่อความคงอยู่ได้ของชาติ

การแบ่งรายได้ที่กล่าวนี้คือ การเสียภาษีอากรในลักษณะต่าง ๆ ถ้าสมาชิกของชาติคือ พลเมือง ที่ต้องเสียภาษีอากรไม่ซื่อสัตย์ โดยเสียภาษีอากรไม่เต็มตามอัตราที่ควรจ่าย ผลสะท้อนกลับ ก็คือ ประชาชนเคียดแค้นประเทศชาติไม่มีเงินใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาให้ประชาชนมีความสุข

๓. การรับราชการทหาร หรือสมัครเป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกัน ป้องกันประเทศ เมื่อบุคคลอายุเข้าเกณฑ์ ที่จะช่วยป้องกันประเทศได้ต้องแสดงความจำนง พร้อมทั้งจะร่วมมือป้องกันประเทศ สำหรับชายไทยก็จะเริ่มด้วยการขึ้นทะเบียนทหาร สำหรับ คนที่พ้นจากการเกณฑ์ทหารหรือปลดจากการเป็นทหารตามกฎหมายแล้ว ก็สามารถที่จะสมัคร เข้าเป็นอาสาสมัคร ร่วมมือกับรัฐบาลป้องกันเอกราชและอธิปไตยของชาติไว้ มิให้ตกอยู่ภาย ใต้อำนาจของชาติอื่นได้

การให้ความร่วมมือเพื่อรักษาความสงบและความมั่นคงของชาติ นอกเหนือจาก หน้าที่ทั้งสามข้อข้างต้นแล้วยังมีวิธีการอย่างอื่น ๆ อีกที่จะเสริมสร้างให้ชาติ มีความสงบและ ความมั่นคงภายใน เช่น ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการให้ข่าวสารที่เป็นจริงเกี่ยวกับการ กระทำและความเคลื่อนไหวของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นภัยต่อความมั่นคงและความสงบ สุขของชาติ เช่น บุคคลที่บ่อนทำลายชาติ ขบวนการโจรกรรมต่าง ๆ ขบวนการฉ้อราษฎร์ บังหลวง ขบวนการค้ายาเสพติดให้โทษ การประกอบมิชฉาชีพอื่น ๆ เช่น การพนัน การ ค้าประเวณี ฯลฯ เป็นต้น นอกจากการให้ข่าวสารดังกล่าวแล้ว ตนเองก็ต้องละเว้นการกระทำ อันเป็นการบ่อนทำลายความสงบและความมั่นคงดังกล่าวแล้วด้วย และประการสุดท้ายก็คือ ตนเองนั้นมิใช่ละเว้นการทำชั่วต่าง ๆ เหล่านี้เท่านั้น ต้องประกอบคุณงามความดีไปด้วย เช่น ประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นต้น

๕. การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ และข้อบังคับของบ้านเมือง เรื่องของกฎหมาย และระเบียบนั้นมิใช่ไว้ให้คนอยู่ร่วมกันได้ในสังคม เมื่อคนอยู่ร่วมกันมาก ๆ ก็มีความต้องการ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป แม้แต่ความคิดเห็นอย่างเดียวกัน ยังมีความมากมายใน ระดับของความคิดเห็นอีก เช่น เรื่องค่าแรงงาน ทุกคนก็เห็นพ้องต้องกันว่าต้องการให้เพิ่ม ค่าแรงงาน แต่บางคนต้องการให้เพิ่ม ๕ บาทต่อวัน บางคนต้องการให้เพิ่ม ๔ บาทต่อวัน ฯลฯ และยังมีความต้องการด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างกันอีก เมื่อคนจำนวนมากเข้า จำนวนของ ความแตกต่างและชนิดของความต้องการก็มีมากมาย จึงจำเป็นต้องมีข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามเพื่อ กำหนดขอบเขตของการปฏิบัติมิให้เกินเลยจนทำให้คนอื่นที่เกี่ยวข้องต้องเดือดร้อน สิ่งนั้นคือ กฎหมายระเบียบและข้อบังคับของบ้านเมือง

๖. การให้ความร่วมมือในการรักษาและบำรุงศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณี อันต่าง
 ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติไทยก็เป็นสิ่งจำเป็น การคุกคามจากภายนอก มิใช่
 แต่เป็นการคุกคามทางการทหารและการเมืองเท่านั้น การคุกคามทางอ้อมอย่างหนึ่ง ก็คือ
 ค่อย ๆ ทำลายเอกลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่การทำลายภาษาไทยและทำลายศิลปและวัฒนธรรม
 อันดีประจำชาติ อักษรไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยอย่างหนึ่ง วรรณคดีไทยซึ่งแสดง
 ถึงวัฒนธรรมอันดีงามเก่าแก่ของไทยความเป็นอยู่ของไทยในอดีต และความละเอียดอ่อนใน
 การใช้ภาษาให้เกิดภาพพจน์ที่เป็นศิลปนั้น ควรช่วยกันจรรโลงรักษาไว้ การเรียนวรรณคดีไม่
 ใช้การเรียนเรื่องของศกศานา จุดเน้นของการเรียนวรรณคดีอยู่ที่ความต้องการให้ผู้เรียนมองเห็น
 สภาพความเป็นอยู่ของคนสมัยนั้น ๆ ซึ่งจะแฝงไว้ในเรื่อง ให้ผู้เรียนได้รู้ถึงประเพณี และ
 วัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบกับมีความแตกต่างหรือเหมือนกันบ้างในปัจจุบันอย่างไร และ
 ต้องการให้วิธีเลือกคำที่ทำให้สื่อความหมายลึกซึ้งตรงจุด และละเอียดอ่อน นอกจากนั้น
 ขนบประเพณีอันดีงามต่าง ๆ ประจำชาติที่ควรรักษาไว้ เช่น โบราณสถาน ศิลปโบราณวัตถุ
 คนตรีและนาฏศิลป์ เป็นต้น ก็ต้องช่วยกันรักษาและบำรุงให้คงอยู่กับทั้งช่วยกันป้องกันไม่
 ให้ถูกทำลาย โดยบุคคลที่มุ่งทำลายชาติหรือเห็นแก่ตัวเหล่านั้นล้วนเป็นความต้องการของชาติ
 ที่จะให้ชนในชาติได้ตระหนักไว้เสมอ

ข้อ ๒ ความหมายและสัญลักษณ์ของไทย

๑. ความหมายของ “ชาติไทย”

ชาติ กลุ่มชนซึ่งร่วมทั้งที่เป็นเชื้อชาติเดียวกันและต่าง ๆ เชื้อชาติกัน แต่มารวมกัน
 อยู่ภายในอาณาจักรหรืออาณาเขตที่แน่นอน มีรัฐบาลดำเนินการบริหารกิจการของกลุ่มชนใน
 อาณาเขตนั้น ๆ กลุ่มชนที่อยู่ในอาณาเขตเดียวกันนั้นมีความรู้สึกนึกคิดที่แสดงสัญลักษณ์ของ
 ความเป็นชาติเดียวกันร่วมกัน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ชาติจะมีสถาบันเป็นศูนย์รวมของความ
 รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยสรุปแล้วชาติจะมีดินแดน มีพลเมืองอาศัยอยู่ในดินแดนที่
 มีอาณาเขตแน่นอนนั้น มีรัฐบาลบริหารกิจการ เพื่อกองไว้ซึ่งความคงอยู่แห่งอาณาเขตเอกราช
 อธิปไตย และความมั่นคงภายในของรัฐบาลนั้น ๆ

ชาติไทย จึงหมายถึงกลุ่มชนซึ่งมีเชื้อชาติเดียวกัน และต่างเชื้อชาติกันแต่มารวมกัน
 อยู่ในราชอาณาจักรเดียวกัน เรียกว่าประเทศไทยและมีรัฐบาลบริหารกิจการของประเทศ กลุ่ม
 ชนที่เรียกว่าชาวไทยเหล่านี้ มีความรู้สึกนึกคิดในการ หวงแหนดินแดนที่ตนอยู่อาศัย และมี
 สถาบันที่ยึดมั่นร่วมกัน คือสถาบันชาติ ซึ่งมีธงชาติและเพลงชาติเป็นสัญลักษณ์ สถาบัน

ศาสนาก็มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือจึงเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ธงเสมาธรรมจักร รวมทั้งศาสนาสถานและศาสนาวัดเป็นสื่อแห่งศาสนา อย่างไรก็ตามคนไทยยังมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ โดยองค์พระมหากษัตริย์เป็นองค์พระศาสนูปถัมภกทุกศาสนาที่คนไทยนับถือ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย พระองค์เป็นสัญลักษณ์สำคัญยิ่งของความเป็นชาติไทย เครื่องหมายแทนพระองค์ มหาเศวตฉัตร ธงมหาราช เครื่องหมายของราชวงศ์จักรี และพระปรมาภิไธย และเพลงสรรเสริญพระบารมี สถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีรัฐสภาเป็นสถาบันที่ความหมายถึงการมีถึงตัวแทนของประชาชน เพื่อปกครองและบริหารประเทศโดยประชาชน

๒. สัญลักษณ์ของชาติไทย

นอกจากสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยแก่สถาบันทั้ง ๔ ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทยได้แก่ ภาษาไทย ซึ่งหมายความถึงทั้งตัวอักษรไทยและวรรณคดีไทยสำหรับตัวอักษรไทยซึ่งพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์ไทยสมัยกรุงสุโขทัยได้ทรงประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งกลายเป็นสมบัติของชาติไทยและแสดงถึงความเป็นชาติไทยสืบทอดต่อกันมาจนปัจจุบัน สำหรับภาษาไทยที่เป็นภาษาพูดนั้นแม้จะแตกต่างโดยสำเนียงตามสภาพของท้องถิ่น แต่ก็ยังเป็นภาษาไทยเช่นเดียวกัน สำเนียงเป็นเพียงสิ่งที่แสดงถึงท้องถิ่นของคนไทยว่า อยู่ในส่วนใดของประเทศไทยเท่านั้น ส่วนภาษาเขียนหรือภาษาราชการนั้นใช้เหมือนกันทั่วประเทศ สำหรับวรรณคดีไทยก็เช่นเดียวกัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและประเพณีในแต่ละยุคแต่ละสมัย วรรณคดีที่เกิดขึ้นในสมัยโบราณ เช่นสมัยก่อนรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนใหญ่เกิดจากบุคคลในราชสำนักเป็นผู้แต่ง หรือนิพนธ์ขึ้นที่เป็นทั้งนั้นก็เพราะเหตุว่า สามัญชนทั่วไปในสมัยนั้นส่วนมากยังต้องการศึกษาอยู่ มากผู้ที่อ่านออกเขียนได้ก็คิดเลขเป็นมีน้อย เพราะยังไม่มีโรงเรียนสำหรับประชาชน ผู้ชายเท่านั้นที่จะมีโอกาสเข้าไปศึกษาในวัด อ่าน เรียน และเขียน ต่อมาเมื่อการศึกษาได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชน โรงเรียนจึงเกิดมีมากขึ้น และขยายระดับการศึกษาสูงขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป จึงเกิดวรรณคดีใหม่ ๆ ซึ่งบุคคลนอกราชสำนักได้แต่งขึ้น วรรณคดีที่เกิดขึ้นในสมัยใดก็สะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในสมัยนั้น ๆ

ศิลปของไทยเป็นสิ่งสำคัญ อีกอย่างหนึ่งที่จะแสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยไม่ว่าจะเป็นศิลปการช่าง ลายไทย คนตรีไทย นาฏศิลป์ โบราณสถานและศิลปโบราณวัตถุ

เหล่านี้นับเป็นสิ่งแสดงถึงความเป็นไทย ศิลปของไทยมีความละเอียดอ่อน มีความลึกซึ้ง และมีความหมายอันแสดงถึงความละเอียด อ่อนของอารมณ์ ทางด้านศิลปได้ดียิ่งม ภาวค ตามว่าตัวอารามเกี่ยวกับชาติต่าง ๆ กิตี เรื่องราวในวรรณคดีเป็นศิลปที่เราควรจรรักษาไว้ โบราณสถานหรือโบราณวัตถุนับเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติที่จะต้องช่วยกันบำรุงรักษา การทำลายศิลปของชาติ ถือได้ว่าเป็นการบ่อนทำลายชาติอย่างหนึ่ง การร่ำไทยซึ่งเป็นศิลปที่ควร หวงแหนมาก นอกจากแสดงถึงความอ่อนช้อยแล้ว แต่ละอิริยาบถของการร่ำยังมีความหมาย และแสดงอารมณ์ได้อย่างดียิ่ง ดังจะเห็นได้จากท่าร่ำต่าง ๆ มีความหมายและแสดงถึงอารมณ์ ได้เป็นอย่างดี การรักษาศิลปประจำชาติไม่ใช่เป็นการแสดงถึงความคร่ำครึหรือโบราณอย่างที่ มีคนรุ่นปัจจุบันบางกลุ่มเข้าใจ ไม่ใช่เป็นสิ่งแสดงถึงความล้าสมัย แต่แสดงถึงความทนสมัย และความรักชาติที่ทำให้เรามองเห็นว่าศิลปด้านต่าง ๆ ของต่างชาติกำลังแพร่เข้ามาสู่เมืองไทย เราจำเป็นต้องตระหนักว่าศิลปด้านต่าง ๆ ที่เป็นของไทยยังมีอยู่ อาจจะมีการดัดแปลงให้ เข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้บ้าง แต่ก็จะต้องบอกว่าเป็นศิลปแปลงหรือประ- ยุคต์ ของดั้งเดิมซึ่งเป็นแม่บทจริง ๆ ก็ยังควรรักษาไว้อย่างนี้จึงจะได้ชื่อว่ารักชาติ ทำนอง เดียวกันโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ของไทย เราต้องช่วยกัน รักษาและหวงแหนมรดกล้ำค่าของไทยไว้ การดัดเศียรพระพุทธรูปไปขายหรือทำลายโบราณ สถานในลักษณะอื่น เป็นการทำลายสถาบันของชาติไปในตัวด้วย นอกจากจะเป็นการทำลาย โบราณวัตถุของชาติแล้ว ยังเป็นการบ่อนทำลายศาสนาประจำชาติซึ่งเป็นสถาบันสำคัญของ ชาติไปอีกด้วย

วัฒนธรรม 'ประเพณีและความเป็นอยู่' นับเป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของไทย โดย ทั่วไปแล้วคำว่า "วัฒนธรรม" มีความหมายกว้างขวางอยู่มาก ถ้าเราทราบว่าจะอะไรบ้างที่ทำให้ วัฒนธรรมคงอยู่ได้ก็อาจจะช่วยให้เข้าใจความหมายของวัฒนธรรมได้ถูกต้องยิ่งขึ้น วัฒนธรรม เป็นความเจริญงอกงาม ดังนั้น คำว่าเจริญงอกงามนี้เองที่ทำให้มีความหมายว่าเป็นสิ่งที่มีการ สร้างสรร ติดต่อกับทอดต่อกันมาอย่างไม่ขาดระยะ คำว่า งอกงาม หมายถึงการเติบโต เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจากฐานเดิม ดังเช่น วัฒนธรรมในการแต่งกายของคนไทยคำนึงถึงความ เป็นระเบียบ สุภาพเรียบร้อย สะอาด และประหยัด เป็นต้น ความงอกงามและความเจริญ ในด้านการแต่งกายไม่ใช่อยู่ที่การแต่งกายตามสมัยนิยมที่แพร่มาจากต่างประเทศ แต่เป็นการ แต่งกายให้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ รู้จักใช้ผ้าราคาถูกและส่งเสริมการใช้ผ้าของไทยเป็นต้น นอกจากการงอกงามแล้ว ยังจำเป็นต้องส่งเสริมให้แพร่หลายไปในหมู่คนไทยด้วยกัน เพื่อ

ให้การสืบทอดต่อไปมิขึ้นได้ และการสืบทอดต่อกัน^{นี้} จะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้ด้วยประเพณีต่าง ๆ ที่ดีงาม เช่น การบวชชานาค การแต่งงาน การทำบุญ ฯลฯ เหล่า^{นี้}ก็เช่นเดียวกัน ควรช่วยกันรักษาเอาไว้ โดยอาจจะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามกาล การทำให้เกิดความสันติสุข ความชุ่มเฟื้อ พึงเพื่อ ไม่ใช่การจรรโลงและสืบทอดประเพณีที่ดี ความเป็นอยู่แบบไทยคือ มีความสัมพันธ์ทางใจอย่างใกล้ชิดระหว่างญาติพี่น้อง พ่อแม่ บุย่า ตายาย เป็นความเป็นอยู่ที่อบอุ่น เป็นสิ่งที่ต่างชาติหลาย ๆ ชาติอิจฉา เพราะเขาขาดตัวอย่าง เช่น คนไทยนั้นเมื่อเติบโตใหญ่ ทำมาหาเลี้ยงชีพได้แล้วก็ตอบแทนคุณบิดามารดาโดยการดูแลรักษาเมื่อท่านเจ็บไข้ ไปมาหาสู่ท่านอย่างใกล้ชิด มีความเคารพและกตัญญูต่อท่าน เหล่านี้เป็นประเพณีที่หลาย ๆ ชาติไม่มี สรุปแล้วการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ให้คุณประโยชน์หลายอย่าง เช่น ทำให้เกิดความสะอาดสบายทางกายเพิ่มขึ้น หรือการแต่งกายที่เป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ ทำให้เกิดความปลอดภัยและความผาสุกทางใจ หรือมีศีลธรรมประจำใจ การมองเห็นคุณค่าของศิลป วัฒนธรรม ฯลฯ ช่วยให้เกิดความสงบสุขในสังคมอันเป็นส่วนรวมได้ เป็นต้น

จึงควรอย่างยิ่งที่จะหาทางส่งเสริมวัฒนธรรม ของชาติไทยให้วัฒนาถาวรและเจริญออกมามีขึ้นต่อไป โดยวิธีการต่าง ๆ ที่อาจจะทำได้ คือ

๑. การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย ได้แก่ เลือกเสื้อผ้าใส่ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสมกับฐานะและสภาพแวดล้อม เช่น การไปงานรื่นเริงหรืองานที่เป็นมงคลควรแต่งกายอย่างหนึ่ง ไปในงานที่โศกเศร้าก็ควรแต่งอีกแบบหนึ่ง ได้แก่การแต่งกายไว้ทุกข์ การแต่งกายไปโรงเรียนด้วยเสื้อผ้าที่ราคาสมฐานะของตน และเป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ เป็นต้น

๒. การมีจรรยาบรรณทางงาม ได้แก่ การปฏิบัติทั้งกาย วาจา และใจให้ถูกกาลเทศะ เช่น ไม่ส่งเสียงกระซอกโอหัง ไม่ใช้วาจาหยาบคาย เลือกใช้คำพูดได้ถูกกับสถานภาพของกลุ่มชน มีความเป็นระเบียบในสังคม เช่น ไม่เบียดเสียดแย่งกันในที่ชุมชน ไม่ขีดเขียนข้อความใด ๆ ในสถานที่อันไม่สมควร เป็นต้น

๓. การนิยมไทย เป็นการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชาติ เช่น ช่วยกันผลิตเครื่องอุปโภค บริโภคเอง และหรือเลือกใช้บริการ เครื่องอุปโภคบริโภคที่ผลิตโดยคนไทย เลือกใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง รักษาทรัพย์สินสมบัติของชาติมิให้ชำรุดเสียหาย ช่วยป้องกันการบ่อนทำลายชาติด้วยวิธีการต่าง ๆ ช่วยกันรักษาศิลปและวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่และปรับปรุงส่งเสริมให้มีความงอกงามยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยกันรักษาความสะอาดของบ้านเมือง เป็นต้น

๓ แผ่นดินไทย ศันตระกูลไทย เอกราชอธิปไตย อาณาเขตและทรัพยากรที่มีอยู่

ถ้าเราดูแผนที่แสดงอาณาเขตของแผ่นดินไทยในสมัยต่าง ๆ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเห็นว่าอาณาเขตของไทยนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ขึ้นอยู่กับความสามารถของพระมหากษัตริย์ไทย และประเทศใกล้เคียง ถ้าเข้มแข็งก็สามารถขยายอาณาเขตให้กว้างใหญ่ไพศาลได้ ยามใดที่ประเทศข้างเคียงเข้มแข็งอาณาเขตของไทยก็ถูกบั่นทอนลง แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของไทยนั้นรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ด้วยความยากเย็น บางครั้งเราก็นึกเสียอธิปไตยของชาติไปก็มี ดังเช่น ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ต้องเสียกรุงให้แก่พม่าไปถึง ๒ ครั้ง นับเป็นอุทาหรณ์อย่างที่ดีที่จะให้เห็นว่า แผ่นดินไทยนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของต่างชาติเสมอมา จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เป็นจุดวิกฤตที่ควรจะต้องกล่าวถึงอย่างยิ่ง สมัยนั้นเป็นสมัยการล่าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อังกฤษและฝรั่งเศส กำลังแย่งกันมีอิทธิพลในการแสวงหาอาณานิคม และปรากฏว่าประเทศข้างเคียงของไทยได้ตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติหมด คือลาว เวียดนามและเขมร กลายเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส มลายูหรือมาเลเซีย สิงคโปร์ บังกลาเทศ และพม่า กลายเป็นอาณานิคมของอังกฤษ สำหรับประเทศไทยก็ถูกอังกฤษและฝรั่งเศสวางแผนจะแบ่งดินแดนกันเป็นอาณานิคม สาเหตุที่ทุกชาติข้างเคียงของไทยต้องตกเป็นอาณานิคมไป ก็เพราะทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสมีอาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัยกว่าอย่างมาก แม้ประเทศไทยเองก็ไม่มีทางที่จะป้องกัน ประเทศได้ด้วยอาวุธ แต่ด้วย พระปรีชาสามารถพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบและคาดการณ์ล่วงหน้าถูกต้องและแม่นยำมากจึงต้องต่อสู้ด้วยวิถีทางการเมืองและการทูต ยอมเสียดินแดนบางส่วนให้ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสไป เพื่อคงไว้ซึ่งดินแดนส่วนใหญ่ของชาติไทย และที่สำคัญที่สุดก็เพื่อคงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติไว้ แม้กระนั้นในเวลาต่อมาดินแดนทุกกระเบียดนิ้วของไทยยังเป็นที่ต้องการของประเทศใกล้เคียงเสมอมา จนครั้งสุดท้ายเราต้องเสียเขาพระวิหารไปให้แก่กัมพูชา นี่คือการยอมจำนนของบรรพบุรุษที่พยายามรักษาผืนแผ่นดินไทยและเอกราชของชาติไว้

ผืนแผ่นดินไทยที่เหลือให้คนไทยปัจจุบันได้อาศัยอยู่นั้นก็ยังไม่สงบเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ มหาอำนาจได้พยายามขยายอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเพื่อจะให้ชาติไทยค่อย ๆ หมดความเป็นชาติไป นับเป็นสิ่งร้ายแรงยิ่งกว่าสมัยใด ๆ ที่ผ่านมามีเสียอีก และสิ่งนั้นคือภัยจาก

ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นภัยร้ายแรงกว่าการทำสงครามในสมัยก่อน เพราะการทำสงครามในสมัยก่อนนั้นเป็นการประกาศความเป็นศัตรูต่อกันอย่างเปิดเผย ทราบแน่ชัดว่าศัตรูของชาติเป็นใคร การดำเนินการทำสงครามมีที่สิ้นสุด คือถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมจำนนก็เป็นอันสิ้นสุดสงครามได้ แม้เอกราชของชาติจะเสียได้ดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ในที่สุดแล้วเราก็มีทางที่จะกอบกู้เอกราชของชาติให้กลับมามีอธิปไตยเหนือดินแดนของตนได้อีก แต่สงครามในปัจจุบันเป็นสงครามนอกแบบ ไม่มีการประกาศสงครามซึ่งกันและกัน ภัยจากคอมมิวนิสต์จึงเป็นภัยรุนแรงยิ่งกว่ามาก การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ใช่การแสวงหาอาณานิคมเหมือนอย่างที่ต้องถูกกับฝรั่งเศสเคยทำ การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นกลวิธีที่จะใช้ลัทธินี้บังหน้าเพื่อระบายพลเมืองของคนในชาติเหล่านั้นมาอาศัยในผืนแผ่นดินไทย และค่อย ๆ ทำให้ความเป็นชาติไทยให้สลายไป ลัทธิคอมมิวนิสต์เองก็เป็นลัทธิที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว เช่น การเบียดบังแรงงานและไม่ส่งเสริมความสามารถส่วนบุคคล การประกอบการทำงานใด ๆ เมื่อเกิดผลแทนที่จะเป็นของตัวเอง หรือแทนที่จะได้ชื่นชมกับผลที่เกิดจากหยาดเหงื่อแรงกายและสติปัญญาของตน กลับถูกริบไปเป็นของส่วนกลางคือของรัฐบาลหมดสิ้น แล้วรัฐจึงกลับแจกจ่ายกลับมาให้เจ้าของเดิมอีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าผู้หมาได้ต้องกลายเป็นผู้ขอรับส่วนแบ่งจากสมบัติของตนเอง และจำเป็นต้องล้าในบุญคุณกับคนที่มาเอาสมบัติของไป แล้วเจียกกลับกันมาให้เพียงเล็กน้อย อย่างนี้คือการรุกรอนลัทธิพื้นฐานของมนุษยชน ยังมีความทารุณมากกว่านี้อีก เช่น วิธีการเผยแพร่ลัทธินี้โดยการยุยงให้คนในชาติฆ่าฟันกันเอง ทำให้ไม่ทราบว่าเป็นศัตรูของชาติคือคนหน้าตาเป็นอย่างไรกันแน่ ยังสามารถทำให้คนไทยฆ่าฟันกันเองได้มากเท่าใด ความอ่อนแอของประเทศยังมีมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อผู้เผยแพร่ลัทธิเข้าครอบครองเมืองไทยได้เมื่อใด พวกที่เป็นคนไทยอยู่ก่อนและเคยให้ความร่วมมือกับเจ้าของลัทธินี้ก็จะถูกกำจัดไปด้วยเหตุผลที่ว่า แม้แต่พวกของตัวเองยังไม่ซื่อสัตย์ต่อกันแล้วจะมีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อคนอื่นซึ่งเพิ่งเข้ามาครอบครองได้อย่างไร

อาณาเขตของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ถ้าเปรียบเทียบกับอัตราการเกิดและการตายของพลเมืองแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแออัดมากขึ้นทุกที การใช้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติต้องใช้อย่างระมัดระวังและประหยัด ต้องรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นประโยชน์ให้ได้นานที่สุด แม้แผ่นดินไทยจะแออัดยิ่งขึ้นเพียงใดก็ตามถ้าเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านของเราแล้ว ผืนแผ่นดินไทยยังนับว่าอุดมสมบูรณ์ เป็นอยู่ช้าอุ่นมากกว่า เขาจึงต้องการที่จะระบายพลเมืองเข้าทำมาหากินและครอบครองผืนแผ่นดินไทย วิธีการก็คือ

การแพร่ลัทธิทางการเมืองเข้ามาก่อนคือลัทธิคอมมิวนิสต์ แล้วจึงระบายพลเมืองตามมาที่หลัง ดังที่ทำกับลาวและเขมร การระบายพลเมืองเพื่อค่อย ๆ กลืนชาติไทยนั้นแตกต่างจากการระบายพลเมืองเข้ามาทำมาหากินสมัยก่อนกล่าวคือ ในสมัยก่อนคนต่างชาติที่เข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยยังเข้ามาอยู่ภายใต้กฎหมายไทย มาในฐานะเป็นคนต่างด้าว แต่วิธีการที่คอมมิวนิสต์กำลังดำเนินการอยู่นี้ เป็นการเข้ามาเพื่อมุ่งที่จะสร้างสิทธิและเสรีภาพเหนืออธิปไตยของชาติไทย เป็นการทำลายสถาบันชาติ และพยายามจะทำลายสถาบันอื่นให้หมดสิ้นไปด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ไทยจะยอมไม่ได้

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บรรพบุรุษของไทยได้ก่อร่างสร้างตัวเพื่อรักษาเอกราชอธิปไตย และความเป็นไทยด้วยเลือดเนื้อมาตลอด ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายและมีหลักฐานแน่นอนทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นตัวอย่างของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชาติ เพื่อเอกราชของชาติก็คือเมื่อประมาณ ๖๐๐-๗๐๐ ปี ที่ผ่านมาแล้ว คนไทยต้องสู้รบกับชาวต่างชาติมาเป็นระยะ ศัตรูที่สำคัญที่พยายามจะครอบครองชาติไทยตลอดมาก็คือพม่า ต่อมาก็มีลาวและเขมร ซึ่งคนไทยโบราณได้สร้างวีรกรรมจารึกไว้ในประวัติศาสตร์อย่างน่าชมเชยยิ่ง เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายก่อนเสียกรุงศรีสุทนต์เล็กน้อย ขณะที่พม่ายกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ได้ส่งคนออกปล้นฆ่าหาเสบียงอาหาร ตลอดจนฉกฉวยทรัพย์ไปเพื่อบำรุงบำเรอความใคร่ของคนนั้น คนไทยกลุ่มหนึ่งได้ประกอบวีรกรรมอันหาหาญ คือ วีรกรรมของชาวบ้านบางระจันเป็นชาวบ้านซึ่งชาวกำลังอาวุธ แต่ต่อสู้ด้วยความกล้าหาญไม่ยอมให้ศัตรูมาย่ำยีจนพม่าต้องพ่ายแพ้ไปถึง ๕ ครั้ง ในที่สุดพม่าไหม้ด้วยกองกำลังพลกว่าสองพันคน เข้าตีหมู่บ้านบางระจันซึ่งมีกำลังไม่กี่ร้อยคน ชาวบ้านบางระจันก็ไม่ยอมหนี ทำการต่อสู้จนตัวตาย

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีวีรกรรมทำนองเดียว คือ วีรกรรมของท้าวเทพสตรีและท้าวศรีสุนทร ซึ่งเป็นหญิงแต่ก็สามารถรวบรวมพลทั้งคนไทยต่อสู้กับพม่าจนดอยทัพไป วีรกรรมของท้าวสุนทรซึ่งรวบรวมกำลังทั้งชายและหญิงชาวเมืองนครราชสีมา ก็ดุษฎีกองทัพลาวแตกพ่ายไปจนได้ ที่กล่าวมาแล้วเป็นตัวอย่างความสามัคคีของคนไทยที่แสดงให้เห็นว่าสามัคคีคือพลัง

วีรกรรมสำคัญที่ต้องจารึกในประวัติศาสตร์อันแสดงให้เห็นว่าคนไทยรักความเป็นไทยต่อสู้ทุกวิถีทางไม่ว่าทางทหารหรือทางการเมือง เพื่อให้ได้มาหรือคงไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยของชาติได้แก่พระปรีชาสามารถของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ทรงกอบกู้เอกราชของชาติ

หลังจากที่ต้องเสียเอกราชแก่พม่าครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่ทรงกอบกู้เอกราชของชาติหลังจากที่ต้องเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงใช้พระปรีชาสามารถนำประเทศไทยให้รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสในสมัยล่าอาณานิคม เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าคนไทยได้ค้นพบ ท่อสุดด้วยเลือดเนื้อเพื่อรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติตลอดมา ในยามบ้านเมืองกับชนคนไทยจะแสดงให้เห็นถึงการรวมตัวกันเป็นพลังแข็งแรงเพื่อคงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เสมอ ประวัติศาสตร์ชาติไทยจึงเป็นที่เกรงขามแก่ผู้ที่ประสงค์จะรุกรานอธิปไตยของชาติไทย ในปัจจุบันชาวต่างชาติที่ต้องการมีอธิปไตยเหนือดินแดนไทยจึงหาทางทำลายพลังของคนไทยโดยวิธีการทางการเมืองก่อน เพื่อให้คนไทยแตกแยกในความคิด ความเชื่อถือ และเป็นศัตรูฆ่าฟันกันเองจนไม่สามารถรวมตัวได้ และจึงเข้ายึดครองต่อไป ลักษณะและกลยุทธ์ในการยึดครองจึงแตกต่างไปจากสมัยโบราณคือสมัยโบราณยึดด้วยกำลังทหารโดยตรงหลังทหาร หมายความว่าถ้าคนไทยแตกแยกกันเพราะความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน เป็นศัตรูกันเองและรบฆ่ากันเอง แล้วต่างชาติก็จะส่งอาวุธและกำลังทหารเข้ามาช่วยไทยฆ่าไทยกันเอง ในที่สุดก็จะฆ่าคนไทยที่หลงผิดเหล่านั้นจนหมดสิ้นไปด้วย

ในสมัยที่ลาวและเวียดนามและประเทศอื่น ๆ เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส จะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ ทั้งที่มีภาษาประจำชาติอยู่ ไม่มีอำนาจเหนือแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่ การจัดการปกครองต้องจัดตามความเห็นชอบของประเทศที่เข้าครอบครอง ทั้งรัฐบาลและประชาชนต้องอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศที่เข้าครอบครอง รายได้ใด ๆ ที่ประชาชนช่วยกันหามาได้ต้องแบ่งส่งเป็นบรรณาการไปยังประเทศผู้ครอบครอง การดำเนินนโยบายทั้งการเมือง การทหาร การปกครองและการทำมาหากิน ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้เข้าครอบครอง ทั้งที่ผืนแผ่นดินเหล่านั้นบรรพบุรุษของคนในประเทศนั้น ๆ ได้มาด้วยเลือดเนื้อด้วยหยาดเหงื่อ และแรงงาน บรรพบุรุษเคยมีความภูมิใจในสมบัติของตนในแผ่นดินของตน สามารถจะใช้สมบัติเหล่านั้นตามใจปรารถนาทำให้เกิดความสุขใจในสมบัติเหล่านั้น แต่เมื่อลูกหลานรักษาไว้ไม่ได้ แผ่นดินและทรัพย์สินสมบัติของตัวเองแท้ ๆ ต้องให้คนอื่นคอยบงการ ต้องให้ชาติอื่นมามีอำนาจเหนือตน อย่างนั้นคือการสูญเสียเอกราชและอธิปไตยสถาบันอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว จุบรวมของความเป็นชาติจะถูกทำลาย สัญลักษณ์ของชาติจะถูกทำลาย เพื่อวางรูปแบบใหม่ตามลัทธิของผู้คิดจะครอบครองคือคอมมิวนิสต์

แรงงานที่เคยใช้ไปเท่าไร ผลตอบแทนที่เคยได้เป็นเจ้าของแรงงานทั้งหมด ต้องถูกเบียดบังให้แก่กลุ่มผู้เป็นนายซึ่งควบคุมแรงงานอยู่ นั่นคือ การสูญเสียเอกราชอธิปไตยของชาติ

ข้อ ๔ วันสำคัญและพิธีเกี่ยวกับชาติ

ทำไมจึงต้องมีวันสำคัญและพิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวันสำคัญเหล่านั้น

ทุกคนมักจะมีเหตุการณ์ที่ประทับใจและจดจำไปนานกว่าจะลืม ส่วนมากมักจะเป็นวันที่ทำให้เกิดความตื่นเต้น หรือตกใจ หรือดีใจหรือเสียใจอันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดโดยคาดไม่ถึง หรือเป็นเหตุการณ์ที่คาดหวังเอาไว้ว่าปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้สิ่งนั้นมา และแล้ววันหนึ่งก็ได้ บรรยากาศของวันนั้นจึงเป็นบรรยากาศที่ฝังใจและประทับใจขึ้นทันที วันพิเศษในลักษณะเหล่านี้เรามักจะจัดอะไรพิเศษ ๆ เช่นอาจจะเอาสัญลักษณ์ของวันนั้นมาคู่เป็นที่ระลึก เพื่อนึกถึงความหลังวันตื่นเต้นนั้น เช่น วันเกิด วันครบรอบวันแต่งงาน เป็นต้น

ในทำนองเดียวกันชาติไทยก็จะมีวันซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น วันเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในทางที่ดีขึ้น หรือจะเป็นวันที่เราต้องสูญเสียสัญลักษณ์สำคัญ ๆ หรือบุคคลสำคัญอย่างยิ่งของชาติไป จึงต้องมีการระลึกถึงเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น หรือระลึกถึงบุคคลผู้สร้างประโยชน์ให้แก่ชาติอย่างมหาศาลหลายชั่วคน ในที่นี้จะเลือกกล่าวเฉพาะวันสำคัญที่เกี่ยวกับชาติมากได้แก่วันสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวพันกับองค์ประมุขของชาติด้วย ดังต่อไปนี้

๑. วันจักรี คือวันที่ ๖ เมษายน ของทุกปี เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เป็นองค์ปฐมกษัตริย์แห่งจักรีบรมราชวงศ์ คนไทยรุ่นหลังจึงระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงฟื้นฟูเอกราชศัตรูรอบบ้าน เพื่อรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติให้คงอยู่สืบไป ในสมัยของพระองค์นั้นเพิ่งก่อสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี พระองค์ต้องมีพระราชกรณียกิจหลายด้าน ทั้งบ่งกันและบำรุงประเทศ เป็นพระราชกรณียกิจที่หนักมาก แต่พระองค์ก็ทรงพระปรีชาสามารถสร้างพื้นฐานแห่งความมั่นคงของชาติให้สืบทอดมาได้จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นทุกวันที่ ๖ เมษายน ของทุกปีจึงมีรัฐพิธีเพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ โดยการจัดพิธีถวายสักการะบูชาพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่เชิงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพระพุทธยอดฟ้า) และเปิดปราสาทพระเทพบิดรในพระบรมมหาราชวัง ให้ข้าราชการและประชาชนได้มีโอกาสถวายสักการะพระบรมรูปของอดีตพระมหากษัตริย์

๒. วันฉัตรมงคล ตรงกับวันที่ ๕ พฤษภาคม เป็นวันที่ระลึกคล้ายวันเสด็จเข้าพิธีบรมราชาภิเษก ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน วันฉัตรมงคลนี้จะไม่ตรงกับ

ในแต่ละรัชกาล เป็นวันที่จัดงาน พระราชกุศลสมโภชพระมหาเศวตฉัตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีถวายราชสักการะแก่พระมหากษัตริย์ และเป็นวันที่ปวงชนชาวไทยจะมีโอกาสน้อมรำลึกและถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นสัญลักษณ์ และเป็นผู้นำของชาติไทยมาตั้งแต่อดีต ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของมวลพลชนิกกรมมากมาย อาทิ เสด็จเยี่ยมราษฎร ทหารผู้ปฏิบัติราชการในเขตที่มีผู้ก่อการร้าย การพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์เพื่อพัฒนาประเทศ เป็นตัวอย่างแก่คนไทยที่อยู่ในฐานะจะเจริญตามรอยพระยุคลบาทได้ เป็นต้น พระราชพิธีที่จัดขึ้นในวันนี้เพื่อเป็นสิริมงคลของประเทศชาติให้เจริญสืบไปด้วย

๓. วันปิยมหาราช คือวันที่ ๒๓ ตุลาคมของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงนำประเทศไทยให้รอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของประเทศทางตะวันตก คือฝรั่งเศสและอังกฤษ ซึ่งล่าอาณานิคมมาทางเอเชียจนได้ประเทศรอบบ้านเมือง ไทยเป็นเมืองขึ้นหมดสิ้น ประเทศไทยเพียงประเทศเดียวที่สามารถรอดพ้นมาได้ การรักษาเอกราชไว้ได้เช่นนี้ เป็นพระปรีชาสามารถอย่างยิ่ง การเสด็จเยี่ยมพลนิกรของพระองค์ซึ่งเรียกว่า "การเสด็จประพาสต้น" ทำให้พระองค์เป็นที่รักยิ่งของพลนิกร จึงทรงได้รับว่า "สมเด็จพระปิยมหาราช" คือพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นที่รักยิ่งของประชาชน ในสมัยของพระองค์นั้นเป็นจุดเริ่มที่สำคัญยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อประชาชน ในด้านการปกครอง พระองค์ทรงประกาศเลิกทาส และทรงพัฒนาการ ประเทศตามแบบประเทศทางยุโรปตะวันตก เป็นต้นว่า ทรงบำรุงการทหาร ศาสนา การคมนาคม การก่อสร้าง การรถไฟ การสื่อสารไปรษณีย์โทรเลข การประปา ไฟฟ้า ฯลฯ เป็นต้น เป็นลักษณะการปกครองเพื่อความผาสุกของประชาชน นับว่าทรงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเริ่มลักษณะการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ด้วยเหตุนี้เราชาวไทยตั้งแต่หลังรัชสมัยของพระองค์จึงถือว่าการจากไปของพระองค์เป็นที่อาลัยอาวรณ์ยิ่งของชาวไทย จึงถือเอาวันที่ ๒๓ ตุลาคม ทุกปี เป็นวันที่ระลึกถึงพระมหากรุณาคุณของพระองค์

๔. วันเฉลิมพระชนม์พรรษา คือวันที่ ๕ ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันประสูติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน และในปัจจุบันถือเป็นวันชาติ ประเทศไทยมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่การเป็นประมุขของพระองค์มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากประมุขของประเทศอื่น ๆ พระองค์ทรง

เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของความเป็นชาติไทย เป็นศูนย์รวมน้ำใจของคนในชาติ ทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของประชาชนโดยแท้จริง พระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรอย่างแท้จริง เช่น ทรงบริจาคทรัพย์ส่วนพระองค์จัดสรรเป็นแบบการปฏิรูปที่ดินให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อการพัฒนาประเทศ พระองค์อยู่ในฐานะที่เป็นรัชทายาทสืบเชื้อสายจากพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี ซึ่งเป็นผู้สร้างกรุงรัตนโกสินทร์วันนี้จึงเป็นวันสำคัญที่คนไทยทุกคนพากันระลึกถึง และนอกจากนี้ยังเป็นวันสิริมงคลขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกด้วย จึงมีพระราชพิธีประกอบ การกุศลและพระราชทานวโรกาสให้พสกนิกรเข้าเฝ้าถวายพระพร เพื่อจะได้ทรงเป็นมิ่งขวัญปวงชนชาวไทยสืบไปทั่วกาลนาน

๕. วันนเรศวร ตรงกับวันที่ ๒๕ มกราคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทยให้พ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของพม่า เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรก กองทัพไทยจึงถือได้ว่าเป็นวันสำคัญที่ชาติไทยต้องสูญเสียกษัตริย์นักรบผู้ยิ่งใหญ่ของชาติ การแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทยในวันนี้จึงถือเป็นการเฉลิมพระเกียรติ และสักการะดวงวิญญาณของกษัตริย์นักรบผู้ยิ่งใหญ่ของไทยด้วย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นนักรบผู้กล้าหาญทรงประกอบวีรกรรมห้าวหาญจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างงดงาม ในสงครามยุทธหัตถีหรือสงครามชนช้างซึ่งไม่มีกษัตริย์พระองค์ใดในประวัติศาสตร์กระทำได้ด้วยวีรกรรมอันห้าวหาญนี้ กองทัพไทยจึงถือว่าการสวรรคตของพระองค์นั้นสมควรที่จะได้รำลึกถึง เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจนักรบไทยรุ่นหลังให้กล้าหาญเด็ดเดี่ยวเหมือนพระองค์ท่าน

๖. วันตากสิน คือวันที่ ๒๘ ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันปราบดาภิเษกของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ไทยพระองค์เดียวในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี วีรกรรมของพระองค์คือทรงกู้อิสรภาพของไทยหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ แก่พม่า การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ นี้ เมืองไทยเสียหายที่สุดเพราะพม่าเผาผลาญทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องการให้ชาติไทยหายไปจากประวัติศาสตร์เลยทีเดียว พม่าจะกอบโกยเอาทรัพย์สินกลับไปให้ประเทศพม่าทุกอย่าง แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งขณะนั้นเป็นเพียงพระยาตากก็สามารถกู้อิสรภาพคืนได้ในเวลาไม่ถึง ๑ ปี นับเป็นพระปรีชาสามารถที่จะหาคนเสมอเหมือนมิได้ในยุคนั้น ด้วยเหตุนี้เราจึงสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไว้ที่กรุงเทพ-

มหานครบริเวณวงเวียนใหญ่ ผังธนบุรี เพื่อเป็นอนุสรณ์และทุกวันที่ ๒๘ ธันวาคม จึงมีพิธี
รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์เสมอมา

ข้อ ๕ บทบาทและหน้าที่ของคนไทยต่อชาติ

ได้กล่าวถึงความต้องการของชาติในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของพลเมืองที่พึงประสงค์ของ
ชาติไว้พอสมควรแล้ว ในลำดับนี้จึงจะขอกล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง

๑. หน้าที่ในการช่วยป้องกันประเทศ การช่วยกันป้องกันประเทศนี้ในปัจจุบันมีความ
หมายกว้างขวางกว่าการเป็นทหาร ในปัจจุบันนี้การรุกรานจากภายนอกมิได้ทำแบบสมัยโบราณ
คือรุกรานโดยตรงด้วยกำลังทหาร สงครามประเภทใหม่เกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น สงคราม
จิตวิทยา ซึ่งใช้หลักจิตวิทยาให้เกิดประโยชน์ไปในทางทำลายจิตใจ ทำลายขวัญของฝ่าย
ตรงกันข้าม การใช้สงครามแบบไม่มีการประกาศสงคราม แต่ใช้วิธีการยุ่งให้คนในชาติรบ
ฆ่ากันเอง การยุ่งให้คนในชาติแตกแยกกันเองโดยการโฆษณาชวนเชื่อ จึงเห็นได้ว่าการ
ช่วยกันป้องกันประเทศสมัยนี้ไม่ใช่เฉพาะการเข้ารับราชการทหารเท่านั้น อาสาสมัคร อาสา-
รักษาดินแดน หรือราษฎรอาสาเหล่าต่าง ๆ และให้ความร่วมมือโดยให้ข่าวสารที่เป็นจริงแก่
ทางราชการเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของผู้บ่อนทำลายชาติในลักษณะต่าง ๆ เช่น พวกปลุ-
กระดม พวกโฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการป้องกันประเทศในปัจจุบันแตกต่างไป
จากเดิม ในสมัยก่อนข้าศึกจะรุกรานประเทศก็จากภายนอกประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ใน
ปัจจุบันข้าศึกจะใช้วิธีการแทรกแซงและก่อวินาศกรรมภายในประเทศ ไม่ยอมใช้กำลังทหาร
อย่างเปิดเผยดังเช่นแต่ ก่อนการกระทำมาอย่างนี้เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงภายในประเทศ
เราจะต้องช่วยกันขจัดและช่วยกันป้องกัน ไม่ใช่เฉพาะชายเท่านั้นที่ทำหน้าที่ป้องกันประเทศ
หญิงก็สามารถจะช่วยให้เท่าเทียมกับชาย หน่วยอาสาภาคชาตก็มีบทบาทในการช่วยป้องกันประ-
เทศทางอ้อมอีกวิธีหนึ่ง คือ การสละโลหิต เพื่อช่วยทหาร ตำรวจหรืออาสาสมัครที่ได้รับ
บาดเจ็บจากการสู้รบกับผู้ก่อการร้าย

๒. หน้าที่ช่วยรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงของรัฐ ก่อนที่จะทำหน้าที่รักษา
ความปลอดภัยและความมั่นคงของรัฐนั้น ควรเข้าใจให้แน่ชัดก่อนว่า องค์ประกอบที่จะทำ
ให้เกิดความมั่นคงของประเทศนั้นมีอะไรบ้าง ถ้าทราบองค์ประกอบแล้วก็จะรักษาได้ถูกต้อง
องค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ระบบการปกครองเศรษฐกิจ
และการศึกษา การบำรุงรักษาศาสนาและป้องกันการทำลายศาสนา การเคารพสิทธิเสรีภาพและ
เชื่อฟังปฏิบัติตามพระราชดำรัสขององค์พระมหากษัตริย์อย่างบริสุทธิ์ใจ และช่วยกันป้องกัน

ภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่องค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ช่วยกันแนะนำตักเตือนห้ามปราม หรือปราบปราม ผู้กระทำผิดคิกร้าย แ่่องค์พระมหากษัตริย์ องค์รัชทายาทและพระราชวงศ์ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ช่วยกันจรรโลงรักษาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติให้มั่นคง ส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และเป็นอาชีพสุจริต

การช่วยป้องกันและสร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติจึงได้แก่การ ป้องกันภัยโดยยึดแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ก. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะและเสริมสร้างความรักชาติ เราทราบแล้วว่าความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งพลังมหาศาล ประเทศอิสราเอลซึ่งมีพลเมือง ๓ ล้านกว่าคนสามารถเอาชนะประเทศอาหรับซึ่งมีพลเมืองกว่าร้อยล้านได้ก็เนื่องมาจากความสามัคคีชาติ ไทยถ้าคนไทยไม่รักและหวงแหนแล้วใครจะหวงแหนแทนเราได้ จะมีก็แต่คนอื่นที่มุ่งแต่จะเข้ามากอบโกยหาผลประโยชน์ส่งออกไปเลี้ยงประเทศชาติของตน โดยปล่อยให้คนไทยผู้เป็นเจ้าของประเทศทอดয়าก เราจึงต้องสามัคคีพร้อมใจกันขจัดบุคคลเหล่านั้นให้หมดไปโดยเร็ว

ข. การมีความซื่อสัตย์สุจริต คนเราจะอยู่ร่วมกันได้จะต้องมีความจริงใจ มีความสุจริต และซื่อสัตย์ต่อกัน แม้การประกอบอาชีพหรือการทำงานใด ๆ ถ้าขาดความซื่อสัตย์ต่อการประกอบกิจการงานเป็นการเบียดบังเวลาการทำงานเสียแล้ว ผลลัพธ์จากการทำงานนั้นจะเต็มเม็ดหน่วยไม่ได้เพราะไม่ได้ทำอย่างเต็มที่ ได้ทำเพียงบางส่วนของเวลาเท่านั้น ความซื่อสัตย์สุจริตจึงไม่หมายความว่าจะต้องมีต่อบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องมีต่อการประกอบกิจการงานและต่อสิ่งอื่น ๆ ที่ควรจะมีด้วย

ค. ความขยันอดทน ได้แก่ความขยันอดทนในการประกอบสัมมาอาชีพะ มีศีลธรรมประจำใจ ผูกการผ่อนหนักผ่อนเบาไม่ทำอะไรตามแต่ใจตนเอง เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อให้เกิดความอดทน การกระทบกระทั่งกันระหว่างบุคคลย่อมเกิดมิขึ้นเสมอ การอดกลั้น หรือมีขันติ และโสรจจะ จะช่วยให้คนเราอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข

ง. การประหยัด กระแหม็ดกระแหม่ ก็เป็นสิ่งสำคัญมากในอันที่จะช่วยให้คนสามารถมีชีวิตอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย และเป็นเบื้องต้นที่จะทำให้คนไม่เบียดเบียนคนอื่นเพราะตนเองไม่เดือดร้อน เป็นต้นเหตุที่จะทำให้ไม่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง เพราะถ้าคนกระแหม็ดกระแหม่และประหยัดแล้วเงินชาติมือ หรือรายได้กับรายจ่ายสมดุลกันจึงไม่มีแรงผลักดัน

มากพอที่จะทำให้คนหน้ามืดหรือเกิดความหลงผิดที่คิดจะเอาของเขามาเป็นของเราโดยมิชอบ และผลสุดท้ายก็คือทำให้คนอยู่ได้ด้วยความสงบไม่เบียดเบียนกัน

จ. การคิดและพิจารณาใช้หลักการและเหตุผลก่อนการตัดสินใจกระทำอะไร ๆ ก็คือคิดให้รอบคอบก่อนลงมือทำเพื่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย การไตร่ตรองไว้ก่อนกระทำให้ยอมช่วยให้มองเห็นแนวทางว่าจะมีวิธีการกระทำให้เกิดผลดีได้อย่างไร แต่ทั้งนี้จะต้องเริ่มด้วยการทำจิตใจสุจริตในการคิดพิจารณาใช้หลักการก่อน ผลจึงจะออกมาในทางที่สังคมต้องการ

ฉ. การไม่มกมายต่อโฆษณาชวนเชื่อและข่าวลือ ก็คือเมื่อได้รับข่าวโฆษณาใด ๆ ต้องใช้สติไตร่ตรองให้ถ่องแท้ ไม่เชื่ออย่างมกมายปราศจากเหตุผล หรือเชื่ออย่างไม่คิดให้รอบคอบซึ่งจะทำให้ถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย และท้ายที่สุด ก็จะทำให้ชาติวุ่นวายได้

๓. รักษาชื่อเสียงและเกียรติภูมิของชาติ ได้แก่ การทำตัวให้เป็นพลเมืองดีทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งที่เราหมองแก่ตัวเอง ย่อมนำมาซึ่งความเศร้าหมองของส่วนรวมและชาติด้วย ความไม่ซื่อสัตย์ต่อตัวเองก็ดี การประกอบอาชีพทุจริต เช่น ค้ายาเสพติด การปล่อยข่าวลือในทางที่ทำให้ชาติเสื่อมเสีย และการฉ้อราษฎร์บังหลวงในลักษณะต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้ต่างชาติมองชาติไทยไปในทางไม่ดีทั้งนั้น การรักษารักษาชื่อเสียงของชาติจึงได้แก่การร่วมมือกันทำหลายสิ่งไม่ดีไม่งามที่กล่าวแล้ว แล้วทั้งนี้ประกอบกรรมดีเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวดำเนิน นอกจากนั้นการรักษาเกียรติภูมิของชาติ ยังหมายความว่ารวมถึงการร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามผู้ที่กระทำการอันลบหลู่ชาติ เช่น การกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการลบหลู่หมิ่นชาติหรือสถาบันต่าง ๆ ของชาติ จะด้วยความตั้งใจหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม ต้องช่วยกันตักเตือน ห้ามปรามด้วยวิธีการอันสมควร การประพฤติตนของคนไทยเองอย่างไม่เหมาะสม ก็เป็นการลบหลู่เกียรติภูมิของตนเองและชาติเช่นเดียวกัน ประเทศต่าง ๆ ยอมรับว่าประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าวัฒนธรรมและจิตใจมากกว่าหลายประเทศ เราจึงต้องช่วยกันรักษาความเจริญก้าวหน้าและบำรุงรักษาให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อให้ต่างชาติเลื่อมใส และเชื่อมั่นในเสถียรภาพความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ และกล้าเข้ามาลงทุนในประเทศไทย กล้าเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เต็มใจที่จะร่วมมือซึ่งกันและกันและกันกับประเทศไทย และเลื่อมใสในชาติไทยยิ่ง ๆ ขึ้นไป

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว พิมพ์โดย อธิการบดี ผู้พิมพ์และผู้อำนวยการ

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๒๑

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายภัทร สติรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑